

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ס פ ר

שיר בר יוחאי

שיר המעלות וגדלות המדריגות

התנא אלהי רבי שמעון בן יוחאי זי"ע

אשר חברו ויסדו הרב המקובל האלהי עיר וקדיש

רבי שמעון לביא זצוק"ל

מנוחתו כבוד בעיר טריפולי יע"א

עם מבוא ותולדות המחבר ושירו

ופירוש וביאור גדול על הפיוט ושיר הקדוש הזה

המלקט והמסדר

ישעיה אשר זעליג מרגליות

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת ויתן בפי שיר לפ"ק

ציון לנפש חיה

לעילוי נשמת הגביר הצדיק וחסיד ומוכתר במעשים טובים
ורבים השיב מעון הרב המקובל המפורסם
ה"ר נסים נחום בן רבקה ז"ל

לזכר עולם יהיה מעשי צדיק הזה אשר החזיר עטרה
ליושנה להפיץ לימוד חכמת הקבלה בירושלים, הוא
אשר החזיק ופרנס וכלכל על ידי במתן בסתר שנים
רבות בערך מאה תלמידי חכמים בעלי מקובלים
מיקירי ירושלים.

ועליו נמליץ ונאמר באמת
כמה גדולים מעשה נסים

גלביץ בירושלים ומנ"כ ברום הר הזיתים ביום ו"י שבט תרפ"ז.

ת נ צ ב " ה .

הקדמה

זכאין כד שמעתון שבח דא שירתא.

קביעין כן תהוון בהנהו חבורתא.

[לשון הרב רבי מאיר שי"ץ ז"ל בפיוטו אקדמות]

הנה כמה וכמה שרים אחר נוגנים פייטנים בעלי שיר יצאו בשירם ובזמרים. וחברו דברי שיר שירי שבח שירי המעלות שירי מזמור שירי הוד והדר לכבוד התנ"א הרשב"י זי"ע. ונדפס בספרים פיוטיהם ושיריהם. אבל שיר השירים אשר נתקבל ונתפשט בכל תפוצות העולם ומרגלא בפומייהו דכל ישראל. וביחוד במירון ביום ל"ג לעומר הנה מכל השירים והפיוטים והפזמונים ששוררים שם. העולה על כולם הוא דברי השירה הזאת שיר ופיוט הקדוש „בר יוחאי" אשר חברו ויסדו מוהר"ש לביא זצוק"ל כמ"ש ב„מבוא כאן". ושמעתי מחסידי קמאי דאמרי בשם אדמו"ר הגהצ"ק שר שלום מבעלז זצוק"ל שאמר שאלו הפייטנים שהיה להם נשמות כלליות. אלו פיוטיהם ושיריהם הן נתקבלו אצל כלל ישראל. ואלו הפייטנים שהיה להם רק נשמות פרטיות. אלו לא נתפשטו פיוטיהם אצל כלל ישראל עכ"ל. ומצאתי בעזה"ת מקור לר"ק ובמקדש מלך בני ויקרא על זוה"ק דיי"ת, בדי"ה דאנא מדכינא, בשם הרמ"ז ז"ל עיי"ש. והנה תמיד בעת ששוררים את שיר הקדוש „בר יוחאי" כולם נתרגשים ברגשת הקדש גם אלו שאינם יודעים פירוש רוב דברי שיר הזה. ואין זה אלא שיש בתוך השיר הזה תוכי תוכות קודש. ואע"ג דאינהו לא חזי מזליהו חזיא ורגישו בנפשיהו. וכ"כ רבני וגאוני עיר ליוורנו בהסכמתם על ספרו הקדוש „כתם פז" שהמחבר חיבר שיר הזה על קדושה רבה. וז"ל שם הוא היה גבור באר"ש בע"ט הזמיר ונהר יוצא בפיוט „בר יוחאי" אשר שר לשבח רשב"י זי"ע. כל אדם חזו בו חוצב להבות אש סדר קדושה רבה באר"ש ערבי"ה על ערבי"ם עכ"ל. ולפלא שהנה בעהמ"ח שיר הקדוש הזה נתבש"מ בשנת שמ"ח כמ"ש במבוא כאן. והנה מאז ועד עתה עמד טעמו בו ועוד לא זכינו לטעום מטעם לשד השמן שלו. שעוד לא נדפס שום פירוש לפרש מילין דסתמין בשירתא דא הנאמרים למעלה בקודש מקודש קודשין דרשב"י. והנה נדרשתי מאת ידי"ג אדמו"ר הה"צ בנשי"ק מור"ק טהור פרי צדיק אור פני מלך חיים כו' הרב רבי יעקב האלבערשטאם שליט"א הרב מטשאקאווע יע"א. לעשות ביאור ופירוש על שיר ופיוט הקדוש הזה. ושמתי לב לבקשתו ודרישתו

ה ק ד מ ה

ודרישתו ממני, ובעוה"ת אחרי יגיעה רבה עלה בידי ומצאתי מים חיים לחבר פירוש הזה מים מן המקדש יוצא ממקורות ויסודות חזקים מלאים זיו ומפיקים נוגה ממקראי קודש ומחז"ל ולשונות של זהורי"ת מזהר הקדוש והתיקונים ומיסודות חכמת הקבלה של הראשונים, ואשר גם בפירושו זה נכלל ומובא מעלות ומדריגות משה רבינו הרע"מ המובא בש"ס ובזוה"ק ובתיקונים בהתנוצצות אור זיו ניצוץ נשמתו באותם המעלות לרשב"י, ועל רשב"י יכולין לאמר דזיו ליה כבר בתיה, ומכתבי האריז"ל לא הבאתי רק באיזו מקומן המוכרח והמפורסם, כי הרב המחבר דברי שיר הקודש הזה לא ראה כתבי האריז"ל, כי לא נתגלו עוד או בימיו, ואיך אהיה כדחתי תניא בדלא תניא, ובראש ספרנו זה סדרתי „מבוא" ובו יאמר מי היה המחבר, וסדר תולדתו, ושמעו הטוב, ובאיזו זמן היה, וסדר סידור יסודי השיר הזה, ואקוה להשי"ת כי ארוה בזה הספר רצון רבים מישראל המשתוקקים לתבין פירוש עומק שיר הקדש הזה, וראיתי להרב הגאון איש האלהים מוהר"ר יוסף יוסף האן נורלינגן זצוק"ל [בס' יוסף אומץ בס' תקפ"ט] וז"ל השיר שמוכר בו בן יוחאי [צ"ל בר יוחאי] איננו אומר לרוב עומקו בקבלה ע"ל. ואמור מעתה יתרועעו וישירו שיר שבח זה תהלות „בר יוחאי" משערי החצר הפנימיות. ואז ישיר ויעלוז נפשי ולבי אשר זכיתי בחסד עליון ית"ש לבאר ולגלות מעט עלמות שיר הקדוש הזה, קרוב לדרך הפשט, ושמעתי מחסידי קמאי שהרצה"ק בעל מגן אברהם אדמו"ר מטריסק זצוק"ל אמר בכל שנה ושנה בליל ראש השנה גימטריאות על הגאולה על אותה השנה, ונשאל מבניו הקדושים זצוק"ל הסעם בזה, ואמר שאימא [בקיבושין ל"ב] דיאמר הבן לאביו בדרך כבוד אבא מקרא כתוב כך בתורה, לכן בדרך זה הוא אומר בכל שנה ושנה רמו בקרא בתורה על הגאולה, ואמר לאביו שבשמים אבא מקרא כך כתוב בתורה עכ"ל. לכן בדרך הקדוש הזה אכתוב כאן ג"כ רמו לגאולה על השנה הזאת שנת השב"ת. מה שעלת במחשבתי בעת למרי בווה"ק עם תלמידו היקרים שיחיו, ובפ' בלק דקצ"ו. שהשכינה הקדושה שיאלת לקוב"ה איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים, תרין זמנין איכה איכה אמאי, אלא איהי רמיוא על תרין חורבנין דתרין מקדשין דקראן כולא איכה, איכה תרעה בחרבן בית ראשון, איכה תרביץ בחרבן בית שני, וע"ד תרין זמנין איכה איכה, תרעה תרביץ, לאו דא כדא, גלותא דבבל דאיהו זמן וע"ד קארי ביה תרעה, ועל גלותא דאדום דאיהו זמן סגי קארי ביה תרביץ עכ"ל, ובעת הלימוד משש עלה כמחשבתי תרביץ גי' שב"ת, וכיה"ר מלפניו אבינו שבשמים שבשנה הזאת ושבתה הארץ שבת לה, ובנאות דשא ירביצו ועל מנחתינו ינהלנו, ויקיים לנו נבואת [יחזקאל ל"ד—י"א—ט"ו] ואני ארביצם נאם ה'.

בזכותא רבתי דבר יוחאי ניפק מגלותא ברי"ש גל"י ע"י רע"מ משיח צדקנו בכ"א.

המיחל ומקוה ומחכה ומצפה לישועות הנביאיות

ישעיה אשר זעליג ב"ר יעקב צבי ז"ל מרגליות

בעל המחבר ספרי

קומי רני, אשרי האיש, ישב רוחו, עמודי ארום, מדות רשב"י, הילולא דרשב"י.

מבוא לתולדות המחבר ושירו הקדוש „בר יוחאי“

שם המחבר השיר „בר יוחאי“. הוא הרב הגאון המקובל האלהי עיר וקדיש רבי שמעון ׳ לביא זצוק״ל. מילדותו. הוא היה ילד קטן בימי גלות ספרד ויצא משם עם הגולה אשר הגלתה, ויסע ויבא לעיר ״פאס״. בארצות המערב א),

רבותיו, לא נודע לנו מי הם ב), ושם בעיר פאס נתגדל וצץ ציץ נור הקודש עיר וקדיש אור החשמל כנגלה ובנסתר ויצא אליהם את שמעון.

ויסע בשנת ש״ט לארץ ישראל, ויבא עד טריפולי וראה שם שלא היו יודעין דת ודין ואפילו הפלה וברכות כתנן, ואמר בלבו כי טוב לו לקרוב לתורה וללמדם תורה וליראה את ה', וזה יותר טוב מהליכתו לארץ ישראל, ואף שלב קדשו היה חמיד מפעם ודופק ומשחוקק ליסע לארץ הקדושה ג), בכל זאת עבודתו הקדושה. שמה להרביץ תורה עלה לו על כולנה, וכן עשה והצליח כמעט לגיירם להרביץ תורה שם ד), רב גיבוריה רב חיליה דהאי סגרא תקיפא לא יכילוהו מגילות חבילות ואין די באר מעשה תקפו וגבורתו נוראותיו ונפלאותיו אשר עשה להיות בספר נכתבים, מאת ה' היתה זאת רצה לזכות את ישראל ורב בקעה מצאה וגדר בה גדר, למד דעת את העם, זכה ורכים זיכה, כרע רבץ כארי וכלביא רב פעלים מקציאל שרבה וקבץ פעלים לתורה ויציק ציץ ויגמול שקדים, הרבה גבולו בתלמידים שלימים וכן רבים, שם שם להם חק ומשפט את הדרך ילכו בה ואח המעשה אשר יעשין, הוציא יקר מוולל ורבים השיב מעון, קבע להם עתים לתורה עת לכל חפץ ואחריו כל אדם ימשך, והאיר שם בטריפולי באור תורתו וקדושתו ״ל שנים ה), ושם נתבקש הרב בישיבה של מעלה בשנת ש״ח ו) ושם חלקת מחוקק ספין סמיר וגניו כגוא דמלכא מנוחתו כבוד ויקח מאתם את שמעון.

קידש שם שמים בחייו, וכן יוספר גדולים מעשה אותו צדיק אחרי פטירתו כי כל הבאים על קברו נענים שם בתפלתם ונושעים, ועי״ו נתקנאו שם הגוים הערביים בטריפולי על קבר הקדוש הזה בראותם הישועות הרבות הגדולות מהנושעים שם, והנה נודמנה להם השעה אחרי כיבוש אטליא את טריפולי, כי בעת המלחמה ברתו כל תושבי העיר ונהרס ונחרב כל העיר מהמלחמה, ואחרי הכיבוש שבו תושביה העירה, הערביים מצאו אז שעת הכושר והוציאו שם וקול שוה הקבר שייך להם ומהם הוא, והיתה על זה מחלוקת גדולה בינם ובין היהודים, והמשפטים הלכו וגבהו ובאו עד רומא, ויצא מסק מטעם המלכות השופטים הגבוהים לפתוח הקבר ולבדוק ולברר באיזו סימנא מלתא הוא למי שייך, וגם

א) הקדמת הרב המגיה לרפוס ספר „כתם פז״ מוהר״י בן נאיים ז״ל, ב) וחפשי ומצאתי (בספר כתם פז דק״ו): שכתב שאלתי את מלמדי זלה״ה על הענין הזה ויוריני ויאמר לי דע בני כו׳, [עו״ש בדקמ״ט]. ושאלתי את פי מלמדי ויעניני ואמר לי כו׳, [עו״ש בדקס״ד]: ויוריני מלמדי כו׳, ג) כמ״ש הרב בעצמו [בספרו כתם פז דמ״ו]: וז״ל וכן אנתנו נוהגין בכל ליל א' שנועות בל״ב פיוסים המיוסדים אצלנו עפ״י סוד החכמה, אל אלהי ישראל יעוריני לאזכרם בארץ הקדושה ובכנין אפרין ב״ב, [עו״ש דף תי״ח]. ואני מוטל בערש דוי אחזילה לאל יקימנו ואחיה לפניו עד אשלימי כל ס' הוהר בארץ הקדושה אמן, ד) לשון הרחי״א ז״ל בשה״ג בערכו, ה) לשון הרבנים בי דינא רבה דק״ק ליוורנו בהסכתתם על הדפסת ספרו כתם פז, והרב המגיה שם, ו) כן הוא מדויק לפי מש״כ שם ש״ל שנים היה בטריפולי, וראיתי

וגם משרי המלוכה מרומא נשלחו לטריפולי לעמוד על פתיחת הקבר, ויפתחו את קבר איש האלהים, וכולם הפתיעו שמצאו את הקדוש רבי שמעון מעוסף בטליה מצוייך וגופו שלם כאלו מחדש הניתוחו שמה, ואז כולם הודו והכירו כי שלנו הוא ואיש אלקי קדוש ה' הוא, ומטעם המלוכה עשאו אז שם במקומו אותות כבוד שלהם, ונתפרסם אז בעתונים מעשה ה' כי נירא הוא, וכמה גדולים מעשה ונפלאות הצדיקים גם אחרי מיתתן, ונתברר אז לעין כל כי לנו היא זאת נחלת שמעון.

הספרים שחיבר מהר"ש לביא וצוק"ל, הוא שני חלקים כרכים גדולים פירוש על מדרשות זהר הקדוש סדרי בראשית שמוח א), והכל תלויין במול ואפילו ס"ת שבהיכל, והיה ספרו זה סמיר ונגיז בערך ר"ן שנה לא שלטא ביה עינא, עד שבשנת תקנ"ה נחזררו אנשי חיל עשירי טריפולי לעשות חיל והדפיסו בליוורנו שני חלקים תנ"כ דפים על ס' וזה"ק בראשית, חלק א' יש בו ר"פ דפים הוא עד פ' חיי שרה, וח"ב מחליל מפרשת חיי שרה מדף רפ"א עד דף חמ"ה, ועל סדר שמות עד היום לא זכינו לאורה, והרב בעצמו עוד לא קרא שם לספר הזה, יען כי עוד לא השלימו ע"כ ס' הזהר, רק כנראה כשבאו להדפיסו בליוורנו ומצאו שם להרחי"א ו"ל, והוא קרא שם לספר הזה "כתם פז" שג"י שמעון לביא ז"ל ב), הסבה שגרמה לו והביאו לחבר ספרו "כתם פז" הוא קנאת ה' צבאות שהיתה בלב קדשו נגד הפילוסופים ונגד המדברים על חכמת הקבלה, וזאת הביאותו עד הלום שחבר פ"י הזה להכות על קדקדם ולבטל דעותיהם וביאוריהם וכל דברי שטנתם ברוח קדים ישברם ורבת פעמים בכפרו מגנה הפילוסופים והמדברים סרה נגד הקבלה וקוראם היצויניים ג), והכל הוא משך שבט ספר שבט מישור ושבט מוסר משבטו דרבי שמעון.

תוכן הספר, הוא כמו שהוא כותב בהקדמתו שהגיה מתוך ספרי הזהר המדויקים ברחב הלשון אשר נפל בו טעיות לעומקו ולקוצר דעה המעתיק, ואח"כ ביאר לישיני דתרגומא של מאמר הזהר

(בספר מלכי רבנן, בערכו) כתב שהרב נחבש"ם בשנת שמי"ה וט"ס הוא, וצ"ל בשנת שמי"ה, א) כ"כ בשתי"ג שם, ורבני ליוורנו המסכימים. ב) כ"כ הרב המגיה הר"י נאיים ו"ל, וכ"כ בשתי"ג שם והוסיף עוד כי פ"ז ר"ת ס' זהר, ג) לרוגמא נעתיק כאן שנים שלשה גרגרים, וז"ל (הרב בהקדמתו לספרי כתם פז) שהוא כמתנצל במחק לשוני שלבו היתה בוערת כאש להב בלתי מתפרד עצור בעצמותיו להרחיב ולהאריך לשון ומליצה מה שקצרו הראשונים והסתירו בדבריהם ע"ה, והוא ראה פתח פתוח שפתחו רשעים ודרכו קשתם כמו אופל וחשכת דעתם חצים ומות כמלהלהים נגד ישרי לב המקובלים, ואומרים במחזותם וגובה לבם כי בעלי החכמה הזאת מגשימים ומרבים באלהות ח"ו, ירבו עצבותם כי לא ידעו ולא יבינו עומק דבריהם וסוד התוארים כיו ולא נתן ח' להם לב לדעת כי העלים מהם לכבוד לבם הקשה, זאת היתה לי עיקר לכתוב ולשים על ספר ולהרחיב עקבי משכיות לבב דברי חכמים וחידותם עכ"ל, [עו"ש ד"א:] ואני הארכתי לך בזה להודיעך קשת אמרי אמת שאין הכוונה להמקובלים בזכרם ענין זווג או בעילה ענין מורגש גשמי כאשר הוא מורגש אצל בעלי חיים, רק השפעת העלה בעלולה, ושהעולמות מיוחסים אל זכר ונקבה על ידם השאלה, ושיווגם הוא השקפת העלה בעלתו לקבל, וכתבתי זה כנגד פושעי ישראל המבהילים בעזות פנים להכמת הקבלה האומרים כי חכמי הזהר מגשימים האלהות בזכרם ענין זווג ומטרון ומטרונה, כי הם לא יבינו רק ענין סוחשי גשמי חסח רוחם וגשמתם עכ"ל, [עו"ש דמ"ו,] ורי בזה תשובה לחולקים עלינו תועי לבב הסכלים מבעלי

הזהר, ואח"כ בהקדמות רבות ויקרות הערך בדרך דרוש עם חכמת הקבלה והקדמות של חז"ל וזה"ק והתיקונים ויריעות נפלאות ונשגבות מאד גם מחכמת הטבע בלול יחדו מבאר באופן נפלא ופלאי מאד מאמרי הזהר דרבי שמעון.

חכמת הקבלה שלו, שאב מהרמב"ן א, רבינו בחיי, הר"י גיטליא, הר"מ ריקאנטי ב, וספרי קבלה של רבינו יהודה החסיד ג, חבל שהרה"ק הוה עוד לא ראה לפניו כתבי האריו"ל. כי האריו"ל נעב"ם בשנת שלי"ב וכל כתבי קדשו נגנזו כמו שזוה, ונתגלו שנים רבות אח"כ כמ"ש [נספרנו עמודי ארוזים דס"א:]. גם היה בירו ספרי כת"י מהקובלים הוקנים הקדמונים ד, ואסריון נמטיא לאנשי עיר טריפולי של

בריתנו האומרים כי בעלי הקבלה מרבים כאלהות ח"ו ועושים עשר, אוי לנפשם כי גמלו להם רעה כר עיי"ש, וכהנה וכהנה עוד רבים מאמרים כאלו נמצאים בספרו זה, א ומצאתי בשתי מקומות שרוצה להשיג על דברי הרמב"ן ז"ל, הוא כותב בהכנעה ובחרת הקדש, [בכתם פו דכ"ד] ואני הנני משתחוה אפים ארצה מול עפר קברו הקדוש כי מתוך דבריו למדתי כו' [עיי"ש בדף מ"ב—מר] שרוצה להשיג על הרמב"ן ז"ל במש"כ בחטא מי מריבת קדש, וז"ל ואני הרל והעני בחכמה משתחוה אפים ארצה מרחוק מול עפרת קברו ז"ל, אוכיר לפניו מה שמצאתי ראיתי בספר הזהר אחת הנה ואחת הנה, אולי ייטב בעיניו מה שאוכר לפניו, כי הוא ז"ל לא ראה ספר הזהר כי לא נגלה בימי, והראיה על זה כי לא יזכירו בשמו כמו שמוכר ספר הבהיר, וכן קבלנו מרבותינו כי הוא ז"ל לא ראה ספר הזהר י, ואומר אני אולי יתעשת לפני האלהים ולפניו מה שאוכר בענין הוה, והאלהים יכפר בעדי אם אשגה, כי ידעתי נאמנה ערכי לנגדו בערך יתוש קצוץ כנפים מול נשר ארך האכר הגדול הנוצה, ולא מחכמה שאלתי על זאת מלפניו, והוא כי אשאל וכי אנסה לפניו לאמר למדנו רבינו כו' [ואחר שמביא כל ההקדמות של זוה"ק, מסיים] הרי לך מבואר מפי רב המנונא סבא ומפי רעיא מהימנא עצמו ומפי חברייא אשר קבלו מרשב"י ע"ה, והכל שריר וקיים, וחדאי נפשיאי על זה שאלמלא באתי לעולם רק על זה דיי עכ"ל, ב) מביאו רבת פעמים בספרו כתם פז, ובמקום אחד מצאתי שכותב בחזקת היר נגד החייט ז"ל על שנוגע בכבודו של הר"מ הריקאנטי ז"ל, ג) כ"כ [בכתם פז דף ש"מ:]: וז"ל ראיתי בקבלת מה"ר יהודה החסיד ולה"ה, ד) כמ"ש [בכתם פז ב"ט] וישלח דף של"ו. [שכתב שם בשם מופת הדור הוא החכם המקובל רבי יצחק הכהן ב"ר יעקב ז"ל, וכתב שהוא קבלת הוקנים הקדמונים ז"ל, [עיי"ש דשל"ח]. בהיותי בארדלי העיר הגדולה הראוני חכמי הקבלה קונדרים אחד היה משנים רבות וכתבתו גסה משונה מכתיבתנו בשם רב וגאון היו קוראים אותו רבינו מצליח בן הזקן הגאון רבינו פלטיה היה מירושלים עיה"ק, והביא אותו חכם אחד גדול וחסיד היה קוראים רבינו גרשום דמשק, כי היה מעיר דמשק וישב בארדלי כשתי שנים, והיו מספרים מתוקף מלפול חכמתו ורב עשרו, והוא הראה אותו הקונדרס לגאונים הזקנים שבאותו הדור, ואני העתקתי ממנו קצת דברים

(* שו"ר אח"כ [בכתם פז דרי"ד]: שכותב וז"ל הרמב"ן ז"ל אם לא ראה ספר הזהר, הנה קבל מסה אל מה הענין עצמו עכ"ל, וז"ל רבינו האריו"ל [בשעה"ג הקדמה ל"ו דמ"ה] כי הרמב"ן ז"ל שרשו הוא מפאה הימנית משתי פאות ז"א בדיקנא דליה בחיקון א' הנק' א"ל, והוא סוד אל שדי שבג' משה, ולכן זכה לידע חכמת הזהר בנקותו, ובבחרותו לא היה מאמין בה ער אשר רבו ר' עזריאל [הוא היה מתלמידי ר"י סגי נהור בן הראב"ד ז"ל] גרם לו שילמרוהו ע"י אותה הפצולה שצפה שכא אצלו בקפיצת הרך כנורע עכ"ל.

מבוא

של אותו הדור אשר זכו וזיכו אותנו להוציא לאור עולם את ספר התורה הואת ספר „כתם פז” מחורת רבם ורבינו רבי שמעון.

עוד ביאר קצת מלות קשות שבספר זה”ק כמש”כ בסוף הקדמחו לכתם פז, ונדפס בסוף ספר יד נאמן למהרה”א מיראנדה ז”ל זה הביאור א), והגני מילי סתימאי דזהרא דרבי שמעון.

השיר „בר יוחאי” נדפס פעם הראשונה בשנת תקנ”ה בסוף ספרו „כתם פז” עם עיד כמה שירים ופיוטי קדש שחברם מהר”ש לביא זצוק”ל, השיר „בר יוחאי” חברו ויסדו לשיר המעלות ושבח ויקר לכבוד התנא האלהי הרשב”י זי”ע, השיר ופיוט הקודש הזה נתקבל בכל תפוצות ישראל בכל העולם, ונדפס בכל סידורי ספרדים ואשכנזים ומחזורי החפלה, ונוהגים בארצות המערב לשירו בכל לילי ש”ק על השולחן קודם הסעודה ב), ופה בארצנו הקדושה הספרדים ניהגים לשירו בכל לילי שב”ק אחר קבלת שבת ג), ובצפתו ובמירון נוהגים לשירו גם אצל האשכנזים בכל בתי כנסיות בכל לילי שב”ק קודם אמירת כנוונא לפני ברכו, ובשאר ערי אה”ק נוהגים האשכנזים החסידים לשירו בליל שב”ק קודם ל”ג לעומר קודם כנוונא, וכ”ש בל”ג לעומר שמזמירין אותו בכל תפוצות ישראל החוגגים שמחת ההילולא דרשב”י, ומה גם במירון אשר אין לתאר גודל השמחה והחזרה והדבוקת אשר מרגישים שם אז בעת שפותחים בשירה ובזמרה לשיר בשיר הקדוש הזה, אשר ממש שנפתחו כל שערי שמים משמחה וחדוה דקדושה יותר מכל השירים ששוררים שם, והספרדים עוד מומרים אותו בניגון הידוע אשר עוד נגן בו הרה”ק המחבר השיר הקדוש, הנה ואצל האשכנזים נשתנה מעט הניגון השיר. ויש שמנגנין אותו בנגונים שונים, ואלו ואלו בשירה משוררים וברנן מרגנים ובקול מקדישים ובקושט השיר מקשיטים קיוסוי קידושי מעלות דרבי שמעון.

הזכות השיר, לא נוסד במשטות רק על מליצת לשון של שיר לבר, אלא אותיותיו ותיבותיו וחרוזיו הם במספר במשקל כולם מנויים. ותוך תוכו יסודותו מקראי קודש ימדברי חז”ל ומדרשים ולישנא של זוהרי”ת מוה”ק והתיקונים ומסורות חכמה הקבלה דברים העומדים ברומו של עולם דא”ח מים עמוקים חוצבים להבות אש הקודש עמוק עמוק מי ימצאו ומי ידלנו וישקנו, ואין לפלא הוא ההתעוררות הגדולה וההתרוסמות הנפש שמרגישים בו כל בעלי השיר שיוצאים בשיר ומרגנים השיר הזה, כי נחצור על ידם ובהם אז בשרים ובזמנם את השיר הקדוש הזה, רגשת קדושת זיו אורה דרבי שמעון. סדר השיר, בו יאמר כל שבחי רשב”י המקודש בקדושת עשר ספירות הקדושות, ואשר הוא מקודש מקדושת בחי’ ניצוץ נשמת משה רבינו רעיא מהימנא קדישא עלאה, ולכן נוסד בעשרה חרוזים, כנגד עשר ספירות מתחא לעילא ד) ובתוך כל חרוז סידר סדר מעלת וכחי’ אותה הספירה בקשר מעלת ובחינת משה רבינו רע”מ ורשב”י השייכים לאותה הספירה ה), במתיקות עמקות פלאיית מאד, כמו

דברים מה שהבינו החכמים שבאותו הדור עכ”ל, א) כ”כ בס’ מלכי רבנן, בערכו, ב) שם, ג) והוא על יסוד דאיתא [בזוה”ק ח”ג קמ”ד]: דרבי יהודה קרי לרשב”י שבת, מה שבת לה’ קודש אוף רשב”י שבת לה’ קודש, וגם שבת עה”כ גי’ שמעון בר יוחאי, ד) בבחי’ מעלין בקודש, וכה ארשב”י [בזוה”ק ח”ג דרפ”ה]. דוהו מעלת משה דסליק בשירו מתחא לעילא עיי”ש, וכ”כ [בזוה”ק ח”ב נ”ד]: ומשה מתחא לעילא קאמר השירה, וכה אמר רבי אבא על רשב”י וחברייא [בזוה”ק ח”ג דס”ב] דרשב”י וחברייא סליק חושבנן מתחא לעילא, ה) והיחס לרשב”י לכל עשר ספירות, הוא כמ”ש [בתיקונים ח”ו ע’ דק”כ]:

כמו שנבאר בעזה"ת בניאורינו בתוך כל חרוז וחרוז מהעשרה חרוזים וסיגרי השיר באשרי יולדתך וכו', גם רשם ב"ת של כל חרוזי אות אחד משמו "שכעון לביא. כמו שצייננו כל אות בהחלת כל חרוז בציון אות גדול ושם שם משמעון.

וראיתי במירון בכל ימית השנה בכל יום אחרי למודם בעשורי היום ובזוה"ק והתיקונים שנהגים לשיר ולומר השיר ופיוט הקדוש הזה. בר יוחאי, וכן מהראיי אחר כל לימוד מספרנו הקדוש ימדות רשב"י. לעורר בשמחה ובששון ובצהלה מבוסמין דרשב"י לומר שיר ושבה פיוט הקדוש הזה בדביקות, ולעלות בסילודים לעורר צדיק בזמנתו פני האדון ה', ונשמע קולו למעלה בקודש שיעמוד לפני הקב"ה לאמר לו ער כתי יכבול צערא רישא ודרועא מחובי וחציפות עממיא על עמו העלוב הנאנח והנאנק בארץ הטמאה, וחזיר מיער יכרסמנה וזיו שדי ירענה, ועל נחלתו פראים בכף קלע קלוענה, והאלהים יענה בקול דינא דמלכותא להעביר גילולים מן הארץ וכרות יכרתון, ויפקוד על צבא מרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה, ולאמר לאסירים צאו וישא ראש משיתיה קדישאה ויבנה קרתא דשופרייא, ויהיה מחייא, ויחוח לן מקדשא מאשא דשמיא, וימליך במלכותיה על כל עלמיא אמן.

וז"ל דצדיק איהו כליל כל ספירן, וביה מתייחדין כולוהו ואתעבדת אגודה אחת, איהו לולב אנד דכל ספירן, וז"ל [הוספות התיקונים בסוף זמר חדש] ומאן איהו צדיק דאיהו [ר"ל השכינה] אחדבכת ביה, הווא דכלול מכל מדות דקב"ה, דכל ספירן ביה אתכלילו, ורשב"י בעצמו שאמר ואם חד הוא אנא הוא. ואיתא [בזו"ח ס' חנא] זכאה נפשיה דבר יוחאי דעתיד למהוי רישא לצדיקיא יחבי בגן עדן ויקבלו אנפי שכינהא, וגם רשב"י היה מארי דסודות התירה, ואיתא [בזוה"ק ח"ג דרע"ז:] וז"ל מארי סתרי תורה מארי מדות דאינון ירתין נשמתין מסטרא דמלכותא קדושה דאיהו כלילא מעשר מעשר ספירן, דמאן דירית לה וזכי לה, זכי לעשר ספירן בלא פרוודא עשר ולא תשע, וכ"כ [בתיקונים תי' כ"ב דס"ו:] י ביה אתרמיזו עשר ספירן, האי רשימו איהו לברא דמלכא, ומה גם דלשיטת הזוה"ק והאריז"ל דרשב"י הוא בחי' ניצוך נשמת משה רבינו ע"ה, וארשב"י בעצמו אל משה רע"מ [בזוה"ק ח"ג דרפ"ב:] דאיהו כליל בעשר מדות, וכה ארשב"י [בזוה"ק ח"א דע"ו.] בכל ביתי נאמן הוא, ולא הוה כמשה שמש מהימן בכלוהו דרגין, והכ"א [בזוה"ק ח"ב דכ"א:] על משה בעשרה דרגין אשתכלל דכתיב בכל ביתי נאמן הוא כו' זכאה חולקיה דבר נש דמריה אסיהה כדין עלויה, ואיתא [בתי' הנדפס בסוף הזו"ח] דהרע"מ כליל בעבורו ובלדתו בעשר ספירות, ואפשר דזהו כוונתם ז"ל שאמרו [ברכות נ"ד: בכורות מ"ד.] דגובהו של משה רבינו עשר אמות היה, שוב מצאתי [בזוה"ק ח"ב דל"ח.] דאמרו רבי חייא ורבי יוכי אל רשב"י, גליפין עלאין והתאין זקסין רישא בגינן, ופי' שם [במק"מ] ספירות העליונות דאצילות והתאין שהם ב"ע כולם נאים להם הארות בגין רשב"י ע"ל.

סימנא מלתא הוא שנזדמן לנו להדפיס זה הספר בשנת שב"ת כמ"ש בזוה"ק דרשב"י נקרא שבת. ובזכותו נזכה בקרוב ליום שכולו שבת אמן.

— שיר בר יוחאי —

- בר יוחאי נמשחת אשֶׁרִיה, שֶׁמֶן שָׁשׁוֹן מַחְבְּרִיה :
 מלכות בר יוחאי שֶׁמֶן מִשְׁחַת קִדְשׁ. נִמְשַׁחַת מִמֵּדַת הַקִּדְשׁ. נִשְׁאֵת
 צִיץ גֹּזֵר הַקִּדְשׁ. חֲבוּשׁ עַל רֹאשׁוֹ פְּאֲרָה :
 יסוד בר יוחאי מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת. יוֹם נִסְתָּ יוֹם אֲשֶׁר בְּרַחַת,
 בְּמַעֲרוֹת צוּרִים שְׁעִמְדָּת. שֶׁם קִנִּיתָ הוֹדָה וְהִדְרָה :
 נצח הוד בר יוחאי לְעֵצֵי שִׁיטִּים עוֹמְדִים. לְמוֹדֵי ייִ הם לְוֹמְדִים. אוֹר
 מוֹפְלָא אוֹר הַיְקוּד הם יוֹקְדִים, הֲלֵא הִמָּה יוֹרֵה מוֹרָה :
 תסארת בר יוחאי וְלִשְׁדָּה תְּפוּחִים, עֲלִיתָ לְלִקוּט בּוֹ מְרַקְחִים, סוּד
 תוֹרָה פְּצִיצִים וּפְרָחִים, נַעֲשֶׂה אָדָם נֶאֱמַר בְּעִבּוּרִיה :
 גבורה בר יוחאי לְאֹזֶרֶת בְּגִבּוּרָה, וּבְמִלְחָמַת אֵשׁ דַּת הַשְּׁעָרָה, וְחֶרֶב
 הוֹצֵאתָ מִתְּעָרָה שְׁלֶפֶת נֶגֶד צוּרְרָה :
 חסד בר יוחאי לְמָקוֹם אֲבָנֵי שֵׁשׁ, הַגְּעַתָּ וּפְנֵי אֲרֵיָה לֵישׁ, גַּם
 גִּלְתָּ כּוֹתֶרֶת עַל עֵישׁ, תְּשׁוּרֵי וּמֵי יְשׁוּרָה :
 בינה בר יוחאי בְּקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים, קוֹ יְרוּק מְחֻדָּשׁ חֲדָשִׁים, שֶׁבַע
 שְׁבָתוֹת סוּד חֲמֻשִׁים, קִשְׁרָתָ קִשְׁרֵי שֵׁין קִשְׁרִיה :
 חכמה בר יוחאי יוֹד חֲכָמָה קְדוּמָה, הַשְּׁקִפְתָּ לְכַבּוּדָה פְּנִימָה, שְׁלֵשִׁים
 וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת רֵאשִׁית תְּרוּמָה, אֶת כְּרוּב מִמְּשַׁח זֵיו אוֹרָה :
 כחר בר יוחאי אוֹר מוֹפְלָא רוּם מַעְלָה, יֵרֵאתָ מִלְּהֵבֵיט כִּי רַב לָהּ,
 תַעֲלֹמָה וְאֵין קוֹרָא לָהּ, נִמְתָּ עֵין לֹא תְשׁוּרָה :
 בר יוחאי אֲשֶׁרִי יוֹלְדָתָהּ, אֲשֶׁרִי הָעַם הם לְוֹמְדָה, וְאֲשֶׁרִי הָעוֹמְדִים
 עַל סוּדָה, לְבוּשֵׁי חֲשׁוֹן תְּמִיָה וְאוּרִיה :
 בר יוחאי נִמְשַׁחַת אֲשֶׁרִיה שֶׁמֶן שָׁשׁוֹן מַחְבְּרִיה :

ביאור השיר בר יוחאי

בסייעתא דשמיא נתחיל לפרש ולבאר את שיר פיוט הקדוש „בר יוחאי“ כפי שדינו מגעת. ויהא רעוא שיהיה נא ביאורנו ואמרינו לרצון לפני הקב"ה לכבוד הרעיא מהימנא ולכבוד פני האדון ה' הרשב"י זי"ע.

בר יוחאי א) נְמַשַּׁחַתְּ אֲשֶׁרֶיךָ שֶׁמֶן שְׁשׁוֹן מִחֲבִירֶיךָ ב):

א) הטעם שקראו לרשב"י בכמה מקומות בש"ס בר יוחאי ולא על שמו העצמי. ציין בספרנו הקדוש [מדות רשב"י דף ט': כ': בביאורנו שם] מש"כ בזה. ב) לשון הכתוב סוף פסוק [תהילים מ"ה ח']. ויובן במש"כ [בר פליט—ו', פמ"ט—י'] דפסוק זה נאמר על אברהם אבינו בשעה שעמד לבקש רחמים על הסדומים. ואמר השופט כל הארץ לא יעשה משפט [כונתו במש"כ בזה"ק במקומות רבים דמשפט איהו רחמי]. אם עולם אתה מבקש אין דין. ואם דין אתה מבקש אין עולם. ואם לית את מוותר צבחר לית עלמא יכיל קאים. א"ל הקב"ה אברהם אהבת צדק ותשנא רשע. אהבת לצדק את בריותי. ותשנא רשע מאנת להייבן. ע"כ משחך א"א שמן ששון מחביריך. מהו מחביריך. מכולם לא דברתי עם אחד מהם אלא עמך עכ"ל. וכתב שם [הרד"ל] ונקראת הנבואה בשם משיחת שמן ששון. כמה דאת אמר ואת אלישע תמשח לנביא. ושמן ששון הוא על שם שאין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה כמה דאת אמר והיה כנגן המנגן וכו' עכ"ל. והנה רשב"י אחר שיצא פעם השנית מהמערה אחר שנה הי"ג. רצה לזכות ולצדק את ישראל. כמ"ש [שבת ל"ג] דא"ל לכריה ראה כמה חביבין מצות על ישראל. ונעשה סניגור על ישראל ולפוטרים ממדת הדין כמ"ש [סוכה מ"ה]: שאמר שיכול לפטור את כל העולם כלו מן הדין מיום שנברא העולם עד סופו. ולכן זכה רשב"י לנבואה ולחכמה. כמ"ש בביאורינו לקמן על שם קניית הודך והדרך. ועל את כרוב ממשח זיו אורך. ועל השקפת לכבודה פנימה. ולכן שפיר קפייט על רשב"י אחרי כל חרוז סוף פסוק הזה שמן ששון מחביריך. **עוד** יאמרם בהקדם מש"כ [בזוה"ק ח"ב דל"ז]. דארשב"י זכאה חולקיה דמשה דצליה כתיב כו' ע"כ משחך א"א שמן ששון מחביריך עיי"ש. וידוע הוא כמש"ל בזה דרשב"י הוא בחי' ניצוץ-נשמת משה רבינו ע"ה. לכן רמז שפיר עליו הרב הפייטן אחרי כל חרוז של הפיוט הזה זה הפסוק שמן ששון מחביריך.

א"ה

ביאור השיר בר יוחאי

א"ה ועתה מחדש הגיע לידי ספר (שע"י יששכר) לרבה"ק הגאון האדיר והגורא שר התורה ציטוטע
כו' רבינו חיים אלעזר שפירא זצוק"ל הגאבדק"ק מונקאטש יע"א, וראיתי שם (במאמרי חוש
אייר, מאמר גל עיני אות י"ד) שמפרש ג"כ חרוז זה עפ"י דברי הוזה"ק הזה, ומשנתניו לא זזה
ממקומה, וברוך ה' שזכיתי לכוון לדעת גדול וגאון וצדיק הירוד קדוש ה' וקדוש ישראל זי"ע.

עוד יאמר, כמ"ש בזה [בשער יששכר, מאמרי חודש אייר אות י"ד] וז"ל מה
שמשבח ומהלל לרשב"י יותר מחביריו בבחי' שמן, והלא בשמן אין
מושחין רק לכהן או מלך אבל לא לאחר אפילו לנביא, אולם י"ל עפ"י דחז"ל
[בשבת ל"ג—ל"ד] שרשב"י עמד שם נגד חביריו ומסר נפשו שם יותר מכל
חביריו נגד התבוללות בעמים, ולא רצה אפילו בדבור ללמד זכות על הרומיים
וגינה את המלכות אז יותר מחביריו, וגם השמן איתא במדרש שאינו
מתערב עם שום משקין כך ישראל אינם מתערבים עם העכו"ם, ורשב"י
שמסר נפשו יותר מחביריו שלא רצה להתערב גם ללמד זכות עליהם, יש לו
מעלת השמן יותר מחביריו, וגם אמרו במדרש שם על השמן הזית שמגררין
אותו מאילנו ונטחן ונחבט ומקיפין אותו בחבלים ומביאין אבנים ואח"כ גותנין
את שמנו כך ישראל וכו', והיינו גדול הנסיונות מן העכו"ם ומן הסט"א שעומדים
נגד העובד ה' לאמתו, ובכל אלו היסורים וסחינות וחבסות כנ"ל לא יחת מפני
כל ויתגבר כארי, והוא בחי' רשב"י כנ"ל, והוא בחי' השמן ששון שנמשח
במדתו יותר מחביריו עכ"ל, וזהו דקפייט אחר כל מדה נכונה של סוף כל
חרוז שמן ששון מחבירין. וא"ה מדברי קדשו של רבינו הקדוש זצוק"ל, נלמד יסוד מוסד
לעמוד בפרץ במס"ג נגד סורצי פריצת הדור, ולהיות כוית שמגררין אותם ונשחנין ומוקסין באבנים
וחבלים, ועי"ז יוצא מהם השמן היות הו"ך הכתית למאור להעלות נר תמיד, וכ"ש מי שהוא גדול הדור
או רב העיר ויש ביכולתו למחות שיעמוד ויקנא קנאת ה' צבאות וימחה, שלא יתפס ברשעו, ולא
יקרא עובר אלילים, וגם שלא יענש ממרים ח"ה, כמ"ש [בתרומ' פ"ד] באה"ן כתיב תורת אמת היתה בסייה
כו' מלאך ה' צבאות היא, וכי תעלה על דעתך שאהרן היה עובר ע"א ח"ו, אלא לא עבר אהרן ע"א,
אלא עכב אותם עד שבא משה כו' והיה מתכוון לבטל ע"א כו', ואעפ"י העלה עליו הכתוב כאלו עבר
ע"ו, שנא' ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן, וז"ל [וזה"ק ח"ב דקצ"ג] ועם כל
דא לא שכיך ריגויה מאהרן אע"ג דלא אתכוון לביש, א"ל קיב"ה אהרן חייך תרין בנין יפלוך, הה"ד
ובאהרן התאנף ה' מאד להשמירו, מאי להשמירו, אלין בנוי כד"א ואשמיר את פרוי ממעל, דפרי דבר
נש בנוי אינון, וכונתו כמ"ש [בויק"ר פ"ו—א', פ"י—ה', ובמד"ר פ"ט—מ"ז] שע"י תפלתו של משה נמנע
ממנו חצי גזירה ומתו שנים ונשתתירו שנים, ואם באהרן הבן שאחז"ל ויבן מזבת, מזבת לפניו, שראה
שהרגו לפניו חור ושבעים זקנים, ועוד כמה מאחז"ל שצומדים לימינו, ובכל זאת עלתה כך לו, כ"ש
מי שחושש על פרנסתו או על כבודו ושיתק, פשיטא שיענש ממרומים, כ" ע"י שתיקתם גותנים יך
לפושעים

ביאור השיר כר יחזאי

כה

למושעים, וכמו שכתב לי כ"ק מורי ורבי ומוריכי שזכיתי לשמשו בכל כחי הגאון הצדיק יסוד עולם הסיק המפורסם רבינו שלמה אליעזר אלמאנדארי זצוק"ל בהסכתו על (ספרנו אשרי האיש) וז"ל קדשו שמה שמנהיגי הקהל מעלימים עין מטוררים, והו ודאי הריסת הדת, והוא הסבה שנתרבו הפריצים עכ"ל, והוא בדרך משי"כ (בספרנו עמודי ארוזים דל"ו. בשם התולדות מ' נשא) וז"ל וכן שמעתי מחכם אחד כי עתה התחכם היצה"ר שלא יצטרך לילך לפתות וללכוד ברשתו כל יחיד ויחיד, רק ללכוד את היחיד אשר רבים נכשלים בו עכ"ל. ולכן יזהרו כל גדולי הדור ורבני העיר שלא יהיו ח"ו כסוס ורכב למרכבה הטמאה של השקטן והיצה"ר והטסי"א ר"ל, וזה מקרוב שמצאתי מקור לדי"ק (בנוה"ק ח"ג דרי"ח. ברע"מ) וז"ל דניחא ליה לססי"א לשלטאה על זכאה יחיר מכולא ולא הייש כרין לכל עלמא עכ"ל, ובעבור כבוד שמים אין צריכין לחייש על מרנסתו או על כבודו ואפילו על חייו, וכבר היה זאת בעולם בימי ירבעם מובא (בירושלמי ע"ו פ"א ה"א) חד אמר שצוה להרוג הסנהדרין, וח"א שצוה להורידן מגדולתן, וכן כל מי שיש בו זיק של יראת שמים יעמוד בפרץ וימחה נגד הפרוצים וגם נגד אלו שיש בידם למחות ואינן מוחין רק מפני כבודן ופרנסתן, ולא יחוש כלל אפילו הוא אחד בעיר או אפילו הוא יחיד בעולם ואין עוזר ואין שומע לו, כי סוף דבר הוא שהאמת יורה דרכו ויסור מעליו העננים והערפלים, כמ"ש [בב"ר פמ"ב-ה, פסיקתא רבתי פלי"ד-ג'] למה נקרא אברהם העברי, שכל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד, ר"ל שכל העולם כולו עברו ע"א, והוא עבר מהם כלם לעבר אחד ועבר את אלהי עולם א' האמת, וגם ידוע הוא מה שעשה לו נמרוד. אבל טובים זכה שהוא היה ראש אמנה אשר גטע אמנות השי"ת בכל העולם כלו, וכן אין לחוש מה שרשעי הדור יבזוהו, כי כן דרכם בסל למם להיות כפויי טובה לבנות האנשים הישרים והתמימים אשר מוכיחים אותם לטובתם, ולרדם ער חרטה ר"ל, כמ"ש בדור המבול [בב"ר פ"ל-ו'] נח שהיה לפיר ומוכיחם קרי ליה ביוזא סבא וקללהו, וכ"כ [בסנהדרין ק"ח:] שביזוהו, ואמר שלמה אנשי דמים ישנאו תם, וכן שנאוהו לנח משום שהוכיחם [ב"ר פלי"א-ג'], וז"ש [בכתובות ק"ה:] האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, לא משום דמעלי טטי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשגיא, וכעד"ו פי' בדרך צחות אוי למי שאשתו ובניו מברכין אותו, וגם נח היה נרדף מכל אנשי דורו כמ"ש [נקה"ר פ"ג, בספוק א' יבקש את הנרדף] נח נרדף מפני דורו, ולא בחר הקב"ה אלא בנח, שנא' כי אותך ראיתי צדיק לפני בדרך הזה, וכולם נימחו והוא נשאר חי וממנו התחיל לבנות העולם, וכ"מ לפנתם שקנא קנאת ה' צבאות ועמדו שבטים עליו וקראוהו בן פוטי זה שפיטם כו' [ב"ב ק"ט: במד"ר פכ"א - ג'], ועתה צא וראה אח"כ מה עלתה לפנתם כמ"ש [בנוה"ק ח"ג דרי"ג:] מאן דמקנא לשמא קדישא דקוב"ה, דאפילו לא יזכי לגדולה ולא אתחזי לה, רווח לה ונטיל לה, פנתם לא אתחזי ליה בההוא זמנא, ובגין דקנא לשמא דמאריה, רווח לכולא, וסליק לכולא, ואתקין ביה כולא, וזכה לאשתמש בכהונה עילאה, [עו"ש דרי"ה.] זכה בהאי עלמא, וזכה בעלמא דאתי. וזכה לקיימא יחיר מכל איגון דנפקין ממצרים, וזכה לכהנא עלאה הוא וכל בניו אבתריה כו' ואוריך יומין ע"כ בני דרא עכ"ל, ואמר הנביא [ישעיה נ'] גוי נתתי למכים ולחיי למורטים, וכן עשו למיכה הנביא שהכהו על הלחי [מ"א כ"ב-כ"ד], ועיין [ויק"ר פ"י-כ'] הה"ד בשבט יכו על הלחי, ואפשר מי יודע אם לא מרטו לו מקורם פאת זקנו כמ"ש לחיי למורטים, ואח"כ הכהו ממש על הלחי, וזהו שיסד [הפייטן] הקליר בהושענא אום אני חומה] ההרוגה עליך, מרוסת לחי, נתונה למכים, סובלת סבלך, וזהו שיסד [הפייטן] רגמ"ה בפיוטו זכיר ברית אברהם] זכור למוכים ונמרטים, ועליך כל תיום נשחטים, וכן

ביאור השיר בר יחאי

ביזו לעמוס הנביא (ויק"ר פ"י — ב'), וכתב (בסה"ד, בשם שה"ק) שהמיתוהו בברזל במצחו, וכן לאחיהו השילוני חנביא קראוהו בליעל [ב"ר מס"ה—כ'], לאליהו קראוהו עוכר ישראל [מ"א י"א—י"ז], וכן ביזו וקללו לירמיה הנביא כמ"ש [בפתיחתא דאיכ"ר], וזהו רצון בוראנו ית"ש שיעמדו בפרץ ולקבל עליו כל הנסיונות של צרות ובזיונות ויטורין ורדיפות למען קדושת שמו ית", כמ"ש [בתנחומא תורע ס"י ט'] שהיה להם למחות בידם ולהתבזות על קדושת ה', ולקבל על עצמן ולסבול הכאות כמו שהיו הנביאים סובלים, שהרי ירמיה סבל כמה צרות, וכן ישעיה ושאר הנביאים כו' עיי"ש, והנה באמת מה שעמד רשעי הדור לירמיה הנביא עוד לא נעשה לשום נביא ולשום בריה בעולם, ראה [באוצר המדרשים דמ"ג]: מה שעשו לו, ומפני כבוד קדשו של הנביא הקדוש הזה לא העתקתי המעשה כאן, כי מאד נורא ואיום הוא מעשה רשע שעשו לו עיי"ש, וכל אלו שמוסרין נעשם עק"ה וסובלין חרופין וגידופין יעונשין, יש להם שכר עוה"ב מיוחדת, כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דקע"ג]: וז"ל על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, מבשרת ציון, דא איהי חפצי בה, אחתא דנתן בר דיד, אימא דמשיחא מנחם בר עמיאל, ואיהי חיטוק ותבשר ותימא, הנה ה' אלהים בחוזק יבא וזרעו מושלה לו הנה שכרו אתי ופעולתו לפניו, הנה שכרו אתי, דקוב"ה כריז בכל פמליא דלעילא ויימא לון אחכנשו וראינו דינא, מאן דמסר נשמתיה על קדושת שמי אנריה מאי הוא, ואינון יימרון כך וכך, מאן דסביל כמה חרופין וגידופין בכל יומא עלי מאי אנריה, אינון אמרי כך, מאן דאתעניש בכל יומא עלי מהו אנריה, אינון אמרי כך, הה"ד הנה שכרו אתי ופעולתו לפניך עכ"ל, ויעזרנו השי"ת ויחזקנו להיות ממקדשי שמו ית' תמיד, ונהיה כזית רענן וכזית הודו, וגם בנינו יהיו כשחילי זיתים סביב לשולחנו שילכו ג"כ בדרך אבותינו הקדושים והטהורים בדרך התורה והמסורה ביס"ג, והשי"ת יאריך ימינו ושנותינו בטיב ובנעימים ובשמחות, וכן יבורך כל גבר בגוברין ירא ה' אמין.

עוד יאמר, בהקדם מש"כ [בזהר חדש חקת] עה"ם משחך א"א שמן ששון. שמן ששון אלין תריסר נהרי אפרסמונא דכ"א, ואיחא [בזוה"ק ח"ב דס"ד].

דהני תריסר אפרסמונא דכ"א הוא בחי' י"ג תקוני דיקנא, והם כנגד י"ג מדות של רחמים, וכתב [שם באוה"ח"מ. בשם הרמ"ק זלה"ה] שהי"ג מדות של רחמים הם מקורות ל"ג נהרי אפרסמון, וז"ל [זוה"ק ח"ב דקע"ו. בספרא דצניעותא פ"ב] בהיהא מזלא דכולא נגדין תליסר משיחין דאפרסמונא דכ"א, ועיין במה שכתבנו בספרנו הקדוש [מדות רשב"י דף י']. דרשב"י ישב במערה י"ב שנה, ובשנה הי"ג המשיך הי"ג מדות של רחמים על ישראל, וזהו רמז במש"כ [כתובות ע"ז]: דאליהו אשכחיה לרשב"י דיתבי על תלת עשר תכטי פיזא.

ובזה יובן ג"כ מש"כ [בזוה"ק בתוספת ס"י ח"י] שאמר רשב"י קודם פטירתו ואנא איעול תליסר אנבי לעלמא דאתי דלא אעברו לון בר אבהתא, וכ"כ הרה"ק מחבר שיר הקדוש הזה בספרו [כתם פז דל"ז]. מש"כ [בזוה"ק בהקדמה דף ד':] דמשיח אמר לרשב"י רבי זכאה אנת דאורייתך סלקא לש"ע נהורין, וכל נהורא אתפרשת לתרי"ג טעמין. סלקין ואסתחיין בנהרי אפרסמונא דכ"א, שהם י"ג

נהרות בסוד י"ג מדות של רחמים גמורים מיוחדים אל אפרסמון עכ"ל, וכ"כ [בזו"ח שה"ש בד"ה שלמה] זכאין אינון כל דמשתדלי באורייתא למנדע בחכמתא דמאריהון. דאינון ידעין ומסתכלין ברזין עלאין כו' דפתחין ליה תליטר תרעי דרזי דאפרסמונא דכיא, וכ"כ [בתענית כ"ה]. יהיבנא לך לעלמא דאתי תליסרי בהרוותא דמשחא אפרסמון דכיינ, ועיין [כירושלמי ע"ז פ"א ה"א, ובב"ר פס"ב — ב'] דאחזו ליה לר' אבהו תלת עשרי נהרי אפרסמון. ועיין שם מש"ש [מורי זקיני ביפס תואר] משום שהיה דבק בי"ג מדותיו של הקב"ה, [ראה ראיתי (עו"ש ש"כ מו"ז ז"ל) אבל טוב יותר לומר וכו', ואחרי נשיקת עפר קדשו ובקשת מחילה מכ"ק זקיני ז"ל, ואומר לא כן אבי זקיני ז"ל, נשאו נהרות ה' ישאו נהרות דכים, ושערי הנהרות איתן בתליטר מושבם ודוק]. וזהו שיסד [הפייטן הר"מ ש"ץ ז"ל בפיוטו אקדמות לחג שבועות] בתכתקי דהב פיזא וכו' מסחרין עלי תכי כדכוד וגומרתא, נגידין קמיהון אפרסמון נהרותא, ושפיר דקפייט כאן עליה רשב"י שמן ששון, והוא בחי' י"ג תיקוני דיקנא י"ג מדותיו של רחמים, אשר עוד בחייו זכה לראותם ולהשיגם כמ"ש בזה לקמן על במצרת צורים שעמדת עיי"ש. עוד יאמר, מ"ש שמן ששון מחביריך, בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"ג דרי"ב:] א"ר שמעון צדיק ששון אקרי, וראיתי [כמאורי אור, ערך ששון] שכתב וז"ל ששון הוא היסוד ושפע היוצא ממנו הוא שמן ששון עכ"ל, ואיתא על משה רבינו [בתנחומא פ' ויקרא אות ד'] דאמר הקב"ה למשה בעוה"ז עשיתין ראש על כל ישראל, ולעוה"ב כשיבואו הצדיקים ליטול שכרם אתה בא בראש כולם, ורשב"י שהיה בו ניצוץ נשמת משה, מצינו שכתוב ג"כ עליו כך [בזהר חדש פ' תבא] דרשב"י עתיד למיהוי רישא לצדיקייא בגנתא דעדן, ושפיר דקפייט עליה רשב"י שמן ששון מחביריך.

מלכות **בַּר יוֹחַאי שְׁמֵן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ, א) נְמִשְׁחַת מְמַדַּת הַקֹּדֶשׁ ב) נְשִׂאֵת**

צִיץ נִזְר הַקֹּדֶשׁ ג), חֲבוּשׁ עַל רֵאשִׁיךָ פְּאָרְךָ ד) : בר יוחאי

א) בזה החרזו מדבר מבחינת ספירת מלכות כמו שכתבנו לעיל במבוא, וז"ל [זוה"ק ח"ג ק"ט:] שמן משחת קודש איהו, מסטרא דשמאלא דאתמר בה וקדשת את הלויים, ופי' [באוה"מ, בשם הרמ"ק ולה"ה] דהיינו שהמלכות היא שמן משחת קודש שמקבלת מהגבורה הנמשך מהבינה קודש קדשים עכ"ל, וכ"כ [בזוה"ק ח"א קע"ב:] אם ה' לא יבנה בית, דא מלכא עלאה [ר"ל בינה עלאה] דאיהי בונה להאי ביתא [מלכות נקראת בית] תדיר ואתקין ליה, ובזה יבואר המשך השיר מ"ש אח"כ נמשחת ממדת הקודש, והוא מבחי' בינה שנקראת קודש כידוע, ב) יבואר במש"כ [בזוה"ק

ביאור השיר בר יוחאי

ח'ג קי': רבי אבא שלח ליה לרבי שמעון. אמר אימתי זווגא דכנסיי במלכא:
קדישא, שלח ליה וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי
לאשה. אתרגיש רבי אבא ארים קליה ובכה, ואמר רבי רבי בוצינא קדישא
ווי ווי ווי לעלמא כד תפוק מיניה, ווי לדרא דיהון בעלמא כד תסתלק מנהון
וישתארו יתמין מינך. א"ל רבי חייא לרבי אבא האי דשלח לקבלך מאי קאמר.
אמר ודאי לאו זווגא דמלכא במטרוניתא אלא בזמנא דנהרא מאבא עלאה
[בגליון הזהר שלי ציינתי עיין ח"א צ"ד, ובהגהות ד"א שם אות ז' ובדף קי"ב].
וכד אתנהרא מיניה קרינן לה קודש, דהא מבי אבא נטלא האי, וכדין מזדווגך
כחדא, לבגין דמלכא קדש אקרי, דכתיב קודש ישראל לה' דנטיל מאתר דאקרי
קודש, כדין אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי, דהא מבי אבא שמא דא
ולא מבי אמא, ועל דא ותהי לי לאשה לאזדווגא כחדא בזמנא דא ולא בזמנא
אחרא, בזמנא דנטלא מבי אבא ולא בזמנא דנטלא מבי אמא עכ"ל, וזה הכונה
שאמר שמן משחת קודש, ר"ל אימתי מלכות נקראת קודש וראויה ליחוד העליון,
בזמן שנמשחת מקודש העליון אבא עלאה שנקרא קודש, ועיין לקמן מש"כ
בשיר זה ביו"ד חכמה קדומה השקפת לכבודה פנימה עיי"ש.

עוד יאמר, כמ"ש הרב המחבר השיר הקדוש הזה בספרו [כתם פז דרמ"ד] וז"ל
יין ושמן הם סוד החכמה והבינה, ואולי לתרין סטרין הם החסד והגבורה,
השמן החסד והוא הימיני, והיין לגבורה והוא השמאלי, ומסטרא דימינא נטלי
ברכאן, כי השמן חלק ורך משא"כ היין, ולפיכך מסטרא דימינא נפקי ברכאן
לעלמא, ומתמן אתמשח מלכותא קדישא הרמואל העטרת שנמשחת בשמן משחת קדש.
עוד יאמר, ויבואר ג"כ היחס מעלת נשמת רשב"י לשמן משחת קודש, בהקדמה
מש"כ [בהוספות התיקונים בסוף זהר חדש] דאמר הסבא לרשב"י, וז"ל קום
בוצינא קדישא אפתח מילין קמי שכינתא לנחתא נביעו לגבה ממשחא קדישא
דאתמר, בה שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד, דאיהי שכינתא דאתמר
בה נר ה' נשמת אדם, בגינה אתמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה,
והכי לא תכבה נשמתיה, דמאן דיתעסק בה תמיד אל תתנו דומי לקובי"ה עד
דיתער לגבה, דשרגא לית שכיכו לגביה, ובזה יובן מה שאמר הרע"מ לרשב"י
[בח"ג דרל"ד, ברע"מ] בריך אנת בוצינא קדישא, בוצינא דדליק קמי מלכא
ומטרוניתא, נר ה' איהו נשמה דילך ודו"ק, וזהו שפיר דקפייט עליה רשב"י שמן
משחת קודש נמשחת ממדת הקודש.

עוד יאמר. דמשבח לקדוש ה' מכובד רשב"י. שתמיד נמשך עליו ע"י מעשיו הטובים השמן העליון. בסוה"כ ושמן על ראשך אל יחסר. והוא בהקדמה **מש"כ** [בזוה"ק ח"ב דקני"ה]. זכאה איהו בר נש דזכי בעובדוי למיהוי כגוונא דא. וע"ד כתיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. מה לכבוד עלאה [ת"ת שמקבל מל"ב נתיבות דאבא שהם גי' כבוד] ההוא משחא רבות קדשא [שפע חכמה] לא אתמנע מיניה מרזא דעלמא דאתי [פי' מאבא נמשך השפע לת"ת באמצעות הבינה]. אוף לבר נש דעובדוי מתלבנן תדיר. ההוא משח רבות קדשא לא יתמנע מיניה תדיר. ועיין מש"כ על השקפת לכבודה פנימה. דרשב"י ירש כבוד-זה. וזהו דקפייט על רשב"י שמן משחת קודש נמשחת ממדת הקודש. **עוד** יאמר. בהקדם מש"כ [בדרך אמת על זוה"ק ח"ג דפ"ט. באות א'] וז"ל שמן משחת קודש. הוא רמז אל שפע החכמה. ועיין [בזוה"ק ח"ג דפ"ח]: בפסוק כשמן הטוב שנמשך מחכמה וכו' עד שיורד עפ"י מדותיו עד מלכות. וכ"כ [בח"ג דר"ט] בפסוק הוה ומסיים שם כדין קלא אשתמע בכולהו עלמין צאינה וראינה בנות ציון וגו'. לבתר מעטרא ליה אימא עלאה בההוא עטרא. ופרישא עליה [על ת"ת] ועל מטרוניתא [מלכות] לבושי יקר בההוא עטרא. וכדין חדרותא בכל אינון בני מלכא. וכן רשב"י כנראה ביומא דהילולא דיליה נעשה זה הייחוד של שמן משחת קודש שנמשח ממדת הקודש. כמ"ש [בזוה"ק ח"א דרי"ח]. דאמרו ליה לרבי יצחק תלמידו בהילולא רבא דרבי שמעון תהא מתקן פתוריה [תהיה מתקן שולחנו להתענג בזיו השכינה. פי' ד"א] כד"א צאינה וראינה בנות ציון וכו'. ולכאורה אינו מובן זה הפסוק כאן. ובהקדמה הנו' יובן ודו"ק. וזהו דקפייט על רשב"י שבעת פטירתו נעשה זה הייחוד של שמן משחת קודש שנמשחת ממדת הקודש. ג) לכאורה תמוה. מאד וכי רשב"י נשא את ציץ נזר הקודש. הא לא כהן היה. וגם דהציץ הוא אחד מארבעה בגדי זהב של כה"ג ובזמן שבית המקדש היה קיים. אלא ר"ל כונתו בחינת ציץ. והוא כמ"ש [בזוה"ק ח"ב דרי"ח]: דציץ על את הוה קאים. ואיתא [בח"ג דקע"ד: ברע"מ] ציץ דאיהו סימן דעלמא עלאה. והכי איתא כן על רשב"י [בפסיקתא ויהי בשלח] רשב"י הא סימנא דעלמא. וז"ל [זוה"ק ח"ג דט"ו]. כגון רשב"י דהא הוא את וסימנא בעלמא הוה. וכה ארשב"י בעצמו [בזוה"ק ח"א דרכ"ה]. אנא סימנא בעלמא. וזהו דקפייט עליה רשב"י נשאת [בחי'] ציץ נזר הקודש.

עוד יאמר. באופן אחר דרשב"י בעצמו היה בו סגולת בחי' הציץ. בהקדם כמ"ש [בזוה"ק ח"ב דרי"ז]: שארשב"י אמאי אקרי ציץ. אסתכלותא לאסתכלא ביה.

ובגין

ביאור השיר בר יוחאי

ובגין דהוה קיימא על אסתכלותא דבר נש אקרי ציץ. וכל מאן דאסתכל ביה בההוא ציץ אשתמודעא ביה כו'. [בח"ג דקע"ד:] דלא קיימא לקמיה [לפני הציץ] אלא פנים דקשוט. רזא דכל אינון פנים עילאין דאינון פנים דקשוט פנים דאמת. [בח"ב דרי"ח:] ציץ דכל מאן דאסתכל ביה הוה מתברי לבייהו. ומסתכלן בעובדיהו כו' אנפוי נפלין מאימתא והוה אתבר לביה. וכן גדולי דורו והחברייא ותלמידי רשב"י היו תמיד זעים וחלים ורעדים בעמדם לפני רבם רשב"י. כמ"ש [בח"ב דיד.] דרבי חייא רבא אויל לגביה דרשב"י. כו' אתאלם פומיה דרבי. חייא. כיון דעאל לגו מאיך עינוי ולא זקיף רישיה מגודל פחדו דרשב"י [עו"ש דט"ו]. דארשב"ג לבנו רבינו הקדוש על רשב"י. עלמין דלעילא מזדעזעין מיניה. אנן עאכ"ו. [בח"ג דקכ"ח.] וארכובתן דא לודא נקשן כו'. כד פתח רבי שמעון ברזי דרזין אודעזע אתרא וחברין אתחלחלו. [עו"ש דרפ"ח.] אודעזעו חברייא דהון תמן. וכה אמר הסבא [בתי' תי' כ"ב דס"ג:] רבי רבי בוצינא קדישא כו' מיניה מזדעזעין עלאין ותמאין. וכה יבואר מש"כ [בזוה"ק ח"ב דל"ח.] שאמרו רבי חייא ורבי יוסי כתיב יראה כל זכורך את פני האדון ה'. מאן פני האדון ה' דא רשב"י. דמאן דאיהו דכורא מן דכרנייא [פי' באוה"מ. בשם הרא"ג ז"ל. מוכח שכתבם] בעי לאתחזא קמיה. וזהו דקפייט נשאת ציץ נור הקודש. ר"ל כי פני האדון ה' הרשב"י נשא עליו אותה בחי' פחד ההסתכלות של ציץ נור. הקודש. עו"ד יאמר. דכתיב בציץ [שמות כ"ח—ל"ח] והיה על מצחו תמיד לרצון. ואיתא [בזוה"ק ח"ג דקכ"ט.] דמצחא אקרי רצון. ובשבתא אתגליא מצחא דאקרי רצון. בההוא שעתא אשתכח רוגזא ואשתכח רעוא ומתקבלא צלותא הה"ד ואני תפילתי לך ה' עת רצון. [עו"ש דרפ"ח:] וכד רצון דא אתגלייא. רעוא דרעוון אשתכח בכולהו עלמין. וכל צלותין דלתתא מתקבלין. ומתנהרין אנפוי דזעיר אנפין. וכולא ברחמי אשתכח. וכל דינין אתמרן ואתכפיין. [עו"ש דקל"ו:] גלי-מצחא דרעווא דרעוויין ונהיר בהאי דזעיר אנפין ואשתכח דינא. [עו"ש דרצ"ג.] ובשעתא דאתגלייא מצחא דעתיקא בהאי מצחא [דזעיר אנפין]. אתהדרת חוורא כתלגא. וההיא שעתא עת רצון אקרי לכולא. [עו"ש דט"ו.] בשעתא דקוב"ה אשגח בעלמא וחמא דמתכשרן עובדיהון. אתגלייא עתיקא קדישא בזעיר אנפין. ומסתכלן כל אינון אנפין באנפין סתימין. ומתברכן כולהו. הה"ד ישר יחו פנימו. ועיי"ש שרשב"י דרש זאת אחר שביטל בעולם גזר דין גדול עיי"ש. נמצא מזה כי רשב"י נתקיים בו זה הפסוק והיה על מצחו תמיד לרצון. ורעוא דמצחא

נתגלה

נתגלה לו תמיד בעת שהיה רוצה לעורר רחמים על העולם, ועייש [בחג ד"ס:] שחכמי דורו באו לפניו שיתפלל על עצירת גשמים, ארשב"י בהאי יומא אסתכלנא דיתהדר כולא למשרי אנפין באנפין, ועיין [בהשמטות זוה"ק ח"א סי' י"ז] דביטל גזירה רעה בעולם, ויצא ב"ק משמיא ואמר זכאה חולקך רשב"י דקוב"ה גזר לעילא ואת מבטל לתתא, בוודאי עלך אתמר רצון יריאיו יעשה, ואמרתי שבדרך רמז רמז כאן הכוונה על רצון העליון שנתגלה לו תמיד בעת שצריך לו, וז"ש רצון יריאיו יעשה ודו"ק, וכ"כ [בחי"ב דט"ו] דארשב"ג לרבי בנו, דרשב"י הוא גברא דלא גזר תעניתא לעלמין על מה דשאל ובעי, הוא גזר וקוב"ה מקיים, קוב"ה גזר ואיהי מבטל, [ובזוה"ק ח"ג דט"ו] כגון רשב"י דלא הוה גזירה דאתגזר על עלמא לעילא דלא מבטל לה, ועייש שביטל גזירה רעה בעולם, ויצא קול משמים דרשב"י בטיל הגזרה, זכאה את רבי שמעון דמארך בעי ביקרך ע"כ בני עלמא, במשה כתיב ויחל משה וכו' משמע דאחיד ליה פרגודא [חולי פודגורא] ואנת רבי שמעון גזר וקוב"ה מקיים, הוא גזר ואנת מבטל, וכה ארשב"י לחברייה [עו"ש דע"א:] ביומאי לא יצטרכון בני עלמא להאי לילך על קברים להתפלל וכה ארשב"י, [בוזוה"ק ח"א דרכ"ה] אנא סמכא בעלמא, דהא בחיי לא יתיב עלמא בצערא, ולא אתדן בדינא דלעילא, וכה ארשב"י בעצמו [בחג דפר"ח:] אסהדנא עלי לכל אילין דהכא, דהא מן יומאי לא בטילנא אילין ג' סעודתי, ובגיניהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא, ואפילו ביומי אחריני לא אצטריכנא כ"ש בשבתא, כי רשב"י היה יכול הכל לעשות בכחו של הרצון העליון שנתגלה לו תמיד במצחים ובפנים העליונים, ובזה יובן ג"כ זאת הברכה אשר ברך רשב"י לר"א בנו [בזוה"ק ח"ג דקכ"ט] בריך ברי לעתיק יומין, רעוא דמצחא תשכח בשעתא דתצטרין ליה, ר"ל שיהיה כמו רשב"י שהיה לו המדרגה של והיה על מצחו תמיד לרצון, ובזה ג"כ יבואר דברי [רש"י במכות י"ז:] כל שאמו יולדת תבקש רחמים יהי רצון שיהא כרבי שמעון ודו"ק, וזהו דקפייט עליה רשב"י, נשאת [ר"ל שהיה נתגלה לו המצח הרצון העליון אשר עליו] ציץ נזר הקודש, עו"ד יאמר בחרוז הזה מדבר מספירת המלכות, וציץ היא כינוי למלכות, כמ"ש [בסוף התיקונים תי' ו' דקמ"ה:] וי"ל מצחא דעל עיינין [במלכות], בה ציץ נזר הקודש מרוקם בגוונין וציריין דבי מקדשא דלעילא עיי"ש, וזהו דקפייט כאן על ספירת המלכות, כי היא נושאת בחי' גוונין של ציץ נזר הקודש דלעילא, עו"ד יאמר, ובזה יבואר המשך הקודם מש"כ נמשחת ממת הקודש, נשאת ציץ

ביאור השיר בר יחאי

נזר הקודש, בהקדמה משיכ [כמאורי אור, מערכת ציץ] וזיל ציץ היא הארת הבינה, ולכן כל הרואה הציץ שב בתשובה בינה עכ"ל, והוא כמיש [בזוה"ק ח"ב דרי"ח:] כל אינון תקיפי מצחא דהוו בהו בישראל, כד הוו מסתכלין בההוא ציץ הוו מתברי לבייהו, ומסתכלן בעובדייהו והוה מכסיף בעובדוי, ועל דא ציץ מכפרא על אינון תקיפי אנפין תקיפי מצחא [זבחים פ"ח]. אנפוי נפלין מאימתא והוה אתבר לביה, וכדין ציצא מכפרא עלייהו, כיון דאיהו גרים לתברא לביה ולאחכנעא מקמי מאריה עכ"ל, והוה מכח הארת הבינה, וזיש נמשחת ממדת הקודש [ר"ל הארת בינה שהיא מג"ר שנקראים קודש כידוע] נשאת ציץ נזר הקודש. עוד יאמר, כי ידוע הוא כי גאולה אחרונה העתידה להיות לנו בקרוב ב"ב, תהיה ע"י משה רבינו ע"ה, והוא ישא ויקים השכינה הקדושה דשכיבת בעוה"ר בגלותא בעפרא, כמיש [בזוה"ק ח"א דף כ"ה]. ה' נפלת, ו' יוקים לה ו' דמשה, פ' כי ו' ומשה הם בחי' ת"ת. [עו"ש עמוד שני] עד כי יבא שיליה דא משה חשבן דא כדא, וכ"כ [בחי"ג דרמ"ו:] יבא שילה רציא מהימנא, [עו"ש בחי"א דק"ז, בזהר] כדין ו' יוקים לה. [עו"ש דרג"ג]. משה בגין דיחב גרמיה עלייהו כו' ובגין דא פורקנא ביה תלייא, הה"ד לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שיליה דאיהו משה בחשבנא כו' דמשה איהו מה שמו וביה תהא נחמתך, ובגין דא כפל קוב"ה שמיה משה משה, חד על פורקנא קדמאה, וחד על בתרייתא, ובגין דא אז ישיר משה, אז שר לא נאמר, אלא אז ישיר, [בהשמטות זוה"ק ח"א סי' י"ט] את הכרובים דאינון משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, דמשכא רוחא דמשיחא דאתמר ביה ורוח אלהים דא שיליה ההוא דאתמר ואצלתי מן הרוח, דהכי סליק שיליה משה בחושבנא, [בחי"ב דק"כ]. וכל הזוקף זוקף בשם, דרגא דמשה רבינו לעילא ומשה לתתא ביה יקומון כל ישראל, כאיברין דגופא דביה כולהו זקיפין בעמידה, ובהאי איהו כל הזוקף זוקף בשם, בגין דעליה אתמר ואדעך בשם, [ובלמודי בזהר ברכים, פ"י בעוה"י"ת משיכ ואדעך בשם, בהקדמה משיכ [בזוה"ק ח"א ד"ס, בתוספתא, ובשמ"ר פ"ב—ו'] משה משה, דכל מי שנכפל שמו הוא נשמתו של שני עולמות עיי"ש. שוב מצאתי [בחי' תי' ע' דקכ"ו:] וזיל כורסייא רחמי לימינא, כורסייא דרינא לשמאלא, עמודא דאמצעימא כליל תרווייהו, וביה הוי"ה דכפל שמיה תרין זימנן ה' ה', ומשה דאתאחיד בזה כפל שמיה משה משה, ובגין דא ואדעך ב' ש"ם בתרין שמון עכ"ל, ובאלו ההקדמות יבואר לנו עוד מאמר אחד קצר [בחי' תי' מ"ט דס"ה:] לכולם בשם יקרא, דא שכינתא תתא דאתמר למשה כגינה ואדעך בשם ווי"ק. [בזוה"ק ח"ג דקע"ח:] אתו רבנן ובריכו ליה ואמרו רציא מהימנא קוב"ה יפרה לך, וכל ישראל יפדון על ידך, ותתחדש עמהון ואינון עמך, עוד

כתוב

כתוב [בתי' תי' כ"א דני"ה]. בימינא אסתלקו מן גלותא. בגין דמוליך לימין משה. דדרגיה עמודא דאמצעיתא כו' וביה יפקון על ידא דההוא דאתייהיב אורייתא על ידיה. ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה הוא אשר יקים וישא את מלכות ה' האחרונה היא השכינה הקדושה. כמש"ל דכ"ח. שהשכינה היא נקראת ציץ נזר הקודש. וזהו דקפייט עליה רשב"י בבחי' ניצוץ נשמתו. נשאת [מגלותא את השכינה הקדושה אשר היא נקראת] ציץ נזר הקודש.

ד) **יבואר** במש"כ הרב המחבר השיר הקדוש הזה [בספרו כתם פז דרמ"ט]. וז"ל דע כי התפארת נקרא חתן יוצא מחפתו העליונה לקראת כלה לשום עטרת מלכות בראשה. והוא סוד כחתן יכהן פאר. וזהו דקפייט חבוש על ראשך פארך. **עוד** יאמר. במש"כ [בווה"ק ח"ג דר"ל]: וצריכין ישראל למיהב קדושין לכלה מחתנה בקישורא דתפלה דיד למיהוי קשורא ליה ולעטרא לון בתפילין דרישא דאיהו פאר. הה"ד פארך חבוש עליך. וכ"כ [בתי' תי' י' דכ"ו]. ואינן תכשיטין דכלה תפלין דרישא עטרת זהב ברישא דכלה. ותפילין דיד סבעת דדרועא. הא כלה מתתקנא בתכשיטין דילה. וכ"כ [בתי' תי' ע' דקכ"ו]: רפאל שר שכינתא דתמן פאר דאתמר בה פארך חבוש עליך. וכ"כ [בתי' תי' ו' דקמ"ד]: ראשך עליך ככרמל. כלה כמה מתתקנת ראשך בתפלין דאיהו פאר על ראשך דעלייהו אתמר פארך חבוש עליך. ובזה החרזו מדבר מספירת המלכות. וזהו דקפייט עליה חבוש על ראשך פארך.

עוד יאמר. במש"כ [בקה"י ערך פ' אות פאר] פאר הוא ר"ת פ' אורות ר"חל. והוא סוד וע"ד דבשכמל"ו שמהן נעשה כתר רחל והוא גי' פ' עכ"ל. ובזה יבואר מש"כ [בקה"י ערך ועד. בשם ס' הבהיר] ועד הוא מציאת הנעלם של מלכות. וכ"כ [בשעה"כ דכ"ה עמוד ג'. בשם הזהר] דמלכות נקראת ועד דתמן ויעודא דכולא עכ"ל. ובזה אפשר לפרש מש"כ בפיוט אל אדון. פאר וכבוד נותנים לשמו [שמו היא מלכות הנקראת שם ו'] צהלה ורנה לזכר מלכותו. וזהו דקפייט כאן על ספירת המלכות חבוש [הכתר] על ראשך [של מלכות] פארך.

עוד יאמר. ויבואר בזה היחס וההתקשרות של משה רבינו עם ספירת המלכות ובהתנוצץ אור ניצוץ נשמתו ברשב"י. והיחס לרשב"י עם ספירת המלכות כמ"ש במבוא וכן להלן בכל חרוז נבאר היחס לרשב"י עם כל ספירה מהעשר ספירות. בהקדם מש"כ [בווה"ק ח"א דק"כ]: משה מיומא דאייליד לא אעדי מיניה שכינתא. וז"ל [ווה"ק ח"ב ד"א]: וילך איש דא עמרם. ויקח את בת לוי דא יוכבד. ובת קול נחתת

ביאור השיר בר יוחאי

ואמרת ליה לאזדווגא בה, דהא קריב זמנא דפורקנא דישראל על ידא דברא דאתייליד מינייהו, וקוב"ה סייע ביה, דתנינן שכינתא שריא על ערסייהו ורעותא דלהון בדבקותא חדא הוה בה בשכינתא, ועל דא לא אתעדי שכינתא מההוא ברא דאולידו, לקיימא דכתיב והתקדשתם והייתם קדושים, בר נש דמקדש גרמיה מלרע קוב"ה מקדש ליה לעילא, כמה דרעותא דלהון הוה בדביקותא דשכינתא הכי אתדבקא שכינתא בההוא עובדא ממש דעבדו כו', עמרם דאתדבק ביה בקוב"ה נפיק מיניה משה דקוב"ה לא אעדי מיניה לעלמין ושכינתא אתדבקת בהדיה תדיר וזכא חולקיה, [עו"ש בזה"ק די"א:] ותרא אותו כי טוב הוא, רבי יוסי אמר נהירו דשכינתא דנהיר ביה חמאת, ובוה יבואר מש"כ [עו"ש בזה"ק די"ט], רבי יצחק אמר באהרן ומרים לא נאמר זיווג אבותם בתורה, ובמשה כתיב ויקח את בת לוי, להורות שהשכינה נקראת על שם לוי, ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכינה והוליד למשה, וגם יבואר מש"כ [עו"ש דג"ג:] ורע"מ אתער עליה רוחא קדישא [בחי' מלכות] יתיר מכל שאר נביאי מהימני, ואפיק ליה מחולקיה ממש, [עו"ש בזה"ק נ"ד], כד נפיק משה לעלמא אתנהרא ה' באנפוי, וביחא אתמלייא מזויתיה [ראתה עמו שכינה ונתמלא הבית אורה, הגהות מהרח"ו], וכ"כ [עו"ש דקי"ט], דאמר אליהו זל"ט לרע"מ נפש דילך בת יחידה מסטרא דאת ה', שכינתא תתאה לא זזה מינך, ובוה יבואר מש"כ [בזה"ק ח"ג דק"ו:] משה מן יומא דאתיליד זיהרא קדישא עלאה לא אעדי מיניה, [עו"ש קע"ד], דעד דלא נחת משה לעלמא שכיח הוה הוא לעילא, ועל דא אזדווגת ביה שכינתא מן יומא דאתייליד, ובאלו זהרי הזוהרי"ם יובן ויבואר מש"כ [בזה"ק ח"ב כ"א:] מאתר דאתגזר משה, לא אתגזר בר נש אחרא ודו"ק, וזהו שאמר משה [שבת פ"ז], אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי, ועוד אחז"ל שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, וז"ל [השמטות הזהר ח"א סי' נ' דף רס"ז], דאמר רשב"י ומארי מתיבתא לרע"מ, דהוא פומא דשכינתא סיני, מאן יכיל למיקם קמי פומך דקוב"ה ושכינתיה ממלילין ביה כו' עיי"ש, וכ"כ [ביל"ש פ' תשא סי' שצ"ד] והיה כבוא משה האהלה ירד עמוד הענן, היו יודעין שהשכינה נגלית על משה וקם כל העם, וכ"כ [סוטה י"ג:] שהיה משה מוטל בכנפי שכינה, וכ"כ [זבחים ק"א:] שאני משה דטריר בשכינה, וז"ל [הפסיקתא פ' בהעלותך, עה"פ ויאמר האנשים ההמה] אשרי ילוד אשה שכך היה מובטח שכל זמן שהיה רוצה מדבר עם השכינה, וכן מצינו כתוב על רשב"י שהשכינה הקדושה היה דבוק תמיד עמו,

כ"מ"ש רשב"י בעצמו לחברייא [בזוה"ק ח"ב דל"ט]. ניתוב הכא דשכינתא גבן אתקיים, [בתי' תי' כ"ב דס"ג:] קם סבא פתח ואמר רבי רבי כו' דהא שכינתא קדישא קא נטירא לך ולחברך, [עו"ש בהקדמת התי' דיי"ב:] קם סבא חד פתח ואמר בוצינא קדישא כמה חיילין נטרין לך בגנתא דעדן, כמה משריין דמלאכין מסתכלין ממשקופי רקיעא בגנתא בזמנא דתיעול תמן וכולהו מסתכלין בך, וגוונין דרקיעא בך יזהירו, בגין דבך נהרא שכינתא דאיהו זהר הרקיע, וגן איהו סתים וחתים עד דתיעול ביה שכינתא, ר"ל שכולם אין יכולין להזהיר ולאתנהיר רק ע"י הצדיק הדור רשב"י אשר ע"י שורה השכינה ביניהם ומאירה בהם, ואיתא [בזוה"ק ח"ב דל"ח]. יראה כל זכורך את פני האדון ה', ופי' [שם באוה"ח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] פני האדון ה' שכינה שעמו, [עו"ש בשם מוהרצ"ו זלה"ה] זה יובן במה שידעת כי הצדיקים נקראים פני שכינה, כי השכינה מתראה על ידם עכ"ל, וכ"כ [עו"ש באוה"ח"מ, בשם הרא"ג זלה"ה] וז"ל כנזכר בהדיא בסו"פ תרומה דקס"ג כי הצדיקים נקראים אנפי שכינתא, על שם שהיא מתקשטת ומתתקנת על ידם אנפאה לגבי קוב"ה, וז"ש את פני האדון ה' הוא רבי שמעון, שבו מקשטא עכ"ל, [בזוה"ק ח"ג דע"ט]. קרא רבי אבא על רשב"י הפסוק פה אל פה אדבר בו, וכתב [שם בהגהות מהרצ"ו באות ג'] וז"ל שרשב"י היה דבוק עם השכינה פה אל פה אדבר בו עכ"ל, וביתר שאת ויתר עז איתא [בזוה"ק ח"ג דרנ"ו]. דאתי אבהן ורע"מ ואהרן דוד ושלמה ובריכו ליה לרשב"י, ואמרו ליה אנת בוצינא קדישא וחברייא דילך דאינון שית לקבל אינון ז', ואנת בוצינא קדישא נר מערבי באמצע דכל שית נרות נהירין מינך, ופי' [שם באוה"ח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] שהוא בתי' גוף המנורה מלכות עיי"ש, ועם כל אלו ההקדמות זוהר"י זה"ר יבואר במש"כ [בזוה"ק ח"ג דנ"ט:] דרבי פנחס בן יאיר נשק לרשב"י, ואמר זכינא לנשקא שכינתא, וכן מצינו פעם שנית [עו"ש דר"א:] שנשק רפב"י לרשב"י ואמר נשקנא פי ה', אתבסס בבוסמין דגנתא דיליה, וכן מצינו פעם שלישית [עו"ש דרכ"א:] דרפב"י ראה את רשב"י בדרך, נחת מחמריה וחבקו ואמר לו חמינא בחלמי דאתיא שכינתא לגבי ויהבת לי נבזבזין [אוצרות, רמו לסודות תורה שיגלה לו רשב"י] רברבין, וחדינא בה השתא כמה דחמינא, וגם ידוע הוא כי מלכות נקראת פי ה', וכה אמר הינוקא לרשב"י [בסו"ס התיקונים] בוצינא קדישא פתח פיך באורייתא, דהא פומך איהו סיני, קלין והבלין דנפקין מפומך עלייהו אתמר וכל העם רואים את הקולות כו' וכולהו צייתין למילולך עלאין

ותתאין

ביאור השיר בר יוחאי

ותחאין דאינון שתין רבוא דמתיבתא עלאה, ושתיין רבוא דמתיבתא תתאה כו' קוב"ה
 איהו ציית למילין דילך, בגין דמטרוניתא דיליה דאיהי אורייתא קדישא סליק
 בפומך, [עו"ש] קמו כולהו ובריכו ליה לרשב"י ואמרו פומא דשכינתא סיני סיני,
 זכאין אודנין דשמעין מילין אלין מפומך, ומכאן מקור לדברי [רש"י סנהדרין
 צ"ח.] שפי' אם ירצה האדון הזה, שכינה היתה עמהם, קול שלשה שמעתי,
 דשכינה הוה בהדיהו, ובאלו ההקדמות יבואר ויובן ספיר דקפייט עליה רשב"י
 בכל החרוז הזה שבחי וסודות השכינה הקדושה שהיא בחי' המלכות.

יסוד **בְּרַ יוֹחָאִי מְלוֹשֵׁב טוֹב א**) יִשְׁכְּבָתְּ. יוֹם נִסְתָּ יוֹם אֲשֶׁר בְּרַחַתְּ ב),
בְּמַעְרוֹת צוּרִים שְׁעַמְדָּתְּ ג.) שְׁם קְנִיַתְּ ד) הוֹדְדָה ה) וְהִדְרָה י): בר יוחאי
 א) אֲפֹשֶׁר לַפֶּרֶשׁ בַּפְּשׁוּטוֹ בַּהֲקַדְמָה מִשִּׁיכ (בזוה"ק ח"ג דקס"ז). דאמר מלאך מט"ט
 לשני נשמות עליונות קדושות שיאמרו בשמו לרשב"י, שאילו בשלמיה דבר
 יוחאי, אתריה דבר יוחאי הא פנו ליה מכמה יומין, לית מאן דיקרב לגביה
 זכאה איהו, וכידוע הוא שהכל זכה רשב"י ע"י המערה כמ"ש בזה כאן לקמן, וזהו
 דקפייט עליה רשב"י מושב טוב ישבת כו'.

עוֹד יאמר, כי בזה החרוז מדבר מבחינת ספירת היסוד כמש"ל במבוא ובחרוז
 הקודם, וגם יאמר ויבואר בזה היחס של משה רבינו ע"ה עם ספירת
 היסוד ובהתנוצצות אור ניצוץ נשמתו ברשב"י, והיחס לרשב"י עם ספירת היסוד
 כמש"ל במבוא ובחרוז הקודם וכן להלן נבאר בכל חרוז היחס לרשב"י עם כל
 אחד ואחד מעשר ספירות, ידוע הוא כי משה רבינו נקרא טוב, כמ"ש ותרא
 אותו כי טוב הוא, ואיתא [מנחות נ"ג:] יבא טוב זה משה דכתיב ותרא אותו כי
 טוב הוא, וכ"כ [בפדר"א פמ"ח] רבי שמעון אומר טוב קראו אותו שנאמר ותרא
 אותו כי טוב הוא, ואיתא [סוטה י"ב.] ותרא אותו כי טוב הוא, רבי מאיר אומר
 טוב שמו, והטעם שמשה רבינו נקרא טוב, כמ"ש [שם] ותרא אותו כי טוב הוא
 נולד כשהוא מהול, וכ"כ [בזוה"ק ח"ב די"א:] ותרא אותו כי טוב הוא דאתייליד מהול,
 בגין דרזא דברית טוב אקרי, דכתיב אמרו צדיק כי טוב הוא, וידוע הוא כי טוב הוא
 כינוי לבחי' יסוד צדיק, וכ"כ [חגיגה י"ב, יומא ל"ח:] אין טוב אלא צדיק, שנאמר
 אמרו צדיק כי טוב, ומובא כן רבת פעמים בזוה"ק ובתיקונים דיסוד נקרא טוב
 עיין [בזוה"ק ח"א כ"א: ח"ב ק"ד: ח"ג דרמ"ב:], ורמו נחמד כתב [בקה"י ערך
 טוב] טו"ב באתב"ש גי' צדיק יסוד עולם עכ"ל, ואיתא [במג"ע אופן י"ז] דמשה
 בעת שנולד זכה לדרגא דיוסף שהוא יסוד שנקרא טוב, שנאמר ותרא אותו

כי טוב הוא, ובוה יבואר מ"כ [בתי' תי' ל' דע"ד]. דאמר משה דאיהו דיוקנא
 דטוב דלעילא, וכ"כ [בזוה"ק ח"א דכ"א:] משה נטיל ליה ליוסף עמיה, דכתיב
 ויקח משה את עצמות יוסף עמו עיי"ש. [בזוה"ק ח"ב דק"ד:] עם יוסף אשתמש משה.
 דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו. [עו"ש קי"ד: ברע"מ] דאמרו לרע"מ בגינך
 קוב"ה יהיב לך אות ברית צדיק דיליה. [עו"ש דקל"א:] איש האלהים למיהוי בדרגא
 דצדיק, [בח"ג דרל"ו.] ויקח משה את עצמות יוסף עמו, עצמות צדיק יסוד עלמין
 דרגא דיוסף הצדיק, וכה אמר רשב"י בוצינא קדישא לרע"מ [עו"ש דרמ"ב:]
 רע"מ נך אתמר ויקח משה את עצמות יוסף, בגין דגוף וברית חשבינן חד.
 וכה אמר רשב"י בעצמו לרע"מ [עו"ש דרע"ט.] איהו דדרגיה עמודא דאמצעיתא
 וצדיק, דאתמר ביה גוף וברית חשבינן חד, והנה גם רשב"י ידוע הוא שהיה
 בדורו הצדיק יסוד עולם, כמו שאמר הוא בעצמו [בזוה"ק ח"א דרכ"ה.] אנא
 סמכא בעלמא, וכה אמר רשב"י בעצמו על עצמו [בהשמטות בזוה"ק ח"א סי'
 י"ז] הא אית חד ואנא הוא, דכתיב וצדיק יסוד עולם, וכה א"ר יהודה על רשב"י
 [בזוה"ק ח"א דרי"ז.] אבנא טבא דסמכין עליה עלאין ותתאין, וכה אמר רבי אבא
 [בזוה"ק ח"ב דכ"ג:] לרשב"י דאיהו שלמא לעילא ותתא, וכתב [שם באוהח"מ,
 בשם מוהר"ח זלה"ה] זה יובן במה שיש בירינו עיקר כי רשב"י הוא יסוד
 ונקרא שלום עליון ותחתון בסוד נכנס בשלום ויצא בשלום ותבין בשלימות
 עכ"ל, ובוה יובן מ"ש [בזוה"ק ח"ג דקס"ו:] שאמרו השני שליחים מריש מתיבתא
 דרקיעא לרשב"י, שלמא עליה דמר, שלמא למאן דעלאין ותתאין בעאן לאקדמא ליה
 שלם, רב מתיבתא בעא בשלמך, וכה אמר אליהו זל"ט לרשב"י [בזוה"ק ח"ג דרמ"ב].
 ועלך כתיב צדיק מושל יראת אלהים, וכה אמר רע"מ לרשב"י [עו"ש דרע"ט].
 ודאי לויתן דקאים על שפת הים ועלמא קאי על סנפירוי, דא צדיק יסוד עולם
 דכל עלמא קאים עליו, וכ"כ [עו"ש בהשמטות דף ש"ט, סי' ח"י] מאן דהוא
 קיימא דעלמא שכיב, וכה קרא הסבא לרשב"י [בח"ב דצ"ז:] סינרא דעלמא
 סמך עליה, ואיחא [בתי' תי' ע' דק"כ:] וז"ל צ' דא צדיק עמוד סביל כולא,
 [א"י] מכאן הוא מקור לדברי לשון הזהב של רש"י מ"ש רשב"י [בסוכה מ"ה:] בדי"ה יכול אני לפטור את
 העולם כולו מן הדין, וז"ל בזכותי אני סובל כל עונותיהם ופוטמן מן הדין עכ"ל. וכ"כ מפורש [בשער
 מאמרי רשב"י דמ"ד:] ובשער הגלגולים דכ"ו: ושם בהגהות מוהרש"ו ז"ל] דרשב"י
 הוא בחי' יסוד, ועיין [ברוח דוד על האדרא דף ב'.] מ"ש"כ בזה, וטוב הוא בחי'
 יסוד, וזהו דקפייט עליה רשב"י מושב טוב ישבת.

ביאור השיר בר יחזאי

עוד יאמר, בהקדם עוד טעם למה נקרא משה רבינו טוב, במ"ש [בציוני פ' שמות] וז"ל ותרא אותו כי טוב הוא, סוד כמוס ומופלא כי משה רבינו ע"ה נברא בצלם דמות א"ור ש'בעת הימים (א"ה בציוני שלפנינו כתוב בר"ת אש"ה, וכולי עלמא תמוה ולא ידעי פרישותא דא, ואפריון נמטיה בזה לירי"ג הרב הגאון התכם השלם רבי יעקב חי זריהן שליט"א הגאבד"ק טבריא ת"ו מה שגילה בספרו היקר (אהל יעקב פ' שמות) שהוא הר"ת א"ור ש'בעת הימים) אם כן מן הנכון שתתמלא הבית אורה, שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב הוא עכ"ל, וסוד הכמוס הזה מצאתי מפורש כתוב [בזוה"ק ח"א דל"א]: וז"ל ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, ורא איהו נהורא דברא קוב"ה בקדמיתא (ר"ל אור הגנוז) והוא נהורא דעינא וכו', והוא נהורא דאתחזי קוב"ה למשה וחמא ביה מגלעד ועד דן. [ועיין מש"כ בזה [באור החיים פ' דברים פל"ד—א'] וכונתו שם מש"כ שם אמרו ז"ל, לדברי הזוה"ק הזה], ובשעתא דחמא קוב"ה דיקומון תלתא דרין חייבין, גניז ליה בגין דלא ישתמשון ביה, ויהיב יתיה קוב"ה למשה ואשתמש ביה תלת ירחין דאשתארון ליה מיומי עכורא דיליה כד"א ותצפנהו שלשה ירחים, ובתר תלת ירחין עאל קמיה פרעה, נטיל ליה קוב"ה מיניה, עד דקאים על טורא דסיני לקבלא אורייתא והדר ליה ההוא נהורא ואשתמש ביה כל יומי, ולא יכלו בני למקרב בהדיה עד דיהיב מסוה על אנפוי כד"א ויראו מגשת אליו, ואתעטף ביה כטלית הה"ד עוטה אור כשלמה, ובזה הקדמה יבואר לנו מש"כ [סוטה י"ב], בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור, כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא, וכתיב התם וירא א' את האור כי טוב, ר"ל שמביא ראיה דמש"כ כאן כי טוב, הוא האור שבעת הימים האור הטוב והגנוז, והוא הוא אותו האור כמש"ש וירא א' את האור כי טוב, וכ"כ ויובן לנו ארבע זהר"י אור [בזוה"ק ח"ב ד"א]: אתמליא כל ביתא נהורא, דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא, וכתיב וירא א' את האור כי טוב הוא, וכה ארשב"י בעצמו לרע"מ [בח"ג דפ"ג], אנת הוא טוב, הה"ד וירא א' את האור כי טוב, ותרא אותו כי טוב הוא, וכה אמר הינוקא קדישא [שם דקפ"ז]: משה מיד דאתייליד אספקלריא דנהרא הות עמיה, דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא, וכתיב וירא א' את האור כי טוב הוא, [עו"ש דרס"א]: מאי טוב, דא משה דכתיב כי טוב הוא, שוב מצאתי [בזוה"ק ח"ב ד"ט], וז"ל תאנא כשנולד משה ייחד הקב"ה שמו עליו דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא, וכתיב טוב ה' לכל, וכתיב טעמו וראו כי טוב ה', ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה רבינו, ולכן הוא ג"כ זכה להאור הטוב

והגנוז כמ"ש לקמן בזה החרוז בביאורינו על שם קנית הודך, ובוזו יבואר לנו [מדרש, מובא בס' ערכי הכנויים, ערך אור] וז"ל יהי אור זה משה, ויהי אור זה רשב"י עכ"ל, וזה דקפייט עליה רשב"י מושב טוב ישבת.

עוד יאמר, בהקדמה הידועה דשבת איקרי טוב, כמ"ש [שבת ו', זח"ג דקכ"ב:] מחנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואפשר משום זה מתחיל שיר של יום השבת בפסוק טוב להודות לה', וכן מצאתי כתוב [בזוה"ק ח"א ד"ס]. טוב, רבי יצחק אמר דא שבחא דשבת דביה פתח טוב, דכתיב טוב להודות לה', וטוב הוא בחי' יסוד כמ"ל בחרוז הזה, ובוזו יבואר לישינו זוהרי"ת זהרי אור [בזוה"ק ח"ב צ"ב], זכור את יום השבת לקדשו, דא איהו רזא דברית קדישא, וכ"כ [כח"ג דמ"ד, ברע"מ] שבת רזא דברית קדישא, [עו"ש דקע"ו:] הוא שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי, ופי' [שם בהגהות מהרח"ו] הוא הדר הנקרא יסוד עיי"ש, וכ"כ [בתוספות הזהר ח"ג דף ש"ב:] שבתא לקבל צדיק יסוד עולם דאקרי כל, וכ"כ [בתי' תי' ו' דכ"א], ביום שבת דאיהו יסוד, וכה ארשב"י בעצמו [בתי' תי' כ"ג דס"ט], ברית איהו שקיל לשבת, [בתי' תי' מ"ח דפ"ה], בראשית תמן תרי, תמן שבת, כגוונא דא בראשית בר"א שי"ת כו', והכונה הוא שיסוד הוא ספירה הששית ודו"ק, [בזו"ח פ' וישב] מאן יום השבת, הוי אימא דא צדיק, ומבואר, זאת יותר [בח"ב בתוספת הזהר סי' ט' דרע"ו] זכור את יום השבת לקדשו, ברזא דברית דהוא יסוד דאחיד ביה יוסף, ועל דא, אקרי שבת, דהא יוסף כל אקרי, ושבת נמי אקרי כל, דכל עגוגא ותפנוקא נפיק מיניה לקיימא עלמין כולהון כו', תא חזי בדברות משנה תורה כתיב וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה"א משם, הכא אוליף לן אורייתא רזא עלאה, דהא ההוא צדיקא דאזדבן חיים לעבדא במצרים ואחילו ליה, לקבליה איהו זכור את יום השבת, ובגין כך אמר לון קוב"ה לישראל בבעו מנכון הוו דכירין ההוא צדיקא דאזדבן על ידיכו והוה עבדא למצרים, ובההוא חובא אתגור עלייכו לאשתעבדא בכו במצרים, ולכפרא ההוא חובה דזבינתון ליה, נטרו יומא דשבתא וישתביק לכון, דהא יומא דשבתא לקבליה, איהו כדאוקימנא ברזא דמהימנותא כו', ויוסף שבח אקרי לתתא לקבל צדיק חי עלמין דאקרי שבת לעילא, ורמו נחמד כתב [בקה"י ערך שבת] שבת הוא בחי' יסוד, והוא אל חי, ובמלואו כזה א"לף ל'מד ח'ית י'וד, גי' שבת ע"ה עכ"ל, וידוע שכל ת"ח אקרי שבת, כמ"ש [שבת קי"ט, ובזוה"ק ח"ג כ"ט], אבל ביחוד מצינו על משה רבינו שנקרא שבת, כמ"ש מפורש [בזוהר חדש

ביאור השיר בר יוחאי

פ' יתרו] וז"ל ויום שבת איהו משה רבינו, וכן מצינו על הרשב"י שקראוהו שבת, כמ"ש [בזוה"ק ח"ג קמ"ד:] דרבי יהודה קארי ליה שבת, מה שבת לה' קודש, אוף רבי שמעון לה' קודש. [עו"ש דקמ"ה.] דאליהו הנביא זל"ט קרא לרשב"י שבת, ושפיר דקפייט עליה רשב"י מושב טוב ישבת.

ב) להבין כפל הלשון יום נסת יום אשר ברחת, ושאלתי להרבה חכמים ואין מגיד לי, וכבר כתבתי במבוא לעיל כי בעל השיר הזה סידר את שירו כחד מבעלי השיר הקדמונים אשר כל מלה ואות מגוי ומסופר הוא, ויש כאן ענין גדול ונעלה, כי במשה רבינו כתיב [שמות ב'—ט"ו] וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה ויברח משה מפני פרעה, וגם אצל רשב"י איתא [שבת ל"ג:] נשמעו דבריהם למלכות, אמרו שמעון שגינה יהרג כו' אזלו טשו במערתא, ואיתא [כזו"ח פ' תבא, וברי"ש התיקונים] אזל וערק למדברא דלוד ואתגניזו בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה, וכתב [בליקוטי ש"ס ריש שבת, בשם האריז"ל] וז"ל כי רשב"י ברח מפני הקיסר כמו משה שברח מפני פרעה, ושם השיג שלימותו במערה כי שם נגלה אליו האלהים, ואפשר דזהו רמו בפסוק ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה, אותיות משה, ועיין מש"כ בזה [כהקדמת כסא מלך על התיקונים], שור"א ח"כ [כשע"הפ"ס פ' משפטים, בהגהות הר"ש ויטל זלה"ה] וז"ל אשר ינוס שמה, שהוא משה שנס מפני פרעה בשעה שהרג את המצרי כמשה ויברח מפני פרעה עכ"ל, וז"ל [ס' נובלות חכמה דקנ"ד:] וגם לא לחנם סדרו רז"ל במס' שבת סיפור המעשים של רשב"י בכורחו מפני הקיסר שאמרו שם שמעון שגינה יהרג, לרמוז על סוד ניצוץ משה שברח מפני פרעה שרצה להורגו וברח מפניו אל יתרו, שנא' ויצילני מחרב פרעה והשיג שלימותו אח"כ בסנה, לכן גם הרשב"י השיג שלימותו במערת מדברא דלוד, ויהודה בן גרים שסיפר דברים לפני המלך, היה גלגול המצרי שהרגו משה, כי באמת ההרוג הרג את הורגיו, ולכן רשב"י ייב עיניו ביה ועשאו גל של עצמות, וגם במרע"ה נעשה המסירה ע"י הדבור, שנא' הלהרגני אתה אומר וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה עכ"ל, ורשב"י הוא בעצמו בחי' ניצוץ נשמת משה, א"כ הוא הוא בעצמו אשר נס וברח זה פעמים, ושפיר קפייט עליה רשב"י כפל הלשון יום נסת יום אשר ברחת.

ג) אמר הכותב אינו מדוקדק הנוסחא הנדפסת בכל הספרים במערת צורים, כי מערת לשון יחיד, וצורים לשון רבים, והיה צ"ל במערת צור, לכן יותר טוב להגיה במערות צורים, והוא מלשון הכתוב [ישעי' ב'—י"ט] ובאו במערות צורים, וצריכיך

להבין

להבין דהא רשב"י היה ישב כל הי"ג שנים במערה אחת. ולמה נקט לישנא דקרא במערות צורים, ולכאורה היה אפשר לרחוק ולאמר יען שרשב"י ובנו ישבו במערה י"ב שנה, ויצאו משם, ואח"כ יצא ב"ק חזרו למערתכם, וחזרו וישבו שם תריסר ירחי שתא, והיה קשה להם י"ב חדשים אלו יותר מכל הי"ב שנים הראשונים אשר ישבו במערה, ועד שאמרו על הי"ב חדשים האלו של השנה הי"ג, משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש, ועיין מש"כ בזה בספרנו הקדוש [מדות רשב"י דף ט': ובביאורנו שם אות ד'] עיי"ש. אבל אפשר לפרש ולבאר עפ"י דרכנו. דידוע הוא שמשה רבינו השיג מדרגות גדולות במערה, כמ"ש [שמות ל"ג—כ"ב] ושמתין בנקרת הצור, ותרגומו במערת טנרא, ואיתא [פסחים נ"ד]. אחת מעשרה דברים שנברא בע"ש בין השמשות מערה שעמד בה משה ואליהו, [מגילה י"ט:] אלמלא נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב כו', [בפדר"א פמ"ו] עמוד בפתח המערה כו' ועמוד בכחך ולא תפחד, וכ"כ [ברש"י מ"א י"ט—ט'] ויבא שם אל המערה, היא נקרת הצור שעמד בה משה עיי"ש, ואז נגלה למשה רבינו אורות של י"ג מדות הרחמים, כמ"ש שא"ל השי"ת אני אעביר כל טובי על פניך, ומפרש [בתרגום יונתן וירושלמי] כל מכילת טובי קדמך, והוא הוא הי"ג מכילין דרחמי, ועיין [סנהדרין קי"א]. מה ראה משה, ופי' [רש"י] על איזו מדה של י"ג מדות ראה והשתחווה, וכן רשב"י שהיה בו ניצוץ נשמת משה רבינו ע"ה, אחר צאתו מהמערה בשבתו [באדרא פ' נשא דקל"ב:] אמר אנא חמי בעיני תליסר מכילין גליפין קמאי ונהירין כבוצינין, א"כ רשב"י בעצמו הוא אשר עמד ונתעלה במערות צורים זה פעמיים, ושפיר דקפייט עליה רשב"י במערות צורים שעמדת.

עוד יאמר, בהקדם דבר חדש ופלא אשר ראיתי [בס' הלולא רבא דף ס'. להרב מוהר"ר שלמה וענאנו ז"ל מחכמי המערב, נדפס בשנת תקע"ט, שכתב בשם רבינו האריז"ל] שהמערה אשר ישב בה משה רבינו ע"ה וזכה לאור העלין, אותה המערה בעצמה ישב בה רשב"י וגילה בה סודות התורה וזכה לאור העלין עכ"ל, ונוסף גם על זה דרשב"י הוא ניצוץ נשמת משה רבינו ע"ה, ושפיר דקפייט עליה רשב"י במערות צורים שעמדת.

ד) לעיל כתבנו גבי משה רבינו ורשב"י שקנו כל המדריגות בעמדם במערה, ולגבי משה רבינו כתבנו לעיל באות שקודם זה, ובאות שאחר זה, ומן רשב"י ג"כ כתבנו באות הקודם זה, ועוד מצאנו [ב"מ דפ"ה]. זה

ביאור השיר בר יוחאי

היה בצער מערה. [שבת ל"ג: ובזוה"ק ח"א ד"א]. דארשב"י לחותנו רשב"י אלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך. [בזוה"ק ח"א דרט"ז:] מן יומא דאסתליק רבי שמעון מן מערתא מילין אילין לא אתכסיין מן חברייא. ורוין עלאין הוו מסתכלין ואתגליין ביניהו כאלו אתייהבו ההיא שעתא בטורא דסיני. וכתב [בזוה"פ ט' תבא. ובריש הקדמת התיקונים] דתרי זימני ביומא בא אליהו זל"ט להם להמערה ולמד עמהם. וזהו דקפייט עליה רשב"י שם קנית.

(ה) פסוק הוא [בתהילים מ"ה ד']. והכונה בזה הוא במש"כ [בזוה"ק ח"א דכ"א:] יהושע אתנבי מהודו של משה דכתיב ונתת מהודך עליו. הוד. [בח"ג דקנ"ג:] דאמרו להרע"מ מסטרא דשמאלא דהוד דילך דאתמר ביה ונתן ההוד למשה. [עו"ש דרכ"ג:] שאל בוצינא קדישא הוא הרשב"י. את הרע"מ. הלא בינה דרגא דילך. ואמאי אוקמהו ונתן ההוד למשה שנאמר ונתת מהודך עליו. עיי"ש תשובתו של הרע"מ שהשיב אל רשב"י. [עו"ש דרמ"ג.] א"ר שמעון דא הוד דילך רעיא מהימנא. [בתיקונים תי' י"ג דכ"ח:] בגין דאיהו הוד דיהיב למשה. [עו"ש סוף תי' ל"ג.] והוד איהי. כך שלימו דילה. ודא איהו דאתייהיב למשה הה"ד ונתן הוד למשה. וא"ה מכאן הוא מקור לברי [רשיי סיטה י"ג:] שאמרו שם מלמר שהיה משה מוטל בכנפי שכינה. ופרש"י בכנף לבוש הודו עכ"ל, וז"ל [תוס' שבת דפ"ח, בד"ה שני כתיב] של הוד היו, לפיכך כשנטלם משה קרן עור פניו עכ"ל, א"ה ואל תקשה שכי"פ מצינו שמשה בנצח ואהרן בהוד, כבר הקשה ותירץ זאת רבינו האר"ז [בע"ה פ"ו מסעף הארת המוחין עיי"ש. ורשב"י הוא ניצוץ נשמת משה. ועי"ז יומא דהילולא דרשב"י ביום ל"ג לעומר הוא תיקון ספירת הוד שבהוד. וזהו דקפייט עליה רשב"י שם קנית הודך.]

עוד יאמר. בהקדמה מש"כ לעיל בחרוז זה על במערות צורים שעמדת. דרשב"י השיג לראות הדיקנא. והדיקנא נקרא הוד והדר. הוד. כמ"ש [באד"ר דק"מ:] וז"ל הוד עלאה נפיק ואתעטר ונגיד לאתאחדא בעלעוי ואתקרי הוד זקן. והדר. כמ"ש [שבת קנ"ב.] הדרת פנים זקן. [באד"ר דקל"ט:] כל הדורא דגופא בחר דיקנא אזיל. וזהו דקפייט עליה רשב"י שם קנית [במערה השיג הדיקנא שנקרא] הודך והדרך. עוד יאמר. במש"כ [בשמור"ר פמ"ז-ו] וז"ל מהיכן נטל משה קרני ההוד. רבנן אמרי מן המערה. שנא' והיה בעבור כבודי כו'. וכ"כ [בתנחומא פ' תשא פי' ל"ז] מנין זכה משה לקרני הוד. ארז"ל מן המערה. שנא' והיה בעבור כבודי ושמתיך בגקרת הצור. נתן הקב"ה כף ידו עליו ומשם זכה לקרני הוד. וכה היה לרשב"י דזיו ליה כבר בתיה [כמ"ס [בג' סנהדרין ל"א:] למי שמקרין עור פניו כמשה רבינו שגדלו

בתיה] כמו שאמר רשב"י בעצמו אחר שיצא מן המערה וישב [באדרא רבא פ' נשא דק"ב:] אסהדנא עלי שמיא עלאין דעלאין, וארעא קדישא עלאה דעלאה כו' דאנא חמינא אנפאי נהירין כנהורא דשמשא כו' ועוד דאנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע ולא אסתכל, הה"ד ומשה לא ידע כי קרן עור פניו עכ"ל, וביאר בזה [באוה"מ פ' משפטים דקיד, בשם הרא"ג ז"ל] וז"ל ושמעתי מחכמי דרעא [הוא שם מקום עיר במערב הפנימי, ושם היה מקום של חכמים מקובלים רומי המעלה, כמ"ש [בשה"ג מע' מהר"ר חיים ממערב הפנימי מעיר דרעא] וז"ל כתב בספר חזיונות שהיה נגלה אליו אליהו ז"ל ש והיה יודע עתירות ותיה שולח שלומות למהרח"ו ז"ל ומחזק לבו עכ"ל]. שמשה רבינו ע"ה נתגלגל ברשב"י ע"ה, ולזה היה רשב"י משביח עצמו באדרא, ואמר דאנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע, כי דבר של תימה היא, אמנם עפ"י ששמענו בשם חכמי דרעא, יובן וידוקדק ג"כ אומרו דאנא חמי השתא וגו', פ"י שעתה בגלגול זה שנתגלגלתי השגתי בידיעת קירון הפנים מה שלא השגתי בימים הראשונים בקרני הוד, שאז נאמר ומשה לא ידע כי קרן כו', וז"ש דאנא חמי השתא וגו' באופן שהוא הוא עכ"ל, שו"ר [כשעה"כ דפ"ו]. וז"ל שגדלו במעשיהם עלו והגדילו יותר כל אחד כפי מציאותו ובהינתו, אמר שמואל ויטאל ראה לדבר מ"ש רשב"י דאנא חמי השתא כו' עכ"ל, שו"ר [להר"י צמח, בקול רמה] שמתרץ שבזמן משה רבינו לא היה הזמן מסייע, ובימי הרשב"י באה הארת משה ברשב"י והזמן מסייע וזכה לאותם המעלות ונעשה צדיק יסוד עולם כמ"ש בזהר עכ"ל, ובדרך זה יבואר עוד מאמר [זוה"ק ח"ג דט"ו]. שיצא בת קול ואמר זכאה את רבי שמעון דמארך בעי ביקרך על כל בני עלמא, במשה כתיב ויחל משה וגו', משמע דאחיד ליה פרגורא [מין מחלה כמחט בבשר החי, ועיין ברכות ל"ב]. ואנת רבי שמעון גוזר וקוב"ה מקיים, הוא גוזר ואנת מבטל עכ"ל, ולכאורה תימה הוא כנז"ל, אבל בדרך זה יובן והבן, וזהו דקפייט עליה שם קנית הודך, עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [כ"ר פ' תשא, בשם מדה"נ שה"ש] דמשה זכה לקרני אור פניו ע"י דאולוף זכות על עם ישראל עכ"ל, וכן מצינו דרשב"י אחר שיצא פעם שנית מהמערה התחיל ללמד זכות על עם ישראל ולפטרם מן הדין, ובוודאי גם עי"ז זכה למדריגת קירון הוד אור פניו, ולכן שפיר דקפייט עליה

. רשב"י שם קנית הודך.

(ו) יבואר בהקדמה מש"כ [כזוה"ק ח"א דר"מ:] וז"ל מאן דאשתדל באורייתא ואגח קרבא באורייתא וזריו גרמיה בה, דא הוא שבחא, דא הוא הוד

ביאור השיר בר יוחאי

והדר. ועיין לקמן מה שכתבנו בביאורינו זה על וחרב הוצאת מתערה. איך שרשב"י לחם נגד הסטרא אחרא. ככה לימוד תוה"ק וגילוי סודותיה. וזהו דקפייט עליה רשב"י שם קנית הודך והדרך.

עוד יאמר, בהקדמה דהוד הוא בחי' מלכות, כמ"ש [דה"א כ"ט—כ"ה] ויתן עליו הוד מלכות, וכ"כ [דניאל י"א—כ"א] ולא נתנו עליו הוד מלכות, [ובזה יבואר מש"כ [בזוה"ק ח"ג ד"ד. ברע"מ] הוד דרגא דדוד, וכ"כ [עו"ש דף ש"ו]. והוד דרגא דדוד מלכא אתקשר בשמאלא ורוק]. והדר הוא בחי' נבואה, כמ"ש [במאורי אוב, ערך הדר] דהדר נקרא הנצח והוא חבר ההוד, וידוע דנבואה הוא מנו"ה, ואיתא [בספרי ברכה ס"ו שניג] ניתן הוד למשה, והדר ליהושע, והו"ד [ביל"ש שם], ופי' שם [הרב בעל מג"א, בביאורו זית רבנן] הוד מלכות, אבל יהושע לא נקרא מלך עכ"ל, ר"ל שיהושע היה רק נביא ולא מלך, ומשה היה מלך ונביא, וכ"כ [בזוה"ק ח"ב דקנ"ד]. וז"ל דתרין אילין לא אתמטרו כחדא כבר נש בעלמא, בר משה מהימנא עלאה דוכה לנבואה ומלכו כחדא עכ"ל, והנה בנבואה היה משה רבינו רבן של כל הנביאים כדמפורש בקרא [דברים ל"ד—י'] ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, וגם היה מלך כמ"ש [בשמו"ר סו"פ ב'] מלכות, דכתיב ויהי בישורון מלך, וכ"כ [בשמו"ר פנ"ב—א'] משה שנקרא מלך כמ"ש ויהי בישורון מלך, [כמד"ר פט"ו—י"ד] משה שנתיירא מן הקב"ה נעשה מלך, [בשהש"ר פ"ז, בפסוק ראשך עליך ככרמל] מלך זה משה, ועיין [זבחים ק"ב]. יבמה מלך, וכה ארשב"י בעצמו לרע"מ [בזוה"ק ח"ג דפ"א]: וקוב"ה יוקים לך מלך בעלאין ותתאין, וכה ארשב"י לרע"מ [עו"ש דפ"ג]. ואתקיים בך ויהי בישורון מלך, [בהשמטות הזוה"ק ח"ב ס"ו י'] דהא משה איהו מלכא, [בתי' סוף תי' חמיסר דלי"א]. ומשה בגין דנטר אות ברית אתמר ביה ויהי בישורון מלך, [בתיקונים הנדפס בסוף זו"ח] רע"מ דעיבורא דילך מלכותא קדישא, אתמר בך ויהי בישורון מלך, ואיתא [עו"ש] דארשב"י לרע"מ כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, בתלת ענפין דשי"ן מן משה אשתמודע בשמך רעיא מהימנא, ועיין [בחרגום יונתן בסו"פ ברכה] דמשה זכה לד' כתרים כתר תורה כתר כהונה כתר מלכות כתר שם טוב, וכן מצינו דרשב"י זכה לשניהם הוד והדר יחדו, לנבואה שהוא הוד [בזוה"ק ח"ב דקנ"ד]. נביאי מהימני תלמידי דרשב"י דעלאין ותתאין זעין מיניה, וכ"ש רשב"י בעצמו שאמרו עליו תלמידיו [עו"ש דק"צ]: ודאי רוח נבואה שרא על בוצינא קדישא, ואיתא [בזוה"ק ח"ג דס"א]. וז"ל קוב"ה יהיב האי [בחי' לימודי

ה' שהם נז"ה דמתמן נבואה] לבוצינא קדישא רבי שמעון. ואמרו עליו [בוזה"ק ח"ג דרצ"ח]. לאו רבי שמעון כשאר בני נשא. דכולהו קמיה כשאר נביאי לגבי משה עכ"ל. וכן קראוהו לרשב"י מלך [בח"ג דע"ט]: מאי מלך. דא הוא רשב"י מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא. לכן שפיר דקפייט עליה קנית הודך והדרך. עוד יאמר. במש"כ [בערכי הכינויים. ערך הוד. בשם ק"ע] דהוד הוא סתרי תורה. וע"ז אמרו המלאכים תנה הודך על השמים. היינו סתרי תורה. ומשה זכה לקרני הוד היינו סתרי תורה עכ"ל. וז"ל [בעל הטורים פ' פנחס] ונתת מהודך בגי' הסוד. לומר לך שמסר לו סוד המרכבה ומעשה בראשית עכ"ל. ואיתא בוזה"ק רבת פעמים והו"ד לעיל דרשב"י זכה לגלות סתרי תורה מה שלא נתגלה מימות משה וזהו הודו. והדר בחי' יסוד כמ"ש [בוזה"ק ח"ב דקפ"ו: ח"ג דכ"ד]. עיי"ש. ורשב"י היה בחי' צדיק יסוד העולם כמש"ל בריש חרוז זה בביאורינו על מושב טוב ישבת. לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י קנית הודך והדרך. עוד יאמר. בהקדמה מש"כ [בשהש"ר פ"ד. בפסוק שני שדין] שמשא היה הודך והדרו של ישראל. ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה. וזהו דקפייט עליה רשב"י קנית [ר"ל בבחי' ניצוץ נשמתך] הודך והדרך.

נצח הוד **בַּר יוֹחָאִי** [עֲצֵי שְׁטִיִּים עוֹמְדִים א.]. לְמוֹדֵי יְיָ הֵם לְוֹמְדִים ב. אֹרֶךְ מוֹפְלָא ג) אֹרֶךְ הַיְקוּד הֵם יוֹקְדִים ד, הֵלֵא הֶמָּה יוֹרוּך מוֹרְך ה): בר יוחאי א) לְשׁוֹן הַכְּתוּב [שְׁמוֹת כ"ו-ט"ו] וְעִשִּׂית אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שְׁטִיִּים עוֹמְדִים. ובוזה החרוז מדבר מבחינת ספירות נצח והוד כמש"ל במבוא. וסגרם כאן בחרוז זה שניהם כאחד. כנודע שנו"ה הם תרין פלגי דגופא. וז"ל [קה"י. ערך עצי שטים] שהם נז"ה שהן עומדין ומקיימין ומעמידין את המשכן עכ"ל. עוד יאמר. ואגב יבואר מאמר [זוה"ק ח"ב דקל"ט]. וז"ל ועצי שטים. אלן אינון רזין קדישין דאינון לוחי משכנא. ואינון אקרון ברזא דלהון. כתיב עצי שטים עומדים. וכתוב שרפים עומדים. וכ"כ [עו"ש דקמ"ז: קס"ט. ק"ע. רל"ג:]. ונקדים מש"כ [סוכה מ"ה:]: עצי שטים עומדים. שעומדים לעולם ולעלמי עולמים. וראיתי [ביל"ר פ' תרומה. בשם רבינו בחי'] וז"ל ע"ד הקבלה עצי שטים עומדים. מלשון שרפים עומדים ממעל לו כו'. והענין לומר כי אעפ"י שהמשכן והמקדש עתידים ליחרוב. וכלי הקדש הגופניים עתידים שיאבדו. אין להבין שכשם שפסקו למטה כך פסקו למעלה תבניתם ודוגמתם ח"ו. אבל הם עומדים וקיימים לעולם. ואם פסקו

ביאור השיר בר יוחאי

פסקו למטה עתידים להחזיר לקדמותם עכ"ל, וכ"כ [בזוה"ק ח"ב דר"מ:] להכל נגנזו והקב"ה יוקים העמודים ויתדות בתיקונוי בתקופו לעלם ולעלמי עלמא עיי"ש. ועוד נקדים מאמר הזהר שארשב"י בעצמו [בזוה"ק ח"ב דר"ז.]: וז"ל חברי"א זכאה חולקון וזכאין עיני דחמו כך [א"ה זהו אותו לישנא דרשב"י שאמר לתלמידיו, [בזוה"ק ח"ב דקמ"ב]: זכאין אחון בני, וזכאה אנא דעיני חמו בכך. וכארשב"י לתלמידיו [עו"ש דרס"ו]: קוב"ה אתרעי בכו ואסמיך ידוי עלייכו, זכאה חולקי דעיני חמו דא, וחמו שלימו דרוח דחכמתא בכך, ובלמדי בזהר ברביס פירשתי וציינתי על גליון זהר שלי, דאיתא [בס"ח ס"י תתשנ"ז, דפוס ברלין] וז"ל מי שיש לו תלמיד טוב או בן טוב ולומדין בחייו ומלמדים, יברך הקב"ה שויכחו לראות, ומביא שם [ירושלמי הוריות פ"ג ה"ד] רבי חנניה בא לציפורין וראה שכל העם רצין, ושאל למה כל עמא רצין, אמרו לו, תלמידו רבי יוחנן יושב ודרוש בבית"ם של רבי בנאה וכל העם רוצין לשמוע דרשתו, אמר בריך רחמנא דחמי לי פירין עד דאנא בחיים, והוא רבי חנינא בר חמא שרבי יוחנן היה תלמידו, וכן כאן בריך רשב"י את הקב"ה שזכה בחיים חיותו לראות חברי"א תלמידי קדשו שהן מאורות הגדולים המאירים כל העולמות באור תורתם, דחזינא בחיי דמתערין מילין קדישין אלין בהאי עלמא. וכולהו כתיבי לעיל קמי מלכא קדישא כו', ורזא דא אשכחנא בספרא דחנוך דכל מילין דצדיקייא די בארעא אינון מתערין וקיימין קמי מלכא ומשתעשע בהו קוב"ה כו' ולבתר אכתיבו בספר זכרון לפניו לקיימא קמיה בקיומא תדיר, ופי' [שם באוה"ח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] כי סודות התורה אחר שנתחדשו הם קבועים בתורה להתלמד כל הבא להתעסק בתורה, וקביעת זו גורם להשתעשע תמיד הקב"ה בהם, והמתעסק בהם אח"כ מחדש השעשוע עכ"ל, וז"כ הוזה"ק הנז' עצי שטים עומדים, אלין אינון רזין קדישין שהם עומדים לפניו ית' תמיד, ויליף גזירה שוה עומדים עומדים, כתיב כאן עומדים, וכמו התם שרפים עומדים תמיד לפניו ית', וזהו דקפייט עצי שטים עומדים, שסודות התורה שגילה רשב"י הם עומדים לפניו ית"ש תמיד, וזה דקפייט סמיך ליה לימודי ה' הם לומדים, דגם אנחנו כשאנן לומדים אלו לימודי הסודות וזה"ק והתיקונים בקדש'ים ובטהרו'ת, אנו ג"כ מעוררים השעשועים עלאין שקבעו והעמידו שם למעלה רבינו הרשב"י ותלמידיו, ובפרט ששפתותיהם דובבות ועיין [לעיל ד"ז.]: מש"כ שם בזה.

ב) לימודי ה' נקראים נצח והוד, ומשם נמשך הנבואה, וז"ל [זוה"ק ח"ב דק"ע.]: וכל בניך לימודי ה', ובגין כך מנהון נפקא נבואה, וז"ל [זוה"ק ח"ב דס"א]: דא"ר חזקיה דרזי דאורייתא נמשכין עד נו"ה דאקרונ לימודי ה', ואקרונ צבאות כו' וקוב"ה יהיב האי לבוצינא קדישא רבי שמעון, ונו"ה נקראים למודי ה', ר"ל שהם משפיעים הלמוד והנבואה מת"ת הנקרא הוי"ה, [בזוה"ק ח"ב ד"צ:]: חתום

חתום תורה בלימודי. אלין נביאי. כמד"א ויקם את העמוד הימני ויקרא שמו
 יכין. ויקם את העמוד השמאלי ויקרא שמו בועז. ומתמן מתפרשן אורחין לנביאי
 מהימני. וזה שיסד הפייטן [בפיוט אל מסתתר] מימין ומשמאל ליניקת הנביאים. נצח
 והוד מהם נמצאים. יכין ובוועז בשם נקראים. וכל בניך לימודי ה'.

עוד יאמר. שכונתו לימודי ה'. הם תלמידי דרשב"י הנקראים לימודי ה'. וכה
 אמר רשב"י [בזוה"ק ח"ב דקס"ט]: אל תלמידיו, עלייכו כתיב וכל בניך
 לימודי ה'. וכן בנו רבי אלעזר קרא זה על חבריו תלמידי דרשב"י אבוי [בזוה"ק
 ח"ג דס"ב]. עלייכו כתיב וכל בניך לימודי ה'. וגם אנו כשאנו לומדים הזוה"ק
 והתיקונים ומאמרי רשב"י בקדש"ם ובטהרות. ומתנהגים עפ"י מדותיו דרשב"י.
 גם אנו נקראים תלמידי בנים דרשב"י. ועיין [לעיל די"ח]. מש"ש בזה. וגם עלינו
 נאמר וכל בניך לימודי ה'. וזהו דקפייט לימודי ה' הם לומדים.

(ג) **כתב** [בקה"י. ערך אור מופלא] אור מופלא הוא בחי' בינה. כי בג"ר אין השגה.
 (ד) **ר"ת** א"ה"י"ה' כינוי לבינה. ויוכן זה במש"כ [בתיקונים תי' כ"א דמ"ט].
 ומבינה נביאים ואינון נו"ה. וכתב רבינו האריז"ל [בע"פ שער הנסירה
 פ"א מ"ק] וז"ס הנזכר בתיקונים ומבינה נביאים. כי נ"ה דז"א הנקראים נביאים
 נעשו מבינה עצמה עיי"ש. וכ"כ [כמאורי אור. ערך למודי ה'] גם אימא הנקראת
 למוד עד שם מתפשטת. והוא כמ"ש [כמב"ש ש"ג ח"ב פי"ד] וז"ל הנה נ"ה נקראים
 לימודי ה'. והבינה עד הוד אתפשטת כנודע. ונקראת למ"ד. להורות שמתפשטת
 עד ב' למדיין שהם נו"ה לימודי ה' עכ"ל. ואיתא [בזוה"ק ח"ג דרל"ד]. דבינה
 איהי נורא דדליק. ולולא החיות הנמשך מחכמה לבינה הוה אוקיד לעלמא ברגעא
 חדא. וזהו דקפייט אור היקוד הם יוקדים.

(ה) **מלשון** הכתוב [איוב ח'—ח'—י'] כי שאל נא לדור ראשון כו' הלא הם
 יורוך. והכונה במש"כ [בתי' תי' כ"א דמ"ד]. דתנאים אינון נצח
 והוד איתני עולם. ורמז בכאן מ"ש [דברים י"ז—י"ז] ככל אשר יורוך. [עו"ש
 י"ז—י"א] עפ"י התורה אשר יורוך. ר"ל להזהר מאד בכל מילי דרבנן. וכמ"ש
 [הרע"מ בח"ג דרמ"ג]. תנאים ואמוראים. לית מאן דיכיל לשבחא לכוין אלא מרי
 עלמא. דאפילו אורייתא כולא עד אין סוף בכו הוא תלייא. וכ"כ [בזוה"ק ח"ב
 ד"א]: על שפת היאור. על מימרא דאינון דמורים אורייתא וחוקה לישראל.
 ועיין מש"כ עוד [בזוה"ק ח"ב דרס"ד: ובח"ג דף י'. ודרמ"ו. ודרנ"ד]. בהימנותא
 דמילי דרבנן. ועיין במש"כ בזה בספרנו [עמודי ארזים דמ"ח]: עיי"ש. ועין

ביאור השיר בר יחאי

שמילי דרבנן נמשכים מנויה. לכן שפיר דקפייט הלא המה יורוך מוריך.
עוד יאמר. בהקדמה משיכ [בתי' תי' ו' דקמיג:] וזיל ומאי ניהו לימודי ה',
תריך שפוון דאקרון להבות דאוקדון בלהבות אש. ואינון תריך תפוחין
דמנהון רוחא דמשיחא נפיק דאתמר ביה ונחה עליו רוח ה' כו'. אבל תריך נוקבין
דחוטמא אינון לקבל תריך תפוחין דאינון תרי נביאי קסוט. די בהון עתיד לאמקא
רוחא דקודשא דאיהו רעיא מהימנא דלעילא. וריל כמיש [לעיל דכיח:] דמשה
רעיא מהימנא הוא יהיה משיח גואל האחרון ב"ב. והאי רוחא דקודשא הוא רוח
אפינו משיח ה'. כמיש [בזוהיק ח"ב ע"ח.] מלכא משיחא ברוחא. כד"א והריחו
ביראת ה'. וידין בלא סהדי והתראה. וכיכ [עו"ש בדרייג:] וכח"ב ק"ל: [ודרפ"ט.]
עיי"ש. ורשב"י הוא בחי' גיצוך נשמת משה. וזהו דקפייט עליה רשב"י לימודי

ה' אור היקוד הם יוקריכ. הלא המה יורוך [את משיח שהוא] מוריך.
עוד יאמר. בהקדמה משיכ [בזוהיק ח"א דמיב.] בהיכלא תנינא. היכל הוד היכל
עצם השמים. אתבריאוו אינון שרפים. דשית גדפין. כמד"א שרפים עומדים
מעל לו שש כנפים לאחד שש כנפים לאחד. כולהו בשש. בנין דכולהו מעצם
השמים. אלין אינון דאוקידו [והוה שיסר השייטן [הרי"ם שי"ז זיל. בשיסו דקדמות להג השכנות]
ספי יקידין שרפין כליל גפי שגא. ולכאורה יקירין שרפין הם בכלל הלשון. ובהקדמת הוהר הוה היא
מכאור ויובן. ריל דהם השרפים דאוקידו. ועור אמרתי בהקדמה משיכ [במרכבה שלמה דיי"ז.] וזיל ולמה נקרא
שם שרפים. מפני שהן שרפין מנקמאות של שכן. בכל יום ויום הסתן יושב עם סיס הרשע שר של
רומי ועם שר של פרס וכותב עונותיהם של ישראל על מנקמאות ונותנים אותם לשרפים להכניס אותם
לפני הקב"ה לאכזרם ישראל מן העולם. ושרפין יודעין ברזי הקב"ה שאינו רוצה שתשול אותם זו של
הקב"ה. מה עושין שרפים. בכל יום נוטלין אותם מיר השכ"ו וסורפים איתם כאש יוקרת שכנגד כסא רם
ונשא כזי שלא יכנסו לפני הקב"ה בשעה שהוא על הרין ורן העולם עכ"ל. ובוה שפיר מרזיק הלשון יקירין
שרפין. ריל השרפים אשר הם יקירין עניניהם של ישראל לאינון דלא חיישי על יקרא
דמאריהון. כי כבוד א' הסתר דבר נאמר על אלו שני איפנים. א' מי שמגלה
סודות התורה לאלו שאינם ראויים לגלות. ב' שלא לגלות יותר ממה
שמתר לגלות. ושניהם הם בכלל יקרא דמאריהון. ואיתא [בהשמטות
הזוהיק ח"א סי' כ"ט דרפ"ב:] ובזמנא דקוב"ה באילין קליפין. אתמר ביה סכות
בענן לך מעבור תמלה. תהו וחשך ויהי הענן והחשך. ואילן קליפין דאגווא.
מוחא מלגאו. ושכינתא אתקריאת עניה יבשה ולית לה אלא מה דיהבין לה
עבדיה בחשאי. כההוא זמנא דקיב"ה אתפשט מאלין קליפין אתמר ולא יכנף
עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך. ויובן זה במשיכ [בזוהיק ח"ב קס"ז:]
דאמר

דאמר רע"מ בגין אינון קליפין קובי"ה מתכסיא בכמה גרפין דאתמר בהון בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו וגו'. לעתיד לבא ולא יכנף עוד [ר"ל לא יהיה מכוסה עוד בכנפיים] מורדך. והיו עיניך רואות את מורדך. וכי"כ [בתי' דף ס"ו]. ואתפשט קובי"ה מכל כינויים ומכל מרכבות כו' ואתמר ביה ולא יכנף עוד מורדך והיו עיניך רואות את מורדך. כההוא זמנא כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון כו' עיי"ש. וכי"כ [בתי' ל"ז דע"ת]. בזמנא דפורקנא הה"ד ולא יכנף עוד מורדך. [בתי' ג"ח דצ"ב]. ובההוא זמנא דקובי"ה ושכינתיה כחדא בלא לבושא כלל. אחמר ביה ולא יכנף עוד מורדך והיו עיניך רואות את מורדך. [בתי' ס"ט דק"ט]. ודא איהו רזא כי אם עונותיכם היו מכדילים ביניכים לבין אלהיכם. ועתיד הקב"ה לאעברא אילין קליפין ולא תחזאה לישראל כמותא מלגא. הה"ד ולא יכנף עוד מורדך והיו עיניך רואות את מורדך. ולא יהיה מחיצה בין קובי"ה ושכינתיה ובין ישראל. והנה משה רבינו ידוע הוא שהסתכל באספקלריא המאירה. וז"ל [זוה"ק ח"א דקע"א]. והוה ידע מלה על בורייה כמ"ד ומראה ולא בחידות כו' עיר"ש. [בוז"ק ח"ב ס"ב]. מה דחמא משה לא חמא נביאה אחרא. וכאה חולקיה דכתביב ביה ויהי סם עם ה'. ולא בחינו אחרא כמ"ד ומראה ולא בחידות. ר"ל לפני משה היה ההתגלות האמיתי בלי שום לבוש ומכסה. ובוה יבואר לנו עוד מאמר הזהר [בח"ג דרכ"ב]: בההוא זמנא [ר"ל לעתיד ב"ב] יתקיים כבר נש ולא יכנף עוד מורדך לגבך בשתים יכסה פניו. אלא והיו עיניך רואות את מורדך. ומסטרא דאלין מראות זכה משה רבינו ע"ה רבן של נביאים וחכמים עכ"ל. ר"ל לגבי משה היה המראות כולם בגלוי בלי כיסוי כנף ולבוש. אלא הסתכל באספקלריא המאירה. גם רשב"י שהיה בו ניצוץ נשמת משה רבינו מצינו בו ג"כ דעייל בלא בר ואסתכל באספקלריא המאירה [סנהדרין צ"ז]: וכמו שקיבל סודות התורה משמים באספקלריא המאירה בלי שום מכסה ולבוש. כן הוא דוקא היה לו ולחברייא דיליה רשות והסמכת קובי"ה לגלות ולדבר הכל בלי שום מכסה ולבוש. כמ"ש [בוז"ק ח"א דכ"ב]: קמו כולהו ואשתתחו קמיה [דרשב"י] ואמרו זכאה בר נש דמאריה אסתכם עמיה לגלאה רזין סמירין דלא הוו מתגליין למלאכייא קדישייא. וכה אמר רשב"י בעצמו [בוז"ק ח"א דצ"ו]: דהא מילין לא אתגליין אלא ביננא. דהא קובי"ה אסתכים עמנא. ועל ידנא אתגליין מילין. וכי"כ [עיר"ש דרס"ז]: א"ר יוסי מן יומא דאסתליק רבי שמעון מן מערתא מילין לא אתכסיין מן חברייא. ורזין עלאין הוו מסתכלן ואתגליין בינייהו כאלו אתיהיבו ההיא

ביאור השיר בר יוחאי

שעתא בטורא דסיני, בתר דשכיב ויסכרו מעיינות תהום וארובות השמים, והור-
חברייא מרחשן מילי ולא מתקיימא בהו כו' עיי"ש. [בזוה"ק ח"ב דקמ"ט]. ודרא
דא דרבי שמעון שריא בגויה, רעותא דקוב"ה בגיניה דרבי שמעון דיתגליין
מילין סתימין על ידוי, וכה ארשב"י לחברייא [בתי' תי' ס"ט דק"ה]: זכאה
חולקנא, דעלאין ותחאין אינון באסכמותא לסייע לן, [בח"ג דס"א]. לשון למודים,
וקוב"ה יהיב האי לבוצינא קדישא רבי שמעון, ועוד דסליק ליה לעילא לעילא,
בגין כך כל מלוי באתגלייא אתמרו ולא אתכסיין, עליה כתיב פה אל פה אדבר
בו ומראה ולא בחידות, וכ"כ [עו"ש דע"ט]. תני רבי יהודא דרא דרבי שמעון
שארי בגויה, כלהו זכאין חסידין, כולהו דחלי חטאה ניגהו, שכינתא שריא בנייהו,
מה דלית כן בדרין אחרנין, בגיני כך מילין אינון מתפרשאן ולא אתמטראן,
בדרין אחרנין לאו הכי, ומילין דרוזי עלאה לא יכלין לגלאה, ואינון דידעי
מסתפו, דרבי שמעון כד הוה אמר רזא כו', וכולהו מילין דאמר הוו בעינייהו
גליין כמ"ד פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות עכ"ל, [עו"ש] א"ר אבא
על ר"ש נאמר פה אל פה אדבר בו, הרי מפורש דעליה רשב"י וחברייא דיליה
הכל היה בגלוי בבחי' משה רבינו שנאמר עליו פא"פ אדבר בו כו', וכה אמר
רבי פנחס בן יאיר [בזוה"ק ח"ג דנ"ט]: דהא רבי שמעון כל מלוי באתגלייא
אינון, איהו גברא דלא דחיל מעילא ותחא למימר לן, לא דחיל מעילא דהא
קוב"ה אסתכסם ביה, לא דחיל מתתא כאריה דלא דחיל מבני ענא, ורפב"י לשיטתו
שאמר לרשב"י [עו"ש דקע"ט]: אנת דאוקמי עלך לעילא ומילך באתגלייא, מה
דלא אתיהיב רשותא לבר נש אחרא, [עו"ש דק"ה]: כבוד אלהים הסתר דבר, דלית
רשו לבר נש לגלאה מילין סתימין דלא אתמסרו לאתגלייא, לאכול לשבעה,
אינון חברייא כו' כגון דרא דרבי שמעון שארי בגויה, ולמכסה עתיק מדריך
אחרנין, דהא כולהון לא אתחזון לאכול ולשבעה ולאתגלייא מילין בגווייהו,
ביומוי דרבי שמעון הוה בר נש אמר לחבריה פתח פיך ויאירו דבריך, בתר
דשכיב הוו אמרי אל תתן את פיך וגו', ועיין מש"כ [בח"א דרי"ז], [עו"ש דק"ו].
א"ר אבא אי לאו דבוצינא קדישא קיימא בעלמא לא ארשינא לגלאה, דהא לא
אתיהיב מלה דא לגלאה אלא לחברייא דאינון בין מחצדי חקלא, תפח רוחיהון
דאינון דאתיין לגלאה לאינון דלא ידעי, ובוה יבואר הכונה מ"ש [בזוה"ק ח"ב
דקמ"ה]: דאמר רבי אלעזר לרבי יצחק עד מתי תסתום דבריך, וא"כ ספיר דקפייט
עליה רשב"י אור היקוד הם יוקדים, ר"ל הם השרפים בגפי שתא הנז' דאוקדון
לאינון

לאינן שאינן ראויין לגלות להם סִיח ולא חיישו ליקרא דמאריהון כנזיל, אבל לרשב"י ולחברייא דיליה ביומוי, הלא המה, [ר"ל השרפים יסתלקו ולא יכנסו בכנפיהם לכסות מוריך, אלא רשב"י וחברייא הכל באתגלייא] יורוך מוריך. **עוד** יאמר דכאןר מז על חנוכה ופורים, כמ"ש [בשעה"כ בדרוש ר"ח דע"ו]. בשם ספר הזהר והתיקונים דחנוכה ופורים הם בנצח והוד, והם מצות דרבנן, וכמס"ל שהם בנ"ה, ואיתא [בפסיקתא רבתי פ"ג פ' ביום השמיני] לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים [ר"ל שלא יקיים מצות חנוכה] הואיל ואינם מן התורה, אמר הקב"ה לאו בני, אלא כל מה שהם גוזרים עליך קיים, שנא' עפ"י התורה אשר יורוך, למה שאף עלי הן גוזרין שנא' ותגזור אומר ויקם לך, והנה בזה החרוז מדבר מבחי' נצח והוד שהם בחי' אור היקוד הם יוקדים כמס"ל, וגם בחנוכה מדליקין נרות חנוכה, ובפורים כתיב ליהודים היתה אורה, והם מצות דרבנן, כמ"ש גבי חנוכה [שכת כ"ג] והיכן צונו, [הא לאו דאורייתא היא אלא מדבריהם, רש"י] רב אויא אמר מלא תסור, רב נחמיה אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, וכ"כ גבי מגילה [מגילה י"ט:] הראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידים לחדש, ומאי ניהו, מקרא מגילה וזהו דקפייט הלא המה יורוך מוריך.

תפארת **בר יוחאי** [לשדה תפוחים א], עֲלִיתָ ב) לִלְקוֹט בּוֹ מִרְקָחִים ג), סוֹד תּוֹרָה ד) כְּצִיצִים וּפְרָחִים ה), נַעֲשֶׂה אָדָם נְאֻמָּר בְּעִבּוּרֵיהֶו ו): בר יוחאי א) בזה החרוז מדבר מבחי' ספירת הת"ת כמס"ל במבוא, והיחס והתקשרות של משה רבינו עם ספירת הת"ת, ובהתניצצות אור ניצוץ נשמתו ברשב"י, והיחס לרשב"י עם ספירת הת"ת, יבואר במש"כ [בווה"ק ח"ב דט"ו:] דתפוח הוא בחי' ת"ת, וו"ל הרב המחבר השיר הקדוש הזה בספרו [כתם פז פ' תולדות דרפ"ד:] שדה תפוחים, שהוא סוד הו"ו ומשך הו"ו שנקרא שדה של תפוחים, ע"ש שהוא צח ואדום, [עו"ש דרצ"א]. שדה של תפוחים הוא שדהו של יעקב ע"ה, וו"ל [קה"י, ערך שדה תפוחים] דזעיר נקרא שדה תפוחים, וזעיר הוא ת"ת, וידוע הוא דמשה רבינו ע"ה הוא בחי' ת"ת בעלה דמטרוניתא, לפיכך זכה ליתן התורה שהוא בחי' ת"ת עץ חיים, וכ"כ [בווה"ק ח"ב דק"ד:] רשב"י אמר לרע"מ דרגא דילך עמודא דאמצעיתא [ת"ת], וביה אשתדלת בכל יומין דילך בקשוס, קוב"ה יהביה לך לסלקא לך ביה בתורת אמת, [עו"ש דק"ט:] דתפארת דרגא

ביאור השיר בר יוחאי

דמשה גופא. וכן ארשב"י לרע"מ [בח"ג דפ"ג]. אנת הוא כו' תפארת ברא דאבא ואימא עלאה. וז"ל [בתי' תי' ס"ט דק"א]: יעקב ומשה הוו קיימי בדרגא חדא בעמודא דאמצעייתא. אבל דא בגיפא ודא בנשמחא. ר"ל יעקב לאחר הסתלקותו בנשמחא. ומשה בחייו בגופא. כמ"ש [בזוה"ק ח"א דף כ"א—כ"ב]. עיי"ש. וכה אמר הינוקא קדישא [כח"ג דקפ"ז]: משה בחייו. יעקב לבתר דסליק מעלמא. משה בגופא יעקב ברוחא. זכאה חולקיה דמשה. וגם רשב"י שהוא בחי' ניצוץ נשמת משה איתא [בזוה"ק ח"ג דס"א]. דרבי יוסי קרא עליה רשב"י הפסוק ישראל אשר בך אתפאר. והוא בחי' ישראל ת"ת. וגם תיבת אתפאר הוא משורש ת"ת. וגם רבי יוסי לשיטתו שאמר דרשב"י הוא בחי' ת"ת. לכן הוא שאמר ג"כ על רשב"י [בזוה"ק ח"א דקנ"ו]. רבי שמעון דנהיר כל עלמא באורייתא. ר"ל כבחי' משה רבינו שהאיר כל העולם בתורה שקבל מסיני. וגם אפי' בשמים עוסקין בתורתו של רשב"י. כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דרמ"א]: ר"ש אזיל לטבריא. פגע ביה אליהו. א"ל שלמא עליה דמר. א"ל במאי קא עסיק קוב"ה ברקיעא. א"ל בקרבנות עסיק ואמר מילין חדתין בשמך. זכאה אנת. ואתינא לאקדמא לך שלם. ומלה חדא בעינא למשאל מנך לאסכמא. במתיבתא דרקיעא שאלתא שאילו כו' עיי"ש. אר"ש וקוב"ה מאי קא אתיב לון. א"ל אמר קוב"ה הא בר יוחאי יימא. ואתינא למשאל מנך עיי"ש. ובוודאי הכל היא מכחו של התנוצצת ברשב"י אור ניצוץ נשמתו של משה רבינו ע"ה. ועי"ז יובן ויבואר מ"ש רשב"י בעצמו [כאדרא נשא דקמ"ד]. דאתגלי על ידנא מה דלא אתגלי מיומא דקאים משה על טורא דסיני. לכן שפיר דקפייט עליה דרשב"י שעלה למדרגת [ת"ת] שהוא בחי' שדה תפוחים.

עוד יאמר. בהקדם מש"כ [בזוה"ק ח"ג דפ"ד]. גנתא דעדן דאיהו שדה דתפוחין קדישין. ועיין [עו"ש בפ' שלה מדקס"ב ואילך] דרשב"י היה בחייו עם חברייה קדישא דייליה בגן עדן העליון. וטיילו במתיבתין דרקיעין עם ר' אילעי. ושמעו שם חידושי חורה ממארי מקרא ומשנה וקבלה. ומרישי מתיבתין דשמיא שמעו שם הלכות דלא הוו ידעי מקדמת דנא. וסודות התורה. וגם גילו להם שני סודות שקבלו עליהם שלא לגלותם. ורשב"י שאל שם לאבי אביו על ערך שני הסודות. ואמר לו דמאן דאשתמש באינן תרין מילין הוא בונה עולמות ומחריבן. והיתה להם שם התפשטות הגשמיות מהאי עלמא שבעה ימים. וזהו דקפייט עליה רשב"י ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים.

(ב) ז"ל [זוה"ק ח"ג דרס"א]: ואתה פה עמיד עמדי. מהכא אתפרש מכל וכל

מאחתיה, ואתרבק ואסתלק באתר אחרא דדכורא ולא בנוקבא, זכאה חולקא דמשה
 נביאה מהימנא דזכה לדריגין עלאין מה דלא זכה בר נש אחרא לעלמין כו'.
 ובגין דהוה טב סליק לדרגא אחרא עלאה וכפי פשוטו שמרעיה הוא סוד התת, הנהת
 מוהרציו) כו', ומשה לבתר דהוה טב סליק למיהוי גופא איש, איש האלהים עכ"ל,
 ומכאן הוא מקור לדברי הרב [בעל מג"ע אופן י"ז] שכחב וז"ל דבמתן תורה עלה
 משה לדרגא יעקב שהוא ת"ת, וכמ"ש כליל תפארת בראשו נתת לו בעמדו [הוא
 כמ"ש בזהר ואתה פה עמוד עמדי] לפניך על הר סיני עכ"ל, וז"ל [שמור פ"ג
 — ב'] זה משה, עלה חכם שהיה למד תורה מפי הגבורה, ורשב"י הוא בחי'
 ניצוץ נשמת משה, וזהו דקפייט עליו עלית.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"א דקנ"א:] דיעקב ומשה לעילא אינון
 מן הבאר, ר"ל יעקב ומשה הם ת"ת, והם לעילא מן הבאר הנקראת מלכות,
 [עו"ש דקנ"ב:] משה מאריה דביתא הוה ואסתלק לעילא, במשה כתיב וישב על
 הבאר, ביעקב וירא והנה באר בשדה, ולא כתיב וישב על הבאר, ובזה יובן
 מאמר הזהר [בכ"ב ד"ב:] ביעקב כתיב וירא והנה באר, במשה כתיב וישב על
 הבאר, בגין דמשה ויעקב אע"ג דמדרגא חדא הוו, אסתלק משה בהאי כאר יתיר
 מיניה, וגם יובן לשון [הת"י ת"י י"ט דל"ח:] כולהו רועים, ומשה על כולהון
 דכתיב וישב על הבאר, וכתיב תפלה למשה איש האלהים, [ועיין לעיל באות א'
 בזה החרוז מש"כ על דא בגופא ודא בנשמתא ותבין כאן ודו"ק], וז"ל [הקדמת
 הזהר ד"ו:] איש האלהים, כביכול בעלה דההוא מראה כבוד ה' [מלכות], דזכה
 לאנהגא דרגא דא בכל רעותיה בארעא מה דלא זכה בר נש אחרא, וכ"כ [בזו"ח
 שה"ש, בד"ה בזמנא] עלה אלי ההרה, זכאה חולקא דעבדא, דמאריה סליק ליה
 לגביה ברתכייה, וידוע הוא כי מלכות נקראת באר חקל תפוחין קדישין, ורשב"י
 הוא בחי' ניצוץ נשמת משה, וזהו דקפייט עליה רשב"י ולשדה תפוחים עלית,
עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"ב דקט"ז:] דאמרו מארי מתיבתאן ורשב"י
 לרע"מ, הלכה דילך רע"מ, איהו דאתמר בה הלכה למשה מסיני, מפי
 הגבורה יהיב לך קוב"ה ברתא דיליה, ובגין דא על הלכות אחרנין אתמר רבות
 בנות עשו חיל, על הלכה דילך אתמר ואת עלית על כולנה עכ"ל, ושדה תפוחים
 היא מלכות כלה הלכה ברתא דיליה, ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה רבינו,
 וזהו דקפייט עליה רשב"י ולשדה תפוחים עלית.

(ג) [שה"ש ה'—י"ג] מגדלות מרקחים, [ופירש"י] גידולי בשמים שמפטמים אותם

ביאור השיר בר יוחאי

מעשה רוקח עכ"ל. כי מרקחים הוא שם דבר המתבשם הטיב ונרקח ע"י רוקח אומן ממיני תערובות שונים דבר מתוקן וטוב, וכה א"ר יוסי על רשב"י [בזוה"ק ח"ב קמ"ט.] בוצינא קדישא איהו מתקן תבשילים מתיקין. כמה דאתקין לון עתיקא קדישא סתימין דכל סתימין, ואיהו אתקין תבשילין דלית בהו אתר למישידי בהו מלחא כו' עיי"ש, ושפיר דקפייט עליה רשב"י ללקוט בו מרקחים.

עוד יאמר, בהקדמת מאמר [זוה"ק ח"ג דר"ט.] מגדלות מרקחים, מהו מרקחים כד"א מכל אבקת רוכל, ויבואר זאת במש"כ [בזוה"ק ח"א דקע"א:] מור ולבונה, אברהם יצחק, מכל אבקת רוכל דא יעקב, כידוע דיעקב הוא בחי' ת"ת שיש בו מכל מיני אבקת רוכל, ר"ל חסדים וגבורות, ובחרוז זה מדבר מספירת ת"ת, וזה שאמר ללקוט בו מרקחים.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [בס' הלוללא רבא, להר"ר שלמה וענונא ז"ל, דע"א.] וז"ל שכתב במדרש שיש חשבון השמים רקיעים דהיינו תתקנ"ה, ובתתק"ק רקיעים, המלאכים יכולים לעלות בהן, וה"ן רקיעים לא עלה בהן שום מלאך כו' [ואפשר לרמוז בפי' ה"ן אראלם צעקם חיצנה], וזה ה"ן לה' השמים, חשבון ה"ן, דהיינו ה"ן רקיעים לה' לבדו, וכתבו המפרשים משה רבינו ז"ל כשעלה לקבל התורה לקח עמו נשמת רשב"י ועלה לה"ן רקיעין [א"י אפטר לרמוז בפסוק [דברים ה'—כ"א] ה"ן הראני ה"א את כבודו ואת גדלו], והרמוז ומשה עלה, ומשה במילוי כזה ומי"ם שי"ן ה"ה גי' שמעון, ו' פשוטה ומי"ם במילוי י' כמ"ש בספר המלכות, ובזה יומתק ו' של ומשה ו' החבור, שבחבור משרע"ה עם רשב"י עלה אל האלהים, דהיינו המקום המיוחד לאלהים, דהיינו ה"ן רקיעים כו', ועוד ירמוז ה"ן ס"ת של משה' שמעון, לרמוז ששניהם עלו לה"ן רקיעין עכ"ל, ובלמדי בזהר ברבים פ' בהקדמה זו מאמר הזהר, [בח"ב דע"ט:] ומשה עלה אל האלהים, שאר בני עלמא כד סלקין, סלקין לעתרא, סלקין לרבו, סלקין למלכו, אבל משה כד סליק מה כתיב ביה ומשה עלה אל האלהים ודו"ק, והס"ת של ללקוט בו מרקחים גי' ה"ן, וזהו דקפייט עליה רשב"י עלית ללקוט בו מרקחים.

ד) כמו שאמר רבי אבא [בזוה"ק ח"ג דרמ"א:] אלמלא לא אתמסר אורייתא בטורא דסיני, אלא דאמר קוב"ה הא בר יוחאי אורייתא וסתרין דיליה דיי לעלמא עכ"ל, יבואר זה במ"ש רשב"י בעצמו [בזוה"ק ח"ג דקנ"ב.] דנשמת התורה היינו סודות התורה, היא עקרא דכולא אורייתא ממש, ועיין עוד מש"כ לעיל

בספרנו הלולא דרשב"י דף ה' ע"א ע"ב] עיי"ש. וז"ל [בספר זהר הרקיע. על פ' תרומה. בריש פירושו על ספרא דצניעותא] איתא בכתבי האריו"ל להיות שרשב"י היה ניצוץ משה רבינו ע"ה. לכן עשה ספרא דצניעותא ה' פרקים נגד חמשה חומשי תורה. ולהיות שהתורה יש בה נגלה ונסתר. לכן גם הוא עשה ה' פרקים שהוא ג"כ נסתר לנסתרות. ואף שבוה"ק הנגלה הוא הנסתר. עכ"ז יש נסתר לנסתרים. [כמ"ש [בוה"ק ח"ג דק"י]. וז"ל באורייתא פשטים ראיות דרשות סודות דסתרי תורה. ולעילא סתרי סתרים]. והנה ה' פרקים אלו כוללים כמעט כל הזהר וכל תקוני גדרי האצילות. והוא תיקון גדול ללמוד בכל יום פרק אחד מספרא דצניעותא. כי ידוע שלשון הזהר הוא מסוגל לנשמה. ומכ"ש ה' פרקים אלו ממש שכל תיבה לא יערכנה זהב וכל פז תמורתו עכ"ל. וז"ל [ס' נובלות חכמה דקנ"ד]: כי רשב"י נשמחו היתה נשמת משה רבינו ע"ה. ודורו היה דור דעה כנרמז בוהר פ' שלח ובכ"מ. לכן עשה ספרא דצניעותא ה' פרקים כנגד חמשה חומשי תורה שסידר משה רבינו ע"ה עכ"ל. וזהו דקפייט עליה רשב"י סוד תורה. (ה' כמ"ש [שבת דקמ"ה]: שעושין ציצין ופרחין לתורה. ועיין [בוה"ק פ' שלח] שהביאנו לעיל בעת שרשב"י וחברייה היו בגן עדן העליון היו נותנים להם פרחים ושושנים. והם רמוזים שהם ראויים לשמוע סודות התורה משמים. וזהו דקפייט עליה רשב"י סוד תורה כציצים ופרחים.

ו) סוף חרוז הזה אומר דרשוני. כי מה שייכת הוא נעשה אדם שנאמר על אדה"ר אל התנא רשב"י. ונקדים מאמר הזהר הפלאי מאד ולפרשו בעזרה"ת. ואח"כ נבוא לבאר סוף פיוט הזה. איתא [בוה"ק ח"א דכ"ב]. ויאמר אלהים נעשה אדם. סוד ה' ליראיו. המאמר הזה הוא כמו מדרש פליאה. ותה"ל עליון ית"ש בלמדי בוה"ק ברבים האיר ה' עיני בזכות הרבים לבארו בהקדמות זוהר"י קודש. איתא [בוה"ק ח"ב די"א]. כל אינון נשמתין דצדיקיא כו' כולהו קיימין בגנתא די בארעא בדיוקנא וצירא דהו קיימין בהאי עלמא. וסתרא ורזא דא אתמסר לחכימי. ופי' [שם באוה"ח"מ. בשם הרמ"ק זלה"ה] וז"ל ואיך יצויר בנשמה ציור הגוף. ע"ז אמר וסתרא ורזא דא אתמסר לחכימי עכ"ל. וכ"כ [בוה"ק ח"ג דס"א]: כל אינון דברי [מנהיגי] עלמא דאשתכחו בכל דרא ודרא עד לא יתון לעלמא הא הו קיימי קמיה בדיוקניהון. והכי תאנא אפילו כל אינון נשמתין דבני נשא עד לא יתחון לעלמא. כולהו גליפין קמיה ברקיעא בההוא דיוקנא ממש דאינון בהאי עלמא. וכל מה דאולפין בהאי עלמא כולא

ביאור השיר בר יוחאי

ידעו עד לא ייתון לעלמא, ותנינן האי באינן זכאי קשוט כו', ותאנא כולהו זכאי קשוט עד לא ייחתון לעלמא, כולהו אתחקנו לעילא ואקרון בשמהן, וכ"כ מפורש על משה רבינו [בזוה"ק ח"ב ד"כב]. דעד לא נחת משה לעלמא שכיח הוה איהו לעילא כו', דאינן זכאין עד לא נחתו לעלמא אשתמודען אינן לעילא לגבי כולא, וכ"ש משה, [עו"ש דנ"ג:] בההוא שעתא דמטא זמניה דמשה נביאה מהימנא לאחתא לעלמא כו' עיי"ש כמה וכמה עטרין אעטרו בכל אות ואות משמו של מ'ש'ה, וקוב"ה קרא עליה הפסוק בטרם אצרך בבטן ידעתוך כו', וכ"כ על רשב"י [בזוה"ק ח"ג דס"א:] ורבי שמעון בן יוחאי מן יומא דברא קוב"ה עלמא, הוה אודמן קמי קוב"ה ואשתכח עמיה, וקוב"ה קרי ליה בשמיה, [נבוא ג"כ יובן מש"כ [בזוה"ק ח"א דכ"ב]. דשמע רבי שמעון דהיה קרי ליה שמעון ולא רבי שמעון, אמר לחבריו, וראי האי הוא קוב"ה, ורבים תמהים על מאמר הזה, ולורכנו הוא פשוט, דקוב"ה קרי ליה בשמיה שמעון עור ט"ס בריאתו בעוה"ז, ואיתא [בב"ר פ"ח—ז'] ויאמר א' נעשה אדם, במי נמלך בנפשותן של צדיקים נמלך, ועתה נבוא בעוה"י"ת לפרש הזהר הפלאי הנז', ויאמר א' נעשה אדם, ר"ל דנמלך עם נפשות הצדיקים ואמר להם נעשה אדם, והיה קשה לבעל המאמר הזהר, דאמר הקב"ה לצדיקים נעשה ר"ל נמלך עמהם, בשלמא הקב"ה היה ידע קודם הבריאה מהות האדם מהו, אבל מנין ידעו נפשות הצדיקים מהו מהות אדם קודם הבריאה, דהא אחר הבריאה כתיב [בראשית ה'—ב'] זכר ונקבה בראם, ויברך אותם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם, ומה שייכת היתה אז לימלך עמהם בזה, ע"ז תירץ ואמר סוד ה' ליריאי, והוא כמ"ש [בזוה"ק ח"ב ד"א], וסתרא ורזא דא אתמסר לחכימי, וכ"כ [בזוה"ק ח"א דל"ז:] זכאין אינן חסידי עלאין דחכמתא עלאה אתגלי להו כד"א סוד ה' ליריאי, [עו"ש דע"ג.] זכאין חולקיהון דצדיקיא דקוב"ה גלי לון סתרין עלאין דחכמתא, עלייהו כתיב סוד ה' ליריאי, וכה ארשב"י [באדרת נשא דקמ"א:] ורזין אלין לא אתמסרו בר למחצדי חקלא קדישא, וכתיב סוד ה' ליראי, ועיין [בשבת דע"ז:] חגיגה ג': סוטה ד', י', סנהדרין מ"ח: גדה כ': ידים ד'—ג', ירושלמי סוטה פ"א ה"ב] שאמרו שם על כמה תנאי ואמוראי, מנין ידעי, ונאמר עליהם זה הפסוק סוד ה' ליריאי, ועתה נבא לבאר סוף פיוט הזה, דכיון דהקב"ה נמלך עם נפשות הצדיקים, ואיתא [בזוה"ק ח"ב דס"א:] דמיומא דברא קוב"ה עלמא הוה אודמן ואשתכח קמיה קוב"ה, ובוודאי רשב"י ג"כ היה אחד מנפשות הצדיקים שהקב"ה עבר לפניו ונמלך עמו בנעשה אדם, לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י

נעשה אדם נאמר [ג"כ] בעבורך, כלומר לפניך, כמ"ש ויעבור ה' על פניו, כי רשב"י הוה מאריה דחכמתא כמ"ש בזה לקמן בבאורנו על השיר על יו"ד חכמה קדומה, וזה שמסיים שם בזה וסתרא ורזא דא לחכימי אתמסר.

עו"ד יאמר, בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"א דכ"ח], משה לא מית ואדם אתקרי איהו, ובגיניה אתמר בגלותא בתראה ולאדם לא מצא עזר אלא כולהו כנגדו, וכן עמודא דאמצעייתא אתמר ביה ולאדם לא מצא עזר דאפיק שכינתיה מגלותא, ה"ד ויפן כה וכה וירא כי אין איש, וכתב [בחי"ג דרע"ח]: ומשה איהו בדיוקניה ממש, והוא בהקדמה הידועה דאיתא [בזוה"ק ח"ג דק"א: ברע"מ] דאדה"ר עבר על חטא ע"ז, ארכיב ליה באברהם והוא תקין במה דחב וקדיש שמו ית' והחזיר בתשו' לתרה ולאמו ולכל מארי דההוא דרא והכניסם בגן עדן, ונפק העופרת לבר ישמעאל מצחק בע"ז, ואשתאר אדם מלובן [כמ"ש [בזוה"ק ח"א דקכ"ח], דאברהם הבטיח לאדה"ר שהוא יתקן חטאו קמי קוב"ה עיי"ש], שוב נתגלגל אדה"ר ביצחק, ואתבריר ביה מחובא תניינא דשפיכת דמים, ודא גרם נסיונא דיצחק בסכינא, ואתברר ביה כמאן דבריר אוכל מגו פסולת, ונפק פסולת לבר עשו שופך דמים, לבתר נתגלגל אדה"ר ביעקב ותיקן חטא ג"ע עיי"ש, ובוה יתבאר מש"כ [בתי' תי' ס"ט דק"ג], אדם אתנטע בתלת אבהן ואצטריף ואתלבן בהון ואשתרש בשרשו ואצלת, מיד אתא משה דאיהו בריה דאדם [כידוע דמשה ר"ת של ג' גלגלים שלו משה שית ה'בל] ויהיב קוב"ה אורייתא על ידו, לאשקאה אילנא לאנדלא בשרשו וענפוי, בההוא זמנא אתתקן אילנא דעקר, חובא דחאב באילנא הכא תקין כולא, [עו"ש דק"ג]: אתא אדם במשה, ובמשה כליל כולא, ובג"ד ש' מן משה שקיל ש' תלת אבהן, מ"ה דיליה כגוונא דאדם קדמאה, מרכבתא שלימתא הות במשה בלחודו כמה דהוה בתלת אבהן, ואדם עלאה הוה במשה כו', ואתמר ביה משה משה תרין זמנין, לקיימא ביה מ"ה ש'היה ה'וא שיהיה, ואשר להיות כבר היה דא אדם הראשון [ובהקדמות האלו יבואר לנו עזר מאמר הוהר פלאי [בחי"ב דרל"ח], ויביאו המשכן אל משה, כד"א דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, והיינו רוא דארם, ומגלן דאקרי אדם, דחכיב לא ידון רוחי באדם לעולם בשג"ם הוא בשר, והיינו משי"ה, ובגין כך על האי כרסייא דיוקנא דאדם קיימא עליה, והיינו משי"ה עכ"ל], וכ"כ [בתוספת הוהר ח"ג סי' י"ב דף ש"ו]: דארשב"י לרע"מ חזינן דכפל קוב"ה שמך ואמר משה משה, לאכללא בכך אדם קדמאה מסטרא דאבהן, וכ"כ [בתי' תי' ע' דק"כ] נעשה אדם דא עמודא דאמצעייתא, והוא בחי' ת"ת, ומשה נקרא ת"ת עמודא דאמצעייתא, ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה רבינו, ובוה יבואר

ביאור השיר בר יוחאי

מש"כ [בתוספת הזהר ח"ג סי' ח"י דף ש"ט.] שסיפר רשב"י שאחר שבירר לעצמו מקום בשמיא עם אחיה השלוני, באו עמו ש' נשמי דצדיקייא ועילא מנהון אדה"ר עיי"ש שביקש מרשב"י שלא יגלה חטאו, וגם בדרך פרפראות אפשר לומר כי שמעון עה"כ גי' נעשה אדם עם אותיותיו, וגם רמז בפסוק אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי, ותיבות ואדם עליה בראתי בגי' זו רבי שמעון בן יוחאי עה"כ, שו"ר [בס' הלולא רבא, לר' יעקב אנהורי ע"ה] שכתב אדם בצלמנו כדמותנו בגי' זהו רבי שמעון בן יוחאי, ושפיר דקפייט עליה רשב"י נעשה אדם נאמר בעבורך.

עוד יאמר, במש"כ [בס' הלולא רבא, להר"ר שלמה וענאנו ז"ל, דף ע':] וז"ל משז"ל נעשה אדם בזכות שעתידין ישראל לומר בקבלת התורה נעשה ונשמע נברא האדם וכל העולמות וצבא השמים, וכולם לא נבראו אלא בשביל ישראל שעתידין לקבל התורה, וידוע מש"כ בזה"ק אלמלא לא אתיהיב אורייתא בטורא דסיני, אלא אמר הקב"ה הא בר יוחאי דאורייתא וסתרין דיליה די לעלמא, נמצא שרשב"י שהוא כולל כל התורה שבה נבראו כל העולמות וצבא השמים, וזהו נעשה שהיא התורה כמ"ש, ונשמע אותיות שמעון שכל העולמות תלויים בזכותו, ואפשר שעל זה רמז המשורר נעשה אדם נאמר בעבורך עכ"ל.

עוד יאמר, במש"כ [בשער ישיב, מאמרי חודש אייר, מאמר גל עיני אות ג', לרבינו הגה"ק ונרא שמו רבי חיים אלעזר שפירא זצוק"ל הגאב"ק מונקאטש יע"א, בשם זקינו מוה"ר ש' זצוק"ל] וז"ל כי לכאורה היכן נאמר שנעשה אדם קאי על רשב"י דוקא, אך הנה דרוז"ל נעשה אדם נאמר בזכות נעשה ונשמע [עיי'ן בזה"ק ח"א ד"א], נעשה אדם דהוה עתיד למקדם עשיה לשמיעה, דכתיב הכא נעשה אדם, וכתיב התם נעשה ונשמע, וכ"כ [בזה"ק ח"ג דל"ה:] רבי חייא אמר תושב"כ ותורה שבע"פ אוקמוה ליה לבר נש בעלמא, הה"ד נעשה אדם בצלמנו כדמותנו [א"ה הגם שזה המאמר יש לפרש בדרך אחר עפ"י סודו כמ"ש בגליון הזהר שלי לעיין [בזה"ק ח"ב נ"ה, קע"ג], כמ"ש בזה לקמן דמ"ב, אבל בפשוטו יבואר בהקדמה הזאת], והיינו בשביל ישראל שיקבל התורה ע"י משה רבינו, וידוע כי רשב"י הוא נשמת משה, ומה שנתגלה ע"י משרעה התורה בכל פרטיה בנגלות ובנסתרות, אך הנסתרות גילה משרעה רק לאהרן ובניו ויהושע ועוד ליחידי סגולה מתלמידיו, והנגלות לנו זלבנינו, אבל רשב"י גילה הנסתרות בספרו הזהר אור המאיר ובא לכל העולם דבהאי חיבורא יתפרנסון בדרא בתראה, ולפי"ז רשב"י הוא תכלית וגמר העצה ממשרעה.

ע"כ שפיר יתכן מ"ש נעשה אדם נאמר בעבוריך, כי הנעשה אדם בשביל הנעשה ונשמע, והיה אז מטרת התכלית לגילוי הנסתרות באחרית הימים על ידי רשבי ע"כ שפיר קאמר נעשה אדם נאמר בעבוריך עכ"ל, ואחרי המלך שלמה הנני בא ומוסיף והולך, דוהו הסמיכות שלמעלה מה דקאמר הפייטן סוד תורה כציצים ופרחים נעשה אדם בעבוריך.

עוד יאמר, בהקדמה במש"כ (בב"ר פ"ח—ד') הקב"ה נמלך במלאכי השרת ואמר להן נעשה אדם, אמרו לו מה טיבו, אמר להן צדיקים עומדים ממנו, הה"ד כי יודע ה' דרך צדיקים, כי הודיע ה' דרך הצדיקים למלאכי השרת, ודרך רשעים תאבד איבדה מהם, גילה להם שהצדיקים עומדים ממנו, ולא גילה להם שהרשעים עומדים הימנו, ורשבי הוא אחד מצדיקי יסודי עולם כמש"ל דהוה אודמן ואשתכח קמיה קוב"ה, בוודאי גילה הקב"ה למלאכים ג"כ צדקת רשבי, וזהו דקפייט נעשה אדם [הצדיק שהוא תכלית בריאת מין האדם] נאמר בעבוריך. עוד יאמר, בהקדם מש"כ [בזוה"ק ח"ב דקע"ח: בספרא דצניעותא] וז"ל נעשה אדם כלומר בשביל אדם דידע ליחדא צלם ודמות כדקא יאות, וירדו בדגת הים עכ"ל, ומאמר הזהר הזה הוא כמו מדרש פליאה, ובלמדי בזהר רבבים ובזכותם האיר ה' עיני, דאפשר להכונה היא דידוע הוא דעיקר תכלית הבריאה של האדם הוא שיהיה אנשים צדיקים שידעו ליחדא יחוד קוב"ה ושכינתיה, שהם בחי' ת"ת ומלכות, ולקשרא קשרי כל העולמות ביחודא עלאה, וכמ"ש [בזוה"ק ח"ב דר"ס], ומאן דארכיב זינא בזיניה וידע לקשרא קשרא בקשריה היכלא בהיכליה דרגא בדרגיה, דא אית ליה חולקא בעלמא דאתי, ועל דא האי איהו שלימו דכולא כו' ההוא אקרי מעשה מרכבה, ורוא דא וייצר ה"א את האדם שם מלא, ואדם איהו עובדא דהאי מרכבה דארכיב דא בדא כו', זכאה איהו מאן דידע לקשרא קשרי מהימנותא וליחדא יחודא כדקא חזי, ועיין [בזוה"ק ח"ב נ"ה, קע"ג: ובח"ג דל"ה:] דצלם הוא דכר, ודמות הוא נוקבא, ר"ל בחי' ת"ת ומלכות, וזהו שאמר בשביל אדם דידע ליחדא צלם ודמות [ר"ל ת"ת ומל' כדקא יאות, וחז"ל [בב"ר פ"ח—י'] טמנו דברי קבלה ברמו, וז"ל מכאן ואילך בצלמנו כדמותנו לא איש בלא אשה ולא אשה בלא איש, ולא שניהם בלא שכינה ודו"ק, [ומהו דקמסיים וירדו בדגת הים, עיין [בזוה"ק ח"א דע"א, ח"ב מ"א: צ"ד: ח"ג ל"ג: ובששמות זהר ח"א דרנ"ב: ובתיקונים ת"י מ"ז דפ"ג: ובח"ג דמ"ב.] מש"ש על פסוק זה וירדו בדגת הים, ותבין כי זהו כל האדם ודו"ק], והנה רשבי הוא היה המגלה בעולם מעשה בראשית

ביאור השיר בר יוחאי

ומעשה מרכבה וכל הכוננות והיחודים. והוא היה מיוחד ומקשר קשרא דמהימנותא של כל ההיכלות וכל המרכבות של כל העולמות. לכן הוא היה תכלית הבריאה מבריאת האדם שאמר עליו הקב"ה נעשה אדם. לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י נעשה אדם נאמר בעבוריך.

עוד יאמר. בהקדמה מש"כ [בווה"ק ח"ב דקס"א]. כיון דאתברי עלמא כל מלה ומלה לא הוה מתקיים עד דסליק ברעותא למברי אדם דיהוי משתדל באורייתא ובגיניה אתקיים עלמא כו'. בגין כך זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא דהא איהו מקיים עלמא עכ"ל. ורשב"י דנהיר כל עלמא באורייתא [זוה"ק ח"א קנ"ו]. ואיהו צדיק יסוד עולם [כמש"ל ד"ל—ל"א בביאורינו על מושב טוב ישבת]. לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י נעשה אדם נאמר בעבוריך.

גבורה בר יוחאי באזרת בגבורה א, ובמלחמת אש דת השערה ב, וחרב הוצאת מתערה ג) שלפת נגד צורר ד:

א) מלשון הכתוב [תהלים ס"ה—ז'] נאזר בגבורה. הבית הזה הוא רמו נגד ספירת הגבורה כמש"ל במבוא. וכתב [בסה"ד. ערך רשב"י. בשם ספר גלגולי נשמות] כי רשב"י ממדת החסד כנראה בג' שבת ביציאתו מהמערה. כל היכא דהוי מחי רבי אלעזר מסי רשב"י עכ"ל. אמנם במילי דשמיא גליא לדרעיה בגבורתא. והנה בעת שרשב"י ראה רשעת הרומיים וביחוד אחרי שהרגו את רבו הקדוש רבי עקיבא לפי שמסר נפשו עקיה לעסוק בתוה"ק ברבים. והחורבן והשמות והפרעות ופרצות שעשו הרומיים הרשעיים בישראל ברוחניות ובגשמיות. לכן בעת שישב עם חביריו בכרם כיבנה ובא הדבור מהליכות המלכות רומי. אז נאזר רשב"י במדת הגבורה כגבור ואיש מלחמה וגינה את מלכות הרשעה. שו"ר כתב [בס' הגירושין להרמ"ק זל"ה] וז"ל שרשב"י הוא בגבורה: כמ"ש בזהר במקומות רבים. ורבי אלעזר מצד החסד שכן בשמו א"ל שהוא חסד עכ"ל. [ואיתא בווה"ק ח"ג דף ר"ג]. דרשב"י אמר על רפכ"י ועל עצמו ועל ר"א בנו שהם דיוקנא דתלת אילנין רברבין רזא דאבהן. ופי' [שם באוה"ח"מ. בשם הרמ"ק זל"ה] רבי פנחס בחסד כעין אב לרבי שמעון. רבי שמעון גבור עומד בפרץ אב לרבי אלעזר. ורבי אלעזר בת"ת כו' עכ"ל. ושפיר דקפייט עליה רשב"י נאזרת בגבורה.

עוד יאמר. בהקדמה מש"כ [בווה"ק ח"ג דנ"ט]: דאמר רבי פנחס בן יאיר על

חתנו הקדוש רשב"י, דאיהו גברא דלא דחיל מעילא ותתא. לא דחיל מעילא דהא קוב"ה אסתכס ביה, לא דחיל מתחא כאריה דלא דחיל מבני ענא. וגם אפילו על תלמידי רשב"י אמרו [שם דמ"ו]. אינון דדירוריהון בני רשב"י דלא דחלין מכולא, בשיטת רשב"י [ברכות ז':] ושפיר דקפייט עליה רשב"י שהוא נאזר בגבורה. **עוד** יאמר, בהקדמה משיכ [באדרא רבה דקליט]. דכל מאן דחמי דיקנא קיימא בקיומיה, תלייא ביה גבורה תקיפא. ועיין [לעיל דל"ג—ל"ד] דרשב"י אמר שרואה בעיניו י"ג מכילין גליפין לפניו נהירין כבוצינין, לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י נאזרת בגבורה.

עוד יאמר, ויבואר היחס וההתקשרות של משה רבינו ע"ה עם ספירת הגבורה, ובהתנוצץ אור ניצוץ נשמתו ברשב"י עם ספירת הגבורה, בהקדמה משיכ [בזוה"ק ח"ב דנ"ה]. אלהי אבי וארוממנהו, משה קאמר דא לגבי אתר דלואי אתיין מההוא סטרא. ופי' שם [באוה"ח"מ, בשם הרמ"ק והרא"ג וזה"ה] לזה אמר אבי לשון יחיד, להזכיר המדה שלוי בן יעקב מרכבה אליה, ומשה היה קשור במדת הגבורה בבחי' היותו ראש ללוים, והוא היה משלים המדה ההיא בכל הנהגותיה עכ"ל, וזוה יבואר משיכ [עו"ש דק"ד: ברע"מ] דא"ל לרע"מ ובגין דנטרת פקודין דלא תעשה והוה לך לאתגברא על יצרך למקשר ליה תחות ידך, ולא אשתדלת בהאי פקודא אלא לקשרא ס"מ תחות ידא דקוב"ה, ובת זוגיה דאיהי שפחחא בישא תחות יד גבירתא לון ולכל ממנן ולכל משריין דלהון, קוב"ה ירב לך מדת גבורה דיליה למיהוי בסיעתך, דיתחלחלון וידחלון מינך ס"מ ובת זוגיה וכל ממנן ומשריין דלהון, ויהון קשורים בשלשלאי תחות ידך, [עו"ש דקט"ז:] אמרו כולהו מארי מתיבתין לרע"מ הלכה דילך רעיא מהימנא איהי דאתמר בה הלכה למשה מסיני, מפי הגבורה יהיב לך קוב"ה ברחא דיליה כו', על הלכה דילך אתמר ואת עלית על כולנה דאתגברת על כולהו בגבורה, ה' עמך גבור החיל עכ"ל, ואפשר דזהו ג"כ מליצת חז"ל בלשון קדשם שאמרו [ע"ז ח']. שאני משה דרב גובריה ודו"ק, ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה ומשם נמשך לו כחו וגבורתו, לכן שפיר דקפייט עליה נאזרת בגבורה. **עוד** יאמר, בכונתו על התנוצצות אור נשמת רשב"י שהיה מבחי' גבורה, בהקדמה דהאבות ומשה רבינו ע"ה נקראים גבורים, אברהם, כמ"ש [בויק"ר פ"א — ד'] שויתי עזר על גבור [זה אברהם] שהרג ד' מלכים בלילה אחד, יצחק ידוע הוא שמדתו הוא בחי' גבורה, יעקב כמ"ש [בקה"ר פ"ט—י"א] ולא לגבורים

ביאור השיר בר יחזאי

המלחמה זה יעקב, משה [שם בקה"ר, ובלי"שת הילים סי' תת"ס] גבורי כח זה משה, שאין גבור כח כמשה, ועיין [לעיל דף מ"א] שכתבנו דלשלת אבות נתנוצצו בנשמת משה, א"כ רשב"י שהיה בו ניצוץ נשמת משה נתנוצץ בו ג"כ נשמות האבות הקדושים, ועפ"ז יוכן [מש"כ בזה"ק ח"ג דרנ"ו, ובעוד מקומות] שהאבות והרע"מ נתגלו תמיד לרשב"י, ושפיר דקפייט עליה רשב"י נאזרת בגבורה.

עוֹד יאמר, בהקדמה הידועה דגשמים נקראים גבורות, כמ"ש [בריש תענית] מאי גבורות גשמים, מפני שיורדין בגבורה, ורשב"י היה לו אור כח הגבורה לגזור להוריד גבורות גשמים, [כמ"ש בזה"ק ח"ג נ"ט]: דהוה צריכא עלמא למטרא אזלו לגביה ונענו תיכף על ידו, ושפיר דקפייט עליה רשב"י נאזרת בגבורה.

עוֹד יאמר, בהקדמה דשומרי שביעית נקראים גבורים, כמ"ש [בריש ויק"ר] גבורי כח עושי דברו, במה הכתוב מדבר, א"ר יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד, שמא לכל ימות השנה, ודין חמי חקליה ביירה כרמיה ביירה ויהבי ארנונא ושתיק [שדהו מופקרת ואילנותיו מופקרים והסייגים מפורדים ורואה פירותיו נאכלים וכובש את יצרו ואינו מדבר, תנחומא ויקרא] יש לך גבור גדול מזה, וראיתי דבר חידוש ופלא [בזה"ק פ' בהר] דארשב"י בשעתא דישראל נטרין שתא דשמטה כדקא יאות, נשמתהון דצדיקייא משתעשען בגנתא דערן ואתהדרו חדתין, ועליהו אתמר וקויי ה' יחליפו כח, וחו הקב"ה כולהו נשמתין טביל לון בנהרא דחמשין דבגנתא דערן דלעילא ואתקרי נהר דינור, וברזא דשמטה ויובל קביל קוב"ה צלותא דשרה ורבקה רחל ולא וולפה ובלהה, דהא כולהו אתרשימו בה"א, דה"א שמטה ויובל עכ"ל, ועוד נקדים דמצינו דרשב"י אור עצמו בכח הגבורה שיקיימו מצות שביעית [כדקא יאות] כהלכתן, כמ"ש [ירושלמי שביעית פ"ט ה"א] דשב"י הוה עבר בשמיטתא וחמי חד מלקט ספיחי שביעית, א"ל רשב"י ולית אסור ולא ספיחין אינון [ווי"ל בזה"ק ח"א בהשמות דרס"ב] ולית לה [לשכינה] נהורא מדילה אלא הנהו ספיחי דשתיאתא דאזרעו בה ממילא] א"ל המלקט ולא את הוא מתירן, א"ל רשב"י ואין חבירי חולקין עלי והלכה כרבים, קרא עליו ופורץ גדר ישכנו נחש וכן הות ליה, [א"ה עיין [פסחים נ"א: בתוס' בדי"ה אני] חזימה לריי כיון שרשב"י בעצמו היה אוכל למה היה כועס על אחרים שהיו אוכלין וסומכין על הוראתו, וי"ל דמי"ם לא היה רוצה רשב"י שעמי הארץ יסמכו עליו כל זמן שלא פסקו הלכה כמותו עכ"ל, ואפשר לבאר דבריו התוס' דהנה רשב"י בעצמו שאכל הספיחין אף דלא פסקו רבים הלכה כמותו, הוא לשחמו שהתיר וגם כחמו הגדול של קרובות

אכילתו

ביאור השיר בר יוחאי

מד

אכילתו הוא ראה שיש למעלה להנשמות אותה העליה והשעשועין והתחדסם וגם קיבול תפלות של האמהות הקדושות כמ"ש בווי"ח הג"ל כי ידע רשביי שחזו עצום מאד, כמ"ש [בירושלמי סנהדרין פ"א הי"ב] שא"ל רבו רבי עקיבא אני ובוראך מכירין כוחד, וגם ידע רשביי שבשמים יודעין אשר לעתיד יהיה ההלכה כמותו, כמ"ש [הרב המלבי"ם ס' חקת, בשם האריז"ל] שלעתיד יהיה ההלכה כב"ש וכרשביי עיי"ש, ולשיכתו הוא כדקא יאות כהלכתו לעתיד, ומהאי טעמא ניהא ליה היה לרשביי שאכל כפיחין בפני חבירים כמו לפני ר"ש בן רבי יוסי בן לקוניא, ובסח גילה להם טעמו הנעלם וכוהו וגבורתו נתן להם להבין, ומהאי טעמא ג"כ ניהא מה שר"ש ברי"י בן לקוניא שאכל ונתן גם לר' יוחנן בן אלעזר לאכול ואמר לו בסני אכול, ור"ל בהכנת אום האיר נניו, כי פני הרב גורם חכמה, כמ"ש אלו חיותי לרבי מאיר בסניו, ובזה יובן הכונה שאמר אני שראיתי את רשביי שאכל, כמ"ש [בערכי הכינויים, ערך ראייה] שראיה הוא מלשון הבנה והשגה ודו"ק, ולכן סמך עצמו על רשביי ואכל והאכיל דוקא בפניו גם לר' יוחנן בן אלעזר, ובריל רבה אכיל תלמידיה, אבל כשראה רשביי שגם עם הארץ עושה כן ומלקט ואוכל והוא אומר שסומך על הוראתו, וידוע הוא כי התורה לא בשמים הוא, ובשמים כ"ז שלא נפסק למטה ההלכה כמותו, אז מי שמלקט הספיחין הוא מויק לנשמות של מעלה בגן עדן ולקבול תפלתן של האמהות, יען שלא שומרים שביעית כדקא יאות, פירוש כהלכתן של חכמים, ובפרט אכילת עם הארץ, ועיין מש"כ רבינו האריז"ל [בשערי צדק ס' עקב דמ"ג]. שיש חילוק גדול בין אכילת ת"ח לאכילת ע"ה באכילת ירקות וצמחים, ואפילו ת"ח צריך בזה טרחא ותיקון גדול להעלות ב' מדרגות ביחד מצומח לאדם עיי"ש, והוה בסתם ירקות המותרים עפ"י כל הדיעות, וכ"ש ובפרט במיני ירקות היכא דלא אפסיקו למטה ההלכה עליהו, ובוודאי אכילתן של ע"ה מויק למעלה ח"ו להנשמות עליונות וכו', ובזה הוא שפיר מדוייק הלשון של [תוס' הגו'] שלא רצה רשביי שעמי הארץ יסמכו עליו [כי כהם לענין הלכה מה חילוק יש בין ע"ה לת"ח, ובורך זה מובן ומבואר ודו"ק], וגם מדוייק הלשון של תוספת שאמרו כ"ז שלא פסקו הלכה כמותו, ר"ל למטה, כי מקיימין למעלה מה שפוסקים ומקבלים ההלכה למטה, לכן רשביי קנא קנאת הי"צ ואזר במדת הגבורה וקרא על עם הארץ וסורף גדר. כדי לחזק ולקיים דברי חכמים ולקיים מצות שביעית כהלכתן שהיא מעשה כחן ותקפן וגבורתן של ישראל, שאף שסבב האדם שבהול על פמונו והוא מפקיר כל נכסיו לקיים מצות השי"ת) ושפיר דקפייט עליה רשביי נאזרת בגבורה. [יען שלא פסקו עוד למטה ההלכה כמותו, וההלכה זו של ספיחי שביעית חביריו חולקין עליו, והוא דסמך ליה].

ובמלחמת אש דת השערה.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"א דקנ"ו]. רבי שמעון דנהיר כל עלמא באורי, וידוע הוא דתורה אקרי גבורה כמ"ש [משלי ח'—י"ד] לי גבורה, והוה דקפייט עליה רשביי נאזרת בגבורה [וכן דסמך ליה] ובמלחמת אש דת השערה. (ב) מלשון הכתוב [דברים ל"ג—ב'] אשדת, ותרגומו אשתא דאורייתא, השערה [דברים כ"ב—ט"ו] זקני העיר השערה, [שם כ"ה—ז'] ועלתה יבמתו השערה, ותרגומו תרע בית דינא, והכונה הוא על ישיבת רבותינו בכרם ביבנה כמ"ש

ביאור השיר בר יחזאי

כמ"ש מזה באות שקודם זה [דמ"ב:]. ובביאוריני על שכן ששון מחבריק [לעיל
דכ"ד:]: שרשב"י לחם נגד דעת חבריו ומה שהביע להם צצר לב קדשו במלחמת
אש דת נגד מלכות הרומי הרשעה.

עוד יאמר, במלחמת אש דת השערה, כונתי על ישיבת רשב"י באדרא. וגורן
תרגומו אדרא, על שם שישבו שם בעגול כמו גורן וכמו שנכתב בזה בעזיה"ת
באות שאחר זה.

ג) מלשון הכתוב [יחזקאל כ"א—ח'] והוצאתי חרבי מתערה, ידוע הוא כי כל
צדיק המגין על הדור יש בידו חרב לה', בסוה"כ וחרב פיפיות
בידם, וכמ"ש [רבינו האריז"ל, בשעהפ"ס פ' בראשית סימן ה'] מתושלח היה
צדיק גמור והיה כורת וחותר כל הקליפות בכח חרב פיפיות אשר בידו שהוא
שמו של הקב"ה ית', ולכן נקרא מתושלח מלשון ואיש שלחו בידו, ומלשון
בשלח יעבורו, שפי' חרב עכל"ל, וסוד החרב הזה עיין [בשעהפ"כ דרוש ז'
מדרושי הלילה, ובשעהפ"צ פ' נח] ותדע, ומטעם זה רשב"י וחברייא נקראים
מחצדי חקלא כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דק"ו], לא אתיהיב מלה דא לגלאה אלא לחברייא
דאינון בין מחצדי חקלא, [עו"ש באדרא רבא דקמ"א:]: ורוין אילין לא אתמסרו
בר למחצדי חקלא קדישא, [עו"ש דקמ"ג], ארשב"י לתלמידיו זכאין אתון מאריהון
דמארין מחצדי חקלא, וכן ארשב"י [עו"ש דקמ"ד], מילין אילין לא אתיהיבו
אלא למארי מארין ומחצדי חקלא, וכ"כ [בזוה"ק ח"ב דל"ז], רוא עלאה הוא
בין מחצדי חקלא, וכן ארשב"י [בריש אדרא רבא דקכ"ז:]: ומחצדי חקלא זעירין
אינון, והוא כמ"ש רשב"י בעצמו [סוכה מ"ה:]: ראיתי בני עליה והם מועטין,
ורבינו האריז"ל כתב כי אלו העוסקים בחכמת האמת נקראים מחצדי חקלא, כי
אחת מעבודת האדמה [הנקראת מלכות] הוא כיסוח וקיצוץ קוצים מהכרם,
ורשב"י בגילוי סודות התורה, זהו היה החרב פיפיות שלו אשר עמה הכרית
וכיסח כל החוחים והקוצים הקלי' הסובכים השושנה השכינה הקדושה בסוה"כ
כשושנה בין החוחים, וזה לעי' עשה א', וכן ראיתי כתוב [באוה"מ] על הקדמת
הזוה"ק ד"ט: בשם הרמ"ק זלה"ה] כי הטעם שדיבר רשב"י סודות התורה בלשון
תרגום, כדי להכניע הקלי' בלשונם, כי זהו טעם הקדיש בתרגום עכ"ל, וז"ל
[ס' טוב הארץ דפוס ירושלים דף ד':]: עיקר כונת הרשב"י בחבור ספר הזהר
לתמוך שכינתא בגלותא כו', וגם ע"י חבור הזהר הוא ביטל הקלי' וקלות הגלות
וחשבתת הקיטרוגים שהן לוחמות בכל עת ובכל שעה נגד ה' ונגד שכינתו

צנגד בניה הנתונים בגלות בין האומות הנקראין חיוון בישין ודובין. דאכלין
 ענא שהם ישראל כאומרו ואתנה צאנה צאני וכו'. ועסק התורה הוא נקרא הקלע
 והחרב והרומח, והם בחי' הסודות. להצילם מרעתם בחבור הזה עכ"ל, וכזה
 יבואר שמצינו כמה פעמים בזה"ק ובתיקונים שרשב"י זירזו עצמו ותלמידיו
 החברייא. שיחגרו עצמם כאנשים החוגרים לצאת למלחמה בכל מיני כלי מלחמה
 בחרב פיפיות וברומחין ובמגינים. נגד הס"מ וגונדתו, כדי להכניעם שלא יהיה
 להם עוד תקומה. ע"י היחודים שנעשה ע"י תיקון השלם בכל העולמות ביחודא
 שלים. כמ"ש רשב"י בעצמו [כזה"ק ח"ג דס"ב]. רוממות אל בגרונו, דידעין
 לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא יאות, וכדין וחרב פיפיות בידם, וכה ארשב"י
 לחברייא בהכנסם להאדרא רבא [שם דקכ"ז]: אתכנסו חברייא לבי אדרא מלובשין
 שריין סייפין ורומחי בידיכון, [עו"ש דקפ"ח]: שאמר רבי אלעזר להינוקא
 קדישא הכי בעינן בכל הני זיני קרבא אשתדלנא בהו וידעינן לאגחא קרבא
 בחרבא ובקשתא וברומחא ובאבנין דקירטא, וכן הינוקא קרא לר"א וחברייא
 דיליה מארי דרומחין, [עו"ש דק"צ]: אמר הינוקא, חברייא אתקינזו מאני קרבא
 בידייכו ואגחו קרבא, וז"ל [התיקונים תי' מ"ב דמ"ב]: אערענא במשריין סגיין
 דהוו קא אתיין מקרבא דחויא, [עו"ש בתי' דמ"ג]. דשאל להם בריה דרב המנונא
 סבא, ההוא חויא דאתון מגיחין קרבא ביה, איך אשתזבתון מיניה כו' מכריזין
 בכל יומא ברקיעא דכל מאן דקטיל להאי חויא דיהבין ליה בת מלך פנימאה
 כו', אתכנשו בבי מדרשא לאגחא קרבא עם חויא בגינה, והזמינו נשמות עליונות
 ממתבתין דרקיע והשביעו את אליהו הנביא זל"ט ומלאך מט"ט שיבואו בעזרתם
 למלחמה לכבוד השכינה, כמ"ש [בזה"ק ח"א דכ"ד]. אי חויא בעי לקטרגא
 לצלותא צריך למעבד ליה קירטא [קלע לזרוק אחר הנחש הקדמוני שלא יקטרג
 עליו, ד"א] כו', פתח רבי שמעון ואמר עלאין שמעו תתאין אתכנשו, אלין
 מארי מתיבתא דלעילא ותתא, אליהו באומאה עלך טול רשו ונחית הכא דהא
 קרבא סגיאה אודמן, חנוך ממנא [הוא מט"ט] נחית הכא אנת וכל מארי מתיבתא
 דתחות ירך, דלא ליקרא דילי עבידנא, אלא ליקרא דשכינתא, וכן היה להם
 סיעתא דשמיא מנשמות עליונות שבאו משמים מזויינים בכל מיני זיון לעזור
 לרשב"י וחברייא נגד הקלי' ולהכניעם, כמ"ש [בתיקונים תי' כ"א דס"א]: דאמר
 רע"מ אנה קרבא לר"ש וחברוי, ניהזי מאי ניהו חילא ותקיפו דיליה, דהא איהו
 אתער עילאין ותתאין ויודעו עו כל עלמין עלאין ותתאין, ובאומאה לכל חיילין
 לעילא

ביאור השיר בר יוחאי

לעילא ותתא למיהוי בעזריה. קום רבי שמעון זריו גרמך במאני קרבא דילך.
ניחוי מאי תקיפא וגבורא דילך. [עו"ש תי' י"ג דכ"ט:] פתח רבי שמעון ואמר
עלאין אחתקנו ואזדרו במאני קרבא [ר"ל בחפלות וביחודיכו. כמ"ש בחרגום
בחרבי ובקשתי. בצלותי ובבעותי] לגבי הויא [הוא הנחש הוא הס"מ הוא השטן
הוא המקטרג] דאיהו מקננא בטורין רברבין. ואיהו קטיל לאדם קדמאה ולכל
דרין דהוו אבתריה. ובגין דא כרוזא נפיק בכל יומא מאן דקטיל ההוא הויא
דאיהו מקננא בטורין רברבין יהבין ליה ברחא דמלכא דאיהי צלוחא. ועיי"ש
שבאו אליו לעזרו הרע"מ וחוטרא בידו שבו הכה המצרי שהוא נחש הקדמוני.
וגם בא עולימא נשמת צדיק עליון משמים וזריק חצים עיי"ש. [עו"ש תי' כ"א
דמ"ג:] אמר רבי שמעון. ברי. הא מארי תריסין [בעלי כלי זיין. והם נשמות הצדיקים
עליונים שבאו לסייע לרשב"י ולהברוי שיובלו ללחום נגד הס"מ ונחש] קא נחתא מלעילא מלובשין
שריין. קשתותיהם קשתי אש. ורומחיהון אשא. וסייפיהון להבה. כולהו מארי עיינין
[שיש להם הכח בקדושת עיניהם בבחי' נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות, ועיין מש"כ בזה בספרנו
הקדוש [מרות רשב"י דיי"ב. בביאורנו אות ב'] עיי"ש]. בוודאי הא מארי תריסין בני מדרשא.
ואלין בהון יתערון לאגחא קרבא לעילא. ועיי"ש שבאו ואתכנשו שמה רב
המנונא סבא בכמה מחנות קדושות של תלמידי חכמים מנשמות הצדיקים העליונים
כמו מחנות רוכבי סוסים והולכי רגל עיי"ש. וז"ל [הוספת התיקונים בסוף זהר
חדש] קרבא לס"מ ונחש ושבעין ממנן. קם רבי שמעון בוציאנא קדישא על רגלוי.
וסליק ידוי למארי עלמא. ואמר רבון עלמא יהא רעוא דילך למיהב לן תוקפא
לי ולכל חברייא ולכל דעאלין בקרבא דא דאינון כסטרא דילך. לאעלא בקרבא
דא בלא כיסופא קמך. ולאפקא מתמן בלא כיסופא קמך וקמי מטרוניחא עלאה.
דכר נצחין בנהא קרבין אתמר בה אם הבנים שמחה. ולא אהא בכיסופא קמי
ברחא דמלכא דאתמר בה כל כבודה בת מלך פנימה עכ"ל. ושפיר דקפייט
עליה רשב"י נאזרת בגבורה. ובמלחמת אש דת השערה. וחרב הוצאת מתערה.
[ד' מלשון הכתוב [תהלים כ"ג—ח'] תערוך לפני שלחן נגד צוררי. וכ"כ [בזוה"ק
ח"ב דע"ה]:] א"ר שמעון כו' בגין דנשמתי קרי לעתיק יומין האי
קרא תערוך לפני שלחן נגד צוררי. ופי' [באוהח"מ שם. בשם הרמ"ק זלה"ה]
נגד צוררי הקלי' עכ"ל. כי רשב"י תמיד ביקש רחמים מהשי"ת שיערוך לו
שלחן ביחודים ובהתגלות סודות התורה ואוצרותיה. ללחום נגד המקטרגים העליונים
ותחתונים שהם גונדא דס"ם ונחש צוררי השכינה הקדושה. ונגדם יצא תמיד

בחרב קדשו השלושה כמ"ל. לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צורריך.

עוד יאמר, ולבאר דקרוק הלשון הוצאת מתערה. דכיון דאמר שלפת בוודאי הוצא אותה מתערה, בהקדמה מאמר הזהר [בח"ג דרע"ד:] וז"ל לדון בסייף, למאן. לס"מ, הה"ד כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום חרד [כונתו כמ"ש [בזוה"ק ח"ב די"ט]:] כשהקב"ה עושה דין בשרים של מעלה, מה כתיב כי רותה בשמים חרבי כו' עיי"ש, ובזה יובן מש"כ [בב"ר פצ"ה א'] פלטה נפשי מרשע חרבך, פלטה נפשי מאותו הרשע שהוא עתיד ליפול בחרבך, הה"ד כי רותה בשמים חרבי]. חרב דקוב"ה, י' רישא דחרבא, ו' גופא דחרבא, היא היא תרין סייפיות דילה, צדק צדק תרדוף, חתכין תרין דינין, דינא מפ"י ב"ד דלעילא, ודינא מפ"י ב"ד דלתתא, נרתקא דחרבא אדנ"י, תמן [ר"ל כשהחרב הוא בתערה בנרתיקה] אשתכך דינא, לפי ג"י הרמ"ק זל"ה"ה שם, ויראיתו רמו נחמד בזה הענין בססוק והוי"ה [ר"ל החרב שהיא בח"י הוי"ה] בהיכל קדשו [היכל ג"י אדנ"י, ר"ל שהחרב בנרתיקה אדנ"י] ואז הם מפניו כל הארץ, קריאת שמע הוי"ה חרבא דקוב"ה, עלה אתמר רוממות אל בגרונם וחרב סייפיות בידם [כמ"ש ברכות ה', זוה"ק ח"א דכ"ה, ח"ב דקט"ו:] בצדיק ח"י עלמין כליל ח"י ברכאן דביה אדנ"י שפתי תפתח ופי, ביה עאל חרבא בנרתיקה, וחמת המלך שככה, ומתחברין תרין שמהן, יאהדונה"י עכ"ל, והנה רשב"י ביחודיו ובהתגלות סודות התורה היה דן בסייף להס"מ, ולנגדו תמיד הוציא החרב מתערה מנרתיקה ולחס עמו בחרב שלופה, וכן מש"כ [בשבת דל"ג] שגינה המלכות, הוא כמ"ש [בשעה"כ ד"נ:] וז"ל ומה שאנו אומרים שלא שם חלקנו כו' שהם משתחויים להבל ולריק כו' שאחרי הוזכרנו שבחו ית', ואח"כ זכרנו גנות הקל"י, אז הקל"י נכנעים ונחלשים מאד עכ"ל, וזה דקפייט עליה רשב"י וחרב הוצאת מתערה שלפת נגד צורריך.

סד בר יוחאי למקום אבני שיש, הגע"ת א) ופנ"י אריה ל"ש ב), גם ג"ל כותרת ג) על ע"ש ד), תשורי ה) ומי ישורי ו): בר יוחאי

א) כונתו שרשב"י הגיע והשיג הסוד הגדול של אבני שיש, כמ"ש [בכגינה י"ד:] ארבעה נכנסו לפרדס כו', א"ל רבי עקיבא כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור הזהרו שלא תאמרו מים מים, עיי"ש [ברש"י ותוספת ובחא"ג] מש"כ בזה, ואיתא [בזוה"ק ח"א דכ"ו, ובתי' ד"פ:] דסיפר רבי אלעזר דרשב"י הוה

ביאור השיר בר יוחאי

הוה בני מדרשא, ושאלו חברייה הגמרא זו מ"ש רע"ק לחלמידיו כשחגיעו לאבני שיש טהור כו', אדהכי נחית סבא דסבין ואמר לון רזא עלאה אית הכא ואוקמהו במתיבתא עלאה, ובגין דלא תטעון, נחיתנא לכו בגין דיתגלא רזא דא ביניכו דאיהו רזא עלאה טמירא מבני נשא, עיי"ש שגילה להם הסבא הסוד של אבני שיש טהור, אתו לנשקא ליה, פרח ואסתלק מינייהו עכ"ל, ואיתא [בזוה"ק ח"ג דרמ"ו: ובדרנ"ח], דרע"מ גילה לרשב"י סוד של אבני שיש טהור, וכתב [בתי' תי' ה' ד"כ], דאלהו זל"ט ג"כ נתגלה לרשב"י וגילה לו הסוד של אבני שיש טהור עיי"ש, ושפיר דקפייט עליה רשב"י למקום אבני שיש הגעת, (ב) ידוע הוא כי כל הסבין הנז' בזהר ובתיקונים היו נשמות הצדיקים ממרומים שנתגלו תמיד לרשב"י ולחברייא לגלות להם סודות התורה, וכ"כ [בזוה"ק ח"א ד"ו], דבכל ארחא דצדיקייא אזלין ומילי דאורייתא ביניהו, דאינון זכאין דההוא עלמא אתיאן לגביהון, והסבא דסבין הנז"ל שגילה לרשב"י הסוד העליון מאבני שיש טהור היה נשמת צדיק עליון גבוה מעל גבוה, ועיין [בזוה"ק ח"ב דקיד], דרשב"י בעצמו קרא להסבא אריא עלאה גיבר תקיף דלא הוה כמה גיברין לגביה כלום, ושפיר דקפייט עליה רשב"י למקום אבני שיש, הגעת [ר"ל ע"י השגת קבלת נשמת] ופני אריה ליש.

עוד יאמר בהקדמה מש"כ [בערכי הכינויים, ערך אריה] דאריה הוא כינוי לצדיק כמ"ש [ש"ב-א'-כ"ג] מאריות גברו עכ"ל, ועיין [לעיל דף ל-ל"א] מש"כ בביאורינו על מושב טוב ישבת, דרשב"י היה הצדיק יסוד עולם, לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י ופני אריה ליש.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [בערכי הכינויים, ערך אריה בשם ע"ג], דמשיח נקרא אריה הבא משבט יהודה הנמשל לאריה עכ"ל, ואיתא [בהקדמת הזהר] דמלכא משיחא אתי למתיבתא דרשב"י מתעטר מרישי מתיבתי בעטרין עלאין, וקמו כל חברייא וקם רשב"י והוה סליק נהוריה עד רום רקיעא כו', עיי"ש, [עו"ש ד"ו:], דרשב"י ראה לרב המנונא סבא דמנהיר שרגין בהיכלא דמלכא משיחא, ושפיר דקפייט עליה רשב"י [שזכה לקבל פני מלכא משיחא, והוא] פני אריה ליש.

עוד יאמר, כי מצינו שקראו לרשב"י אריה, כמ"ש [ב"מ דפ"ד:], דרשב"ג אבוא דרבינו הקדוש, אמר על רבי אלעזר בן רשב"י שהוא ארי בן ארי, וכ"כ [בזוה"ק ח"ב דט"ו], דרשב"ג אמר דרשב"י אריא, ור"א בריה אריא, ולא רבי שמעון

שמעון כשאר אריוחא, עליה כתיב אריה שאג מי לא יירא וגו', ומה עלמין דלעילא מזדעזעין מיניה אנן עאכ"ו, וכה אמר רבי פנחס בן יאיר חותנו דרשב"י [בזוה"ק ח"ג ד"ס]. דרשב"י הוא כאריה דלא דחיל מבני ענא, וכה א"ר פנחס בן יאיר [עו"ש דרס"א]. לרבי אלעזר נכדו, גור אריה, ליח מאן דקאים קמייהו, מאן יכיל קיימא קמיה ואבוה בעלמא, זכאה חולקי. [בזוה"ק ח"א דרכ"ג]. רבי אבא הוה לאי, והוה רהיט אבתריה דרבי שמעון דהוה רכיב, א"ר אבא ור"א אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דע"ט]: דכד הוה רבי אבא והברייא חמאן לרבי שמעון הוה רהטי אבתריה, ואמרי אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, [עו"ש דקצ"ו]. א"ר אבא לר"א אריא בר אריא מאן יקים קמייהו כד שאגי למטרף טרפא, כל אריין דעלמא תקיפין ואלין יתיר מכולהו. כל אריין דעלמא קשיין לאפקא טרפא מפומייהו, ואלין נוחין לאפקא מפומייהו טרפא, אינון טרפי טרפא ויהבי לכולא, והשחא שפיר דקפייט עליה רשב"י ופני אריה ליש.

עוד יאמר, כי זה החרוז הוא כנגד ספירת החסד כמש"ל במבוא, ויבואר בזה היחס וההתקשרות של משה רבינו ע"ה במדת החסד, ובהתנוצצות אור ניצוץ נשמתו ברשב"י, בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"ב דק"ד: ברע"מ] דאמרו לרע"מ את הוית גומל חסד עם שכינתא, דכל פקודין דילך לקיימא איהו חסיד המתחסד עם קונו, יהב לך מדת חסד, [עו"ש דק"ט:]: ומשה אתקשר בע"ב דאיהו חסד דרגא דאברהם, ובוה יבואר מאמר המדרש [במד"ר פכ"ב—ט'] לב חכם לימינו זה משה, וראיתי רמז נפלא [בספר הקדוש המופלא כת"י ספר הצורף ח"א דל"ג]. וז"ל ימין יהו"ה רוממה גי' רעיא מהימנא עיי"ש, ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה, ואחרי רמותי סוף הפסוק ימין יהוה עושה חיל גי' זה שמעון בן יוחאי ודו"ק, ועיין [לעיל דף מ"ב:]: מש"כ שרשב"י הוא בחי' החסד, וזה מרמז בחרוז החסד הוה ופני אריה, מסוה"כ ופני אריה אל הימין שהוא בצד דרום בחי' חסד, ושפיר דקפייט עליה רשב"י ופני אריה ליש.

ג) מלשון הכתוב [מ"א—ז'—מ"א] עמודים שנים וגלות הכותרות אשר על ראש העמודים, וכתב [בקה"י, ערך גולת הכותרות] שהוא כינוי או לחסד או לגבורה, שהם על ראשי העמודים שהם בחי' גי' עכ"ל, וכאן בחרוז הוה שמדבר ממדת החסד, לכן אמר לשון יחיד גולת כותרת שהוא מדת החסד, וכמ"ש בזה בסמוך באות שאחר זה אות ד' עיי"ש.

ד) יבואר בהקדמה מש"כ [בזוה"ק ח"א דס"ט:]: כתיב אתה מושל בגאות הים

ביאור השיר בר יוחאי

בשוא גליו אתה תשבחם. בשעתא דימא קפיץ בגלגלוי ותהומי סלקי
ונחתי. קוביה שדר חד חוטא מסטרא דימינא ומשיך בגלגלוי [שמשפיע חסדים
מצד החד והמתקים הדינים, אוהח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] ושכיך זעפיה, ולית
מאן דידע ליה [מפני שלא ידעו הקלי, שם בשם הרא"ג זלה"ה]. ואיתא [ברכות
דנ"ט]. בשעה שהקב"ה בקש להביא מכול לעולם נטל שני כוכבים מכימה [ר"ה
י"ב]. והביא מכול לעולם [א"ה זש"כ ובעל הטורים כ"ג נח] וארכת השמים בגי' שלקח שני
כוכבים מכימה עכ"ל] וכשבקש לסתמה נטל שני כוכבים מעיש וסתמה, ומובן שהוא
בכח החד הנקרא גולת הכותרת כנו' באות שקודם זה, ובוה יבואר מש"כ [בכ"ר
פכ"ו-ו'] שבזכות משה^ה ניצל נח מהמבול, ר"ל ע"י משה רבינו שהוא בחי'
חסד כנו"ל בחרו זה באות ב', ורשב"י אשר בימיו לא נראתה הקשת בענן כי
הגין ע"כ דורו בזכותו הגדול, והיה ממשיך תמידין כסדרן הגולת כותרת חוט
החסד על עיש, ושפיר דקפייט עליה רשב"י [גם המשיך תמיד את] גולת כותרת על עיש.
ה) כצ"ל תשורו בניו לבסוף, ופי' מלשון חומה, כמו [בראשית-מ"ט-כ"ב]
צעדה עלי שור, כלומר שהים רואה את חוט החסד כמש"ל באות ד',
געשה כחומה ואינו עובר גבול שורותיו.

ו) עיין [כ"ב ד']. אידוותא דימא, [ופירש"י שם] גלי הים שהם נעים ונדים
והעין מתעששת בראייתן עכ"ל, ומי ישורך פי' ומי רואה אותך, מלשון
הכתוב [איוב ל"ד-כ"ט] ויסתר פנים ומי ישורנו, ובהקדמת הזוה"ק שכתבנו
לעיל בחרו זה באות ד' ולית מאן דידע ליה, וזה דקפייט ומי ישורך.
עוד יאמר, כי בחרו זה מדבר מספירת החסד, וספירת הבינה מתקנת בראשונה
את ספירת החסד, כמ"ש [בזוה"ק ח"א דפ"ד]. מסטרא דימינא שירותא
דעלמא עלאה, ופי' [שם במק"מ] שהחסד הוא הספירה הראשונה שתקנה הבינה
הנקראת עלמא עלאה עכ"ל, ואיתא [בקה"י, ערך חסד] דאות ו' הוא בחי' חסד
כמ"ש [בזהר בראשית דט"ו:], ועיין [במק"מ] שם שהוא בחי' חסד דועיר עכ"ל,
תשורו אתון תשור ו', ותשור מלשון מנחה תשורה, ור"ל התשורה שמקבל
החסד ממי הוא מקבל, ואומר ומי [היא בחי' בינה שיש בה נ' שערים שגי'
מי, הוא] ישורך.

בר יוחאי בקדש הקדשים א, קו ירוק ב) מחדש חדשים ג), שבע
שבתות ד) סוד חמשים ה), קשרת קשרי שין ו) קשריה ז): בר יוחאי
א) חרוו

א) חרוז הזה הוא רמו נגד ספירת הבינה כמש"ל במבוא, ובינה היא נקראת קודש הקדשים, כמ"ש [בזוה"ק ח"א דר"ו]: מלכא עלאה דכולא קודש הקדשים, והיא בחי' בינה עיי"ש, וכ"כ [בזוה"ק ח"ב דס"ו]: אית מלך לעילא [ר"ל בינה] דאיהו רוא דקודש הקדשים, ועיין [עו"ש דקכ"א, קמ"ה: קנ"ט, רל"ח]: דבינה היא נקראת קודש הקדשים, וכן ראיתי להרב המחבר השיר הקדוש הזה [בספרו כתם פו דצ"ט], וז"ל קודש קדשים הוא מדת הבינה עכ"ל, שו"ר [בזוה"ק ח"ג דרל"ח]: שם בהגהות מוהר"ח אות ל' [דיסוד דאימא נקראת קודש הקדשים, וזה יבואר לקמן באות ג' על מחדש חדשים בסוד כבוד ה' הסתר דבר עיי"ש, ב) איתא [בחגיגה די"ב], קו ירוק שמקיף את כל העולם כלו כו', וביאר רבינו האריז"ל [בע"ח שמ"ז פ"ו, ובשער מארז"ל מס' הגיגה] שבינה נקראת קו ירוק שמקיף את העולם הוא זו"ן עכ"ל, ומקור דבריו איתא [בתי' בהקדמה דף י']. וז"ל מסטרא דאמא עלאה דאיהו תשובה [כמבואר בכ"מ בזוה"ק ובהאריז"ל, דאמא עלאה היא בינה ותשובה] קו ירוק דאסחר כל עלמא, ולמה נקראת ספירת הבינה קו ירוק, ביאר הרב המחבר השיר הקדוש הזה בספרו [כתם פו די"ד]: וז"ל כונת רז"ל באומרם תהו זה קו ירוק, כי תהו רומז אל מדת הבינה הנעלמת כו', והנה יחסו המדה הזאת אל קו ירוק, האחד לפי שהקו הוא ההתפשטות הנקודה, וכן הבינה היא היתה אם כל ההתפשטות, ויחסוהו אל גוון הירוק, לפי שהוא התחלת הגוונים במציאות הצמיחה, כמו שנראה מטבע צמחי האדמה, שתחלת הגולתם הוא גוון ירוק כו', ולכן יחסו המדה הזאת אל גוון ירוק, וזה הגוון הוא מקיף את העולם כלו, כי כן נראה באופק הנראה לעינינו המקיף את העולם בתחלת הבקר ובתחלת הערב אם לא ימצאו אידים עולים מן הארץ ויהיה האוויר זך יראה קו סביב הארץ באוויר השמים הסמוך לארץ הנקרא אופק, ולכן דמו כל התחלת הגילוי אל גוון ירוק עכ"ל.

ג) יובן בסודו מש"כ [בע"ח שט"ל דרוש י', ובעו"ת דמ"ט], וז"ל וזה סוד אסתר ירקרקת מצד אימא קו ירוק הנו' בתיקונים וכו' עיי"ש, ובכל יחוד של או"א אבא מחדש חדשים, עיי"ש ותראה הענין כי לא העתקתי כאן יותר מפני כבוד ה' הסתר דבר.

ד) ז"ל [קה"י, ערך שבע שבתות] הוא בינה, וז"ס שבע שבתות דספירה שכל מדה כלולה מו' חגית נהי"ם, ז' פעמים ז' הן מ"ט שערי בינה, והן מספר שבע שבתות, וכל ספירה הוא בחי' שבת אחד עכ"ל, ומקורו הוא [מזוה"ק

ביאור השיר בר יוחאי

ח"ג דצ"ז: וז"ל שבע שבתות כו' דהווא נהר [בינה] דנגיד ונפיק ואקרי מים חיים, והווא נהר שבע שבתות נפקו מיניה, ר"ל ז' קצות וכל אחד מהם כולל די ספירות, וז"ל [התי' תי' כ"א דנ"ח:] יומא שביעאה דכליל שבע שבתות, [עו"ש תי' מ"ו דפ"ד.] ויכל אלהים ביום השביעי, דא אימא עלאה דאיהו אלהים, בתר דכליל ביה שבע ספירן אתקריאו על שמהי כלהו שבתות שבע שבתות, (חמשים שערי בינה, כמ"ש [בוה"ק ח"ג דק"ח: ברע"מ] אימא עלאה שנת החמשים שנה, וז"ל [עו"ש באותו העמוד] יובל, אימא עלאה, בינה, איהי לחמשין שנין, וז"ל [האררא רבא דקל"ו], מחללא תנינא [הוא מוח בינה] מתבקע ומתפשט חד מבועא ומתפתחין נ' תרעין, והם הם הנקראים נ' שערי בינה, ואיתא [ר"ה כ"א:] נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר א', וכה ארשב"י בעצמו [בתי' תי' ל"ב דע"ו:] נ' זמנין אדכר באורייתא יציאת מצרים, לאשתמודעא בדרגא דאפיק לון דאיהו יובל, דאתמר ביה יובל הוא שנת החמשים שנה, ואיגון חמשין תרעין דבינה דאתמסרו למשה בסיני, בר חד דלא אתמסר ליה, וז"ל [זוה"ק ח"א בהקדמה ד"ג:] בהווא היכלא [היא בינה] אית תרעין וכו' ואיגון חמשין, אגליפו לארבע סטרין והוו ארבעין ותשע, חד תרעא לית ליה סטרא לא ידיע אי הוא לעילא אי הוא לתתא, ובג"כ הווא תרעא סתיים, ומאמר הזהר הזה ביארו רבינו האריז"ל [בשער מאמרי רשב"י בדי"א ע"ג] וז"ל שבבינה דז"א יש בה כל שורשי האצילות שלמטה ממנה, כי היא אם הבנים וממנה יצאו זכולם בה כו', ומשרשי הבנין הנגזרים ונסתמין בתוכה נעשה לה שערים, והם חמשים שערי בינה, כי כל אחת משבעה ספירות הבנין נעשו לה שבע שערים ז' פעמים ז' הם מ"ט, ושער החמשים הוא הכולל את כולם, וכאשר שערים אלן נחקקין לארבע רוחות מזרח מערב צפון דרום [סדרם הם כך], מזרח ת"ת עם ז' שערים, דרום חסד ועמו נצח שהוא ענף חסד כנודע הם י"ד שערים, צפון גבורה ועמו הוד שהוא ענף גבורה הם י"ד שערים, מערב מלכות עם יסוד הם י"ד שערים, הרי מ"ט, וזה עולה עפ"י הספרים שגורסין ואיגון מ"ט, ונשאר שער החמשים שהוא נעלם מאד ואינו נכנס בצד אחד מארבע צדדין אלו, וזמ"ש חד תרעא לית ליה סטרא לא ידיע אי הוא לעילא אי הוא לתתא, כי אין ידוע ידוע אם שער החמשים הוא כללותם שמקיבוץ כולם נעשה שער זה וא"כ הוא לתתא מכולם, או הוא כלולתם שבו היו כלם וממנו יצאו וא"כ הוא לעילא, ושער זה נעלם ממרע"ה וכמשי"ה ותחסרהו מעט מאלהים, וזה נתיב לא ידעב

ביאור השיר בר יוחאי

מט

ע"ט דלא אתידע לעילא ותתא כנו' בזהר בכמה מקומות עכ"ל. ומצאתי כתוב [בשעהפ"ט בס' הליקוטין פ' ואתחנן, בססוק ויתעבר ה' בי למענכם, והובא ג"כ בשליה שם, בשם מהרר"ו ולת"ה] וז"ל קודם שחטאו ישראל בעגל היה משה בתכלית השלימות והיה משיג שער הני של חמשים שערי בינה הגדול מכולם, וכשחטאו ישראל בעלם ממנו, וושה"ה לך רר כי שחת וכו', ר"ל ר"ד ממנין ל"ך, וזשור"ל נש"ב נבראו בעולם וניתנו למשה חסר א', פי' מעיקרא כולם ניתנו לו, ואי חסרו לו אח"כ, וז"ש ותחסרהו מעט וכו' פי' מעיקרו שלם היה, אלא שאח"כ חסרוהו כו', או פי' שחסרו הרבה ולא נשאר לו אלא מ"ט, כמשרו"ל אל תקרי מעט אלא מיט, והמ"ט הן מעט מוצר בערך שער הני הגדול מכולם כו', ובעת אסיפת רוחו ויעל משה מערבוה מואב אל הר נבו, ג' בו, ונכנס הני בשמו ונעשה ג'שמה, וידוע כי נשמה הוא בינה עכ"ל, וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דר"ט :] א"ל קוב"ה למשה, משה רב לך דאזווגת בשכינתא [פרצוף אה שיש בה מ"ט שערים, הגחות מהרר"ו], מכאן ולהלאה אל תוסף [אם לא תמות א"א שתעלה לשער החמשים, שם], וכונת בעל השיר הקדוש בכל חרוז זה שהוא כנגד ספירת הבינה, וביחס והתקשרות של משה רבינו ע"ה בספירת הבינה, ובהתנוצצות אור ניצוץ נשמתו ברשב"י בספירת הבינה, לכן קפייט עליה רשב"י כל שבחי וכו' מעלת ספירת הבינה בסוד חמשים שערי בינה.

(ו) איתא [שבת ס"ב]. שין של תפילין הלכה למשה מסיני, וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דרכ"ח :] ש' של תפילין הלכה למשה מסיני וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ואוקמוה מאי שם ה', אלו תפילין שבראש ש' של תפילין כו', וידוע הוא דבכל מקום שכתב בזוה"ק ובתיקונים ואוקמוה, כונתו לחז"ל בש"ס, וכונתו כאן של ואוקמוה להגמרא [ברכות ד"ו]. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' כו', ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש, וביותר ביאור איתא [בתי' תי' י' דכו"ו]. ש' של תפילין דא אימא עלאה, עלה אתמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ואיתא [בקה"י, ערך ש"ין] כי שם ה' הוא סוד בינה עלאה עכ"ל, ולכן מטעם זה ויראו ממך, כידוע הוא שאמא דוחה את הקל"ה והם בורחים ממנה מפחדה, ובזה יבואר ג"כ מאמר [הזהר ח"ג דק"מ, ורס"ב]. וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ותנן שם ה' ממש. (ז) לבאר הלשון מ"ש קשריך, במש"כ [ברכות ד"ו]. הראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, [ופירש"י] מאחוריו הוא, וכ"כ [רש"י מנחות דל"ה :] קשר של תפילין מאחורי העורף, וז"ל [זוה"ק ח"ב דמ"ג :] קשרא דתפילין דרישא איהו דל"ת, וע"ד כתיב וראית את אחורי, וע"ד איהו לאחורא כו', והכי ארשב"י בעצמו [בזוה"ק ח"ג דרל"ו :] משמא דספרא דחנוך] וז"ל ד' דא קשר של תפילין [לאה, הגהות מוהרר"ו שם] דהיא אחידא בהו, רזא לחכימין אתמסר דלא לגלאה,

ביאור השיר בר יחזאי

שתיק רבי שמעון. בכה וחייך. אמר אימא [ר"ל אני אגלה]. דהא ודאי רעוא
אשתכח ולית כדרא דא עד דייתי מלכא משיחא דיהא רשו לון לגלאה. עיי"ש
שגילה רשב"י הסוד של תפילין ואמר שם ודל"ת אתאחידת בהו [לאה שהיא
קשר של תפילין. הגהות מוהר"ח"ו שם] עיי"ש. ורבינו האריז"ל גילה וביאר [בע"ח
של"ח פ"ב] וז"ל ודע כי גם משה רבינו ע"ה אשר עליו נאמר [בזהר ח"ג דרכ"ג]
שהשיג עד הבינה. אינו אלא מן הלאה הזאת הנמשכת ממלכות דבינה ונעשית
ד' קשר של תפילין. וז"ס וראית את אחורי כמארז"ל בג' מלמד שהראוהו הקב"ה
קשר של תפילין עכ"ל. וכ"כ [בשער הפסוקים פ' תשא. בד"ה והסירותי] כי
מש"כ דמשה זכה לבינה. הוא בחי' לאה זו הנעשית ממלכות דאימא עכ"ל. ורשב"י
הוא בחי' ניצוץ נשמת משה. לכן שפיר דקפייט עליו קשרת קשרי שין קשריך.
שוב מצינו היחס וההתקשרות של משה רבינו ע"ה בספירת הבינה ובהתנוצצותו
מאור ניצוץ נשמתו ברשב"י בספירת הבינה. כמ"ש [בזהר"ק ח"ג דקנ"ג]:
דאמרו לרע"מ הוד דילך דאתמר ביה ונתן ההוד למשה אתייהיב בך מסטרא
דבינה כו'. וכה ארשב"י [עו"ש דרכ"ג]. שלמה אמר הא בינה איהי דמשה כו'
בגין דאפילו לבינה לית בר נש בעלמא דיכיל לסלקא בר ממשה. [עו"ש עמוד ב']
אמר בוצינא קדישא לרשב"י. אי הכי בינה דרגא דילך ואמאי אוקמוה ונתן ההוד
למשה שנא' ונתת מהודך עליו. עיי"ש מה שתירץ לו. וכה אמר רשב"י בוצינא
קדישא לרע"מ [עו"ש דרמ"ב]: ולבתר תסתלק עליהו לבינה למפתח בה חמשין
תרעין דחירו לישראל. [עו"ש דרע"ד]: מתנה היא בינה. שנאמר ישמח משה
במתנת חלקו. [עו"ש דרפ"ב]. פני משה הוו נהירין בנבואה דבינה. איהו חמה
אימא עלאה מתמן נבואה דיליה. וכ"כ [שם דרמ"ח. ושם בהגהות ניצוצי אורות
אות א'] עיי"ש. וכה ארשב"י לרע"מ [עו"ש דרע"ט]. דאתרבי בימא דא דאיהו
אימא עלאה. וכ"כ [בתיקונים תי' ח"י דל"ד]. צלותא דשחרית [של שבת שהוא נגד
נשמה יתירה שנתוסף בשבת שבאה מן הבינה. בל"ר] ישמח משה במתנת חלקו
[כמש"ל בשם הזהר דמתנה היא בינה] ודא נשמת כל חי דאיהי אימא עלאה.
וכ"כ [עו"ש תי' כ"א דנ"ט]. איש כמתנת ידו דא שכינתא עלאה [ביו"ט הארה
היא מבחי' בינה עלאה שנקראת שכינתא עלאה] דעלה אתמר מתן בסתר יכפה
אף [בינה נקראת סתר. עולם הנעלם. עוה"ב. והיא דוחה החיצונים ונכספין הדינים]
בגין דאיהי סתימא עוה"ב קרינן לה מתנה. [כי שם היא אוצר של מתנת חנם]
ועלה אתמר ישמח משה במתנת חלקו בגין דמתת אלהים היא. [עו"ש תי' מ"ז

דס"ה). אמא עלאה דאתמר בה ישמח משה במתנת חלקו, וגם על רשב"י איתא [בזוה"ק ח"ב ד"ד]. שאמר עליו רבי הייא רבא שהוא אשא דדהבא טבא דליק באתר דשביבין זרקין לכל עיבר, ופי' [שם בהגהות מהרח"ו] בינה אש הגדולה, והיינו רשב"י נשמתו מסוד הבינה בסוד משה עכ"ל, וכה אמר רבי אבא על רשב"י [שם דס"ח]. דנהירו דאורייתא דרשב"י סלקא עד רום רקיע דכרסייא עלאה [היא בחי' בינה], וכה קרא רבי חוקיה לרשב"י [בזוה"ק ח"ג דע"א]: גרמא דצפרא דעדן, ופי' [שם בהגהות מהרח"ו] דר"ש הוא כנף מן הבינה שהוא צפור דעדן עכ"ל, ועיין [באדרא רבא דקל"ד: ודקל"ח:] בעת שישב רשב"י וחברייא לסדר האדרא נפרס עליהם פרוכתא עלאה, ועיין [במק"מ על זוה"ק ח"ג דרי"ד]. שמפרש פרוכתא עלאה, שהוא בחי' חיי עוה"ב שהיא בינה עיי"ש, וכה אמר הסבא לרשב"י [בתי' תי' כ"ב דס"ג]: רבי רבי בוצינא קדישא דפומא דילך איהו ממלל רברבן דאורייתא, ופי' [שם בב"לר] היינו רשב"י שהיה ניצוץ משה, ומשה זכה לבינה אשר משם זוכין לבחי' פום ממלל רברבין, כמ"ש [בע"ח פ"ג משער טנת"א] שהבינה נקראת פום ממלל רברבין, שו"ר [בזו"ח פ' יתרו] וז"ל ויום שבת איהו משה רבינו דדרגיה בינה, וכן ראיתי כתב [בס' הלולא רבא דס"ו: לה"ר שלמה וענאנו ז"ל] וז"ל אמרו בוהר מה שבת לה' קדש אוף רשב"י שבת לה' קדש, ידוע שרשב"י הוא בחי' משה רבינו ע"ה הרמוז בבינה שיש בה הוי"ה דס"ג כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י, כשתחשוב שבת עם שם ס"ג, וזה שבת לה', גי' רבי שמעון בן יוחאי עכ"ל, לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י חרוז הזה כל כינויי בחי' ספירת בינה עלאה.

חכמה **בר יוחאי יו"ד חקמה קדומה א), השקפת' לקבועה פנימה ב, ל"ב**
 גתיבות ג) ראשית תרומה ד), את' כרוב ממ"שח זיר אור"ה: ב' יוחאי

א) חרוז הזה הוא נגד ספירת החכמה כמש"ל במבוא, ויבואר בהקדמה הידועה דיו"ד היא חכמה, וכתב [בזוה"ק ח"ג דף י':] תאנא בספרא דחנוך, בשעתא דאחזיאו ליה חכמתא דרזין עלאין, וחמא אילנא דגנתא דעדן, אחזיו ליה חכמתא ברזא עלאה, וחמא דכלהו עלמין הוו מתקשראן דא בדא שאיל לזן על מה קיימין, אמרו ליה על יו"ד קיימי כלהו, ומניה אתבריאו ואשתלשלו דכתיב כלם בחכמה עשית כו', ובספרא דשלמה מלכא אמר כו' יו"ד רישא דכולא אב לכולא כו', לבתר יו"ד אפיך כולא ושלשל כולא בקשורא חדא דא בדא.

ביאור השיר בר יוחאי

והא אוקמיה בוצינא קדישא יו"ד אפיק כו' אשתכח יו"ד עקרא ושרשא ושלמימר דכולא. הה"ד בחכמה יבנה בית. הרי מצינו דרשב"י השיג הסוד של יו"ד חכמה. שוב מצינו [עו"ש דצ"א:] שרשב"י רצה לבאר שם סוד היו"ד. אמר מקודם הפסוק סוד ה' ליריאו כו' עיי"ש שגילה סוד היו"ד. יו"ד תלת אחוון שלימותא דכולא. י' ראשיתא דכולא. י' עלאה דכולא כו' עיי"ש. וזה דקפייט עליה רשב"י [שהשיג הסוד של] יו"ד חכמה.

עוד יאמר, ובו יבואר היחס וההתקשרות של משה רבינו בספירת החכמה, ובהתנוצצות אור ניצוץ נשמתו ברשב"י בספירת החכמה. איתא [בזוה"ק ח"א דע"ו.] יהב חכמתא למשה, וכ"כ [נדריים ל"ח.] חכם כמשה. [בסוטה י"ג.] משה רבינו נתעסק במצות. חכם לב יקח מצות. [שמור"ר פמ"ג—ב'.] ואיש חכם יכפרנה. ^פזוה משה שנקרא חכם, שנא' עיר גבורים עלה חכם, שעלה ולמד סנגוריא על ישראל וריצה אותם לאביהם שבשמים כו', וחכמים ישיבו אף, זה משה שהשיב אפו של הקב"ה בסנגוריא שלמד על ישראל. [עו"ש פ"ג—ב'.] תן לחכם ויחכם עוד, זה משה, שנאמר עיר גבורים עלה חכם שהיה למד תורה מפי הגבורה ובא ואמר לישראל ומטיבן והוא מוסיף להם חיים, הוי תן לחכם ויחכם עוד, [ויקרא פל"א—ה'] עלה חכם, זה משה שנא' ומשה עלה אל האלהים. [בקה"ר פ"ז בפסוק טובה חכמה] טובה חכמתו של משה שנא' עיר גבורים עלה חכם, עם נחלה שהנחיל תורתו לישראל. [עו"ש בפסוק החכמה תעונו לחכם] זה משה, [עו"ש פ"ח בפסוק, מי כהחכם] זה משה, דכתיב ביה עיר גבורים עלה חכם, וז"ל [מג"ע אופן רמ"ה] משה היה יסוד החכמה שלמעלה עכ"ל. [בפדר"א פמ"ו] עלה משה בחכמתו אל העליונים והוריד עונו מבטחן, וז"ל [מדרש אותיות דרבי עקיבא השלם ד"ו] דבר אחר אל"ף, מלמד שחמשת אלפים שערי חכמה נפתחו לו למשה בסניני כנגד ה' חומשי תורה עכ"ל, ובוה יבואר מש"כ [סוטה י"ג:] שאמר משה קודם פטירתו, לא אוכל לצאת ולבא בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו שערי חכמה, וכן מצינו לרשב"י שבדורו הוא היה יסוד ומקור החכמה, ודזיו ליה כבר ברתיא [סנהדרין ל"א:] ופירש"י שם, על שם שהיה חכם, ואיתא [בזוה"ק ח"ג ע"ט:] שקראוהו לרשב"י מאריה דחכמתא, וכה א"ר ייסא [שם דס"א.] רשב"י שליט בחכמתיה ע"כ בני עלמא, [בזו"ח פ' בראשית, בד"ה תנו רבנן] דרבי פנחס אמר לרשב"י פומך מנטף מתקא דדובשא דחכמתא, וכה א"ר יוסי על רשב"י [בזוה"ק ח"ג ד"ז:] דחכם עדיף מנביא, ועיי"ש מה שראה רשב"י

בחכמתו. וכה אמרו רבי חייא ורבי יוסי בהשתחויה ובכיה קמי דרשב"י ונשקוי ידוי [בוה"ק ח"ב דל"ח]. דא רשב"י דאיהו פתח תרעין דרוי דחכמתא ואיהו אתקין דרגין עלאין. וכתב [שם באוה"ח"מ. בשם הרא"ג ז"ל] כי היה רשב"י בזמנו פבוע כמרע"ה בזמנו במבועי הנבואה, כי לו לבדו ניתן רשות לגלות הסודות ועל ידו היו יודעים כל חכמי דורו עכ"ל. וגם השפיע באור חכמתו על דורות שלאחריו. כמ"ש רע"מ לרשב"י [בח"ג דרי"ט]. בוצינא קדישא דנהיר חכמתיה בכל דרין דהוו אבתריה. ואעפ"כ א"ר יהודה [בח"א דרי"ז]. ודאי מדשכיב רשב"י חכמתא אסתלקת מעלמא. וכה א"ר חייא [בוה"ק ח"ג דכ"ג]. וויי לעלמא כד יסתלק מיניה רבי שמעון דמבועי דחכמתא יסתתמו מעלמא. והנה כמו שמשה רבינו היה חכם והשיב אפו של הקב"ה בלימוד סנגוריא על ישראל. גם רשב"י אחרי צאתו מהמערה לימד סנגוריא על ישראל וביטל כל גזירות קשות רעות בעולם. וכמו שמשה רבינו עלה חכם ולמד תורה מפי הגבורה. כ"כ [לעיל דל"ז]: שעל רשב"י כתיב פה אל פה אדבר בו עיי"ש. וזה דקפייט עליה רשב"י יו"ד חכמה. כתב [בקה"י. ערך חכמה] חכמה הוא הספירה השניה שנקראת חכמתו של א"ס. ונקרא חכמה קדומה בהיותה מתקרבת אל הכתר עכ"ל. [עו"ש. ערך קדם. בשם הזהר, והפרדס] דחכמה נקרא קדם שהוא קדם לגילוי האצילות עכ"ל. וגם ידוע דאורייתא מחכמת נפקא ונקראת קדם כמ"ש קדם מפעליו. וכן הלשון [פסחים נ"ד]. ב' אלף שנה קדמה תורה לבריאת העולם. וז"ל [התי' תי' ע' דק"ב]: תורה קדומה דכל קדומין תורת חכם מקור חיים. וזהו דקפייט על ספירת החכמה. חכמה קדומה.

(ב) כבוד הוא כינוי לחכמה. כמ"ש כבוד חכמים ינחלו. וז"ל [זוה"ק ח"ב דקנ"ז]: ההוא כבוד עלאה איהו נשמתא לנשמתא. [ר"ל בחי' חכמה בחי' הית הנקראת נשמה לנשמה]. וכתב [שם במק"מ] והוא ע"ש ל"ב נתיבות שבו שגי' כבוד. ואיתא [בוה"ק ח"ג דפ"א]: כבוד חכמים ינחלו. ואוקמוה רבנן אין כבוד אלא תורה בגין דאינון ל"ב אלקים [הנהו ל"ב נתיבות חכמה] דתורה יקרא דיליה. ואילין חכמים דאורייתא חכמים בחכמה ירתין האי כבוד עכ"ל. וכה אמר הרע"מ [בח"ג דרנ"ג]: לית כבוד אלא תורה. מהכא מאן דיליף אורייתא דאתקריאת כבוד אקרי מלך. ולא תימא בההוא עלמא דאתי ולא יתיר. אלא מלך בתרין עלמין בדיוקנא דמאריה. ובג"ד כפול פסוק תרין זמנין. חד מי זה מלך הכבוד. תניינא מי הוא זה מלך הכבוד. והנה מצינו דרשב"י נחל

ביאור השיר בר יוחאי

זה כבוד חכמים יקרא דאורייתא. כמ"ש [בזוה"ק ח"ג נ"ט : ע"ט] : מאי מלכך, דא רשב"י מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא. [עו"ש דקמ"ה]. שירש כבוד זה בעוה"ז ובעוה"ב. כמ"ש אליהו זל"ט כתיב לקדוש ה' מכובד. דא רשב"י. דאקרי מכובד בעלמא דין ובעלמא דאתי. לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י השקפת לכבודה פנימה. **עוד יאמר**, ועוררני ע"ז ירי"ג ת"ח ובבון הרב רבי מתתיהו דעוויס שליט"א, שהוא טעות הרפוס מה שנדפס בכמה סידורים השקפת לכבודו, וז"ל לכבודה פנימה, והוא מלשון הכתוב [תהלים מ"ה—י"ד] כל כבודה בת מלך פנימה, ושהיא בחי' מלכות, ובקשני למצוא מקורות ע"ז, ותה"ל יגענו בזה ומצאנו שדעתו יפה כיון. איתא [בזוה"ק ח"א רל"ז]. דא"ר שמעון כל כבודה בת מלך פנימה, כל כבודה, דא כנ"י, ואתקרי כבודה בת מלך עיי"ש, וז"ל [זו"ח פ' חקת] כבודה בת מלך פנימה, ומאי כבודה, כבוד ה' כו' עיי"ש, וידוע הוא דמלכות היא פנימה גו חכמה, כמ"ש [בתי' תי' ל' דע"ג]. וז"ל בראשית, מאן ראשית דא חכמה, דא נקודה דלגאו דאתמר בה כל כבודה בת מלך פנימה, ודא יראה דאיהי פקודא קדמאה, ועלה אתמר יראת ה' ראשית דעת, ואיהי רמיזא במלת בראשית ור"ל שני החכמות, חכמה עלאה, ומלכות הנקראת חכמה תתאה, הנרמזים שניהם בבי' של בראשית, בלי"ר שסו וכ"כ [בזוה"ק ח"א בהקדמה די"א] : בראשית ברא אלהים, הדא היא פקודא קדמאה דכולא, ואקרי פקודא יראת ה' דאקרי ראשית, דכתיב ראשית חכמה יראת ה', יראת ה' ראשית דעת, בגין דמלה דא ראשית אקרי, ודא איהי תרעא לאעלא גו מהימנותא כו', ובג"כ כתיב בראשית דאיהי יראה ברא אלהים את השמים ואת הארץ, [בתיקונים די"ח]. ואם לית דחילו לית חכמה, כמה דאוקמוהו [אבות פ"ג מ"ז] אם אין יראה אין חכמה, בגין דיראה איהי אוצרא לחכמה, איהו גניזא דילה, איהי טמירא דילה, איהי ביתא דמלכא עכ"ל, ומ"ש אוצרא, גניזא, ביתא, הוא בשיטת רשב"י שאמר [ברכות ל"ג] : אין לו להקב"ה כבי' גניזו' אלא אוצ'ר של יראת שמים, שנאמר יראת ה' היא אוצרו, וכ"כ [במדרש משלי פ"ד] מתוך שאדם נוהג ביראת שמים הקב"ה נותן לו חכמה, [בזוה"ק ח"א בהקדמה ד"ז] : ראשית חכמה יראת ה' האי קרא הכי מיבעיא ליה סוף חכמה יראת ה', בגין דיראת ה' סוף חכמה איהי, אלא איהי ראשית לאעלא לגו דרגא דחכמתא עלאה, הה"ד פתחו לי שערי צדק זה השער לה' כו', ודא איהי ראשית ב', תרין אינון דמתחברן כחדא, ואינון תרין נקודין [חכמה עלאה, וחכמה תתאה מל']. חד גניזא וטמירא [ר"ל חכמה], וחד קיימא באתגלייא [מלכות], ובגין דלית להו פרודא אקרין ראשית, ובוה יבואר ג"כ מאמר בוצינא קדישא [בהקדמת התי' די"ב].

ראשית נקודא בהיכליה. כגוונא דא ב' עלה אתמר כל כבודה בת מלך פנימה. ובוזה יבואר מאמר הזהר הפלאי [בח"א דקמ"ה]. סיה פתחה בחכמה. דא כנ"י. סיה פתחה בחכמה דא ב' דבראשית ודו"ק. וזהו דקפייט השקפת לכבודה פנימה. עוד יאמר. ויוטעס ויבואר הלשון השקפת. בהקדמה מש"כ [בוזה"ק ח"א דקנ"ו: בס"ת] וז"ל תיאובתא דאבא [הכמה] תדיר. לאו איהו אלא לגבי ברתא דנא. דהאי בת רחימו דיליה לגבה תדיר כו'. ועל דא איהו [הכמה] אשגח בה בתיאובתא ורחימו יתיר מכולא. ברחימו דיליה קרא לה בת. אחות. קרא לה אם. קרא לה בשמיה. דכתיב והחכמה מאין חמצא. חכמה ודאי. ובוזה יובן לשון [רע"מ בח"ג דרע"ט]: דאמרו לרע"מ דכלה דילך מעיין החכמה כו'. ועלה אתמר והחכמה מאין חמצא. וז"ל [השמטות הזהר בח"א סי' נ"ב] לאחד שהיה לו בת טובה ונעימה ושלימה ונאה כו' שם חלון בינו לבינה. וכל שצריכה הבת לאביה או האב לבתו. מתחברין יחד בחלון הה"ד כל כבודה בת מלך פנימה. וזהו דקפייט יו"ד חכמה קדומה. השקפת לכבודה פנימה.

עוד יאמר. ויבואר הלשון השקפת דקאי על הסתכלות עיני המלכות בחכמה עלאה. בהקדמה מש"כ [בוזה"ק ח"ג דר"כ:] וז"ל עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים. ואילין עיינין דילה פרפראות לגו חכמה עלאה דאתמשכא מלעילא. ומגו חושבן ותקופין ועבורין אתמליין ואתעבידו בריכות דנפקין מימין לכל סטריין. ופי' שם [במק"מ] שעניי המלכות יש בהם הארת אבא. ומכח חשבון ועיבור שאנו עושים. נעשים בריכות מים ומשפיעים לבי"ע. וזהו דקפייט יוד חכמה קדומה. [אשר משם המלכות] השקפת לכבודה פנימה.

עוד יאמר. ויבואר הלשון השקפת דקאי על רשב"י. בהקדמה שכתב [בתיקונים תי' כ"א דמ"ג]. וז"ל מכריזין בכל יומא ברקיעא. דכל מאן דקטיל להאי חויה דיהבין ליה לאנתו בת מלך פנימאה ממשבצות זהב לבושה. ועיין [לעיל דף מ"ד] מש"כ דרשב"י הוא היה לחם כל ימיו נגד הס"מ וגונדא דיליה. והוא שזכה עי"ז לברתא דמלכא אור השכינה כמש"ל [דף כ"ט—ל':] עיי"ש, וברתא דמלכא נקראת מלכות. הלכה. כלה. והיא הלכה למשה מסיני. כמ"ש [בוזה"ק ח"ג דכ"ז: ברע"מ] דארע"מ לרשב"י ותלמידיו [שהם היו סוף התנאים ותחלת אמוראים] וז"ל תנאים ואמוראים אתון דמסטרא דמדות דקוב"ה אתיתו. דטרחתון סגי לנקאה ברתא דילי דאיהי הלכה מאילין קליפין כו'. ואית קושיין דאינון לבושיין דהלכה דאתמר בהון משבצות זהב. הה"ד כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה

ביאור השיר בר יוחאי

לבושה כו', בההוא זמנא הלכה דאיהי ברתא סליקת קדם מלכא שלימא בכולא בגופא בלבושהא ובתכשיטהא ואתקיים בה וראיתיה לזכור ברית עולם. [ועיין בח"ג דר"טו. בזהר] מש"כ בזה, וא"ה וכו' יובן מה שבימי רשב"י לא נראתה הקשת ודו"ק, וז"ל [זח"ג דרמ"ח: ברע"מ] וז"ל נקודא דנגיד עליה מלגאו היא חכמה, וההיא נקודה אתקריאת לבנה. על שם לבין ההלכה דאיהי מלגאו כל כבודה בת מלך פנימה. שו"ר שכתב [בתיקונים תי"ג דכ"ט]. וז"ל כרוזא נסיק בכל יומא מאן דקטיל האי חו"א. יהבין ליה ברתא דמלכא דאיהי צלותא כו', ועיי"ש שבאו לרשב"י וחברייא, הרעיא מהימנא עם כמה נשמות עליונות וקדושות משמים לעזור להם במלחמתם עם הנחש, והטעם שבא משה הוא כמ"ש [בתי' תי' כ"א דמ"ג]. כי כל גבורין ומארי תריסין דבי מדרשא לא יכלין לאגחא קרבא עם חו"א ולקטלה בלי משה רבינו עיי"ש, וכ"כ [בח"ג דרע"ט:] קום רע"מ טול אבנא דא בידך לתברא קליפין דאגוזא. דהא כמה רועים פרנסי דרא אתכנשו על האי אבנא דאיהי סלע דילך לאפקא מיא מתמן, דכלה דילך מעיין החכמה, כו', ולית לון רשו לאפקא מינה מיא כו', והאי אבן לית מאן דאפיק מינה חכמה דאיהו מוחא מלגאו, בר אנת דאתמר בך הלכה למשה מסיני, ובזה יבואר מש"כ [בזוה"ק ח"ב דקט"ז:] דאמרו מארי מתיבתאן ורשב"י לרע"מ, הלכה דילך רע"מ, איהו דאתמר בה הלכה למשה מסיני, מפי הגבורה יהיב לך קיב"ה ברתא, דיליה, ורשב"י מצד שהיה בו ניצוץ נשמת משה וזה דקפייט כאן יוד חכמה קדומה [שהיא בחי' מלכות, בבחי' י' נקודה מלגאו] השקפת [ר"ל השגת, כמ"ש] [בערכי הכנויים, ערך הבטה, בשם הרמב"ם] שהשקפה היא ענין התביננות והשגת הדבר לכבודה פנימה, שהיא ברתא דמלכא כמש"ל הנקראת הלכה ותפלה.

צ"ד יאמר, בהקדמה הידועה כי מלכות נקראת חכמה תתאה, והיא מקבלת כל יסודי שפעה מחכמה עלאה, בסוה"כ ה' בחכמה יסד ארץ, וארץ היא כינוי למלכות כידוע, וז"ל [זוה"ק ח"א דקי"ב, בזהר] אחותי בת אבי היא, ברתיה דחכמה עלאה, ובג"כ אתקרי אחותי ואהקרי חכמה, ועיין מש"כ [לעיל דכ"ו:] בזה, [עו"ש דקמ"א:] חכמות בחוץ תרונה, מאי חכמות, אלין חכמה עלאה [אבא], וחכמתא זעירא [מלכות] דאתכלילת בה בעלאה ושריא בה, [עו"ש דקמ"ה], פיה פתחה בחכמה, דא כנסת ישראל [מלכות], פיה פתחה בחכמה, דא ה"א בתראה דאיהו דבור ומלה תליא בחכמה, וז"ל [זוה"ק ח"ב דט"ו:] ההיא גנתא [מלכות] נפקא מעדן [חכמה], [עו"ש דרל"ט, ובח"ג דכ"ו:] אין קדמאה [כתר] אפיק ראש

יִסּוּף. מֵאֵן רֵאשׁ. דָּא נְקוּדָא עֵלָא [חַכְמָה] דַּאִיהוּ רִישָׁא דְכוּלָּא סְתִימָאָה דְקִימָא
 גּוּ מַחְשְׁבָה. וְעֵבִיד סוּף [מַלְכוּת] דַּאֲקֵרִי סוּף דְּבַר [מַלְכוּת אִיהִי סוּף מֵעַשְׂר סְפִירוֹת, כְּפִישׁ
 [בְּחִיג דְּרַנְיָו:] עֵיִישׁ] וְזִיל [זוּהִיק חִג דְּסִ"א]. מֵאִי קוּדֵשׁ. שְׁלִימְתָא דְכוּלָּא דַּאֲקֵרִי
 חַכְמָה עֵלָא. וּמַהֲאִי אַחַר נְגִיד מִשַׁח רַבּוּת קִדִּישָׁא בְּשִׁבְלִין יִדְעֵן לְאַתֵּר דַּאֲקֵרִי
 בִּינָה עֵלָא. וּמַתְמֵן נַפְקִין מְבוּעִין וְנַחְלִין לְכָל עֵיבֵר עַד דְּמִטּוּ לְהֵאִי זֹאת [בְּחִי'
 מַלְכוּת]. וְהֵאִי זֹאת כֹּד מִתְּבַרְכִי אֲקֵרִי קִדֵּשׁ וְאֲקֵרִי חַכְמָה. וּבֹזֵה יוֹבֵן מֵאֵמֵר הַזֶּהֱר
 [עוֹשׂ דְּרַצְזוֹ]. שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא דְכוּלָּא אַתְּכִלִּיל בְּקִדֵּשׁ. וְחַכְמָה עֵלָא קִדֵּשׁ אֲקֵרִי.
 וְכֹד נְהִיר דָּא חַכְמָה עֵלָא. חַכְמָה דְּשִׁלְמָה [בְּחִי' מַלְכוּת] נְהִיר, כְּמִדּ וְתֵרַב חַכְמַת
 שְׁלֵמָה. דְּקִימָא סִיהֵרָא בְּאִשְׁלֻמוּתָא. וְכִיכ [בְּתִי' תִי' סִיד דְּצִ"ה:] וְתֵרַב חַכְמַת
 שְׁלֵמָה. דַּאֲתֵרְבִּיאַת עַד דְּמִטָּאֵת לְהֵאִי אַתֵּר דַּאֲתֵנְטִילַת מַתְמֵן. לְאַתֵּר דְּחַכְמָה עֵלָא.
 דַּאִיהִי חַכְמָה בְּרִישָׁא. וְאִיהִי חַכְמָה בְּסוּף. [עוֹשׂ בְּתִי' כִ"א דְּמִ"ד:] אַבָּא חַכְמָה
 י' עֵלָא. בְּגִין דְּמַתְמֵן אַתְּנְטִילַת. הַהִיד ה' בְּחַכְמָה יִסַּד אַרְץ [אַרְץ הוּא מַלְכוּת].
 וְנִטְלַת נְבִיעֵו וְשִׁקְוִו מִינִיה לְעֵילָא. [עוֹשׂ תִי' כִ"א דְּסִ"א:] בְּרֵתָא בַּאבָּא אַתְּעִבִידַת.
 הַהִיד ה' בְּחַכְמָה יִסַּד אַרְץ. בְּחַכְמָה דַּאִיהוּ אַבָּא יִסַּד בְּרֵתָא דַּאִיהוּ אַרְץ הַדּוּם
 רְגִלִיו. [עוֹשׂ תִי' סִט דְּקִ"ה:] ה' בְּחַכְמָה יִסַּד אַרְץ. בַּאבָּא דַּאִיהוּ י' יִסַּד בְּרֵתָא
 דַּאִיהִי ה' זַעִירָא. דְּעָלָה אַתְמֵר וְאִבּוּ [חַכְמָה] שְׁמֵר אַתְּ הַדְּבַר [בְּחִי' מַלְכוּת].
 [עוֹשׂ תִי' סִט דְּקִ"ו:] ה' בְּחַכְמָה יִסַּד אַרְץ. בְּחַכְמָה דַּאִיהוּ אַבָּא יִסַּד בְּרֵתָא
 דַּאִיהוּ אַרְץ. ה' זַעִירָא הַאֲרֵץ וְדַאִי. וְזֵה דְּקִפִּיט עַל סְפִירוֹת חַכְמָה וּמַלְכוּת יַחְדִּיו
 יוֹד חַכְמָה קְדוּמָה. הַשְּׁקַפַּת לְכַבּוּדָּה פְּנִימָה.

עוֹד יֵאמֵר. בְּהַקְדָּמָה מְשִׁיכ [בְּזוּהִיק חִ"א דְּלִי"א:] כְּמָה דְּחַכְמָה עֵלָא אִיהִי רֵאשִׁית.
 חַכְמָה תְּתָאָה רֵאשִׁית נְמִי הוּיָא. וְעַל דָּא לִית לְאַפְרָשָׁא ב' מִן רֵאשִׁית. [עוֹשׂ
 דְּקִנְדִּי:] כְּמָה דְּחַכְמָה עֵלָא הוּא שִׁירוּתָא דְכוּלָּא. הִכִּי נְמִי עֵלְמָא תְּתָאָה [מַלְכוּת]
 חַכְמָה אִיהִי וְהִיא שִׁירוּתָא דְכוּלָּא. וְזֵהוּ דְּקִפִּיט עַל סְפִירוֹת חַכְמָה וּמַלְכוּת יוֹד
 חַכְמָה קְדוּמָה. [רִ"ל כְּמוּ שְׁחַכְמָה הִיא קְדוּמָה וְנִקְרָא רֵאשִׁית וְשִׁירוּתָא דְכוּלָּא
 מְעִילָא לְתַתָּא. כְּמוּכִּי מַלְכוּת הַנִּקְרָאת חַכְמָה תְּתָאָה הִיא נִקְרָאת רֵאשִׁית וְשִׁירוּתָא
 וְקְדוּמָה מַתְתָּא לְעֵילָא. וְזֵה הַכּוּנָה] הַשְּׁקַפַּת לְכַבּוּדָּה פְּנִימָה.

ג) ל"ב נתיבות חכמה. וזיל [זוה"ק ח"ב דקע"ד]. מהאי חכמתא דמבועוי נפקין
 לתלתין ותריין שבילין. וכ"כ [באדרא רבא דקל"ו]. האי מוחא אתפשט
 ונהיר לתלתין ותריין שבילין. הה"ד ונהר יוצא מעדן כו', ונפיק מההוא מוחא
 דשרייא בהאי חללא ל"ב שבילין רוחין דחכמתא. [באדר"ז דר"צ]. האי חכמתא
 שירותא (יד)

ביאור השיר בר יחאי

שירומא דכולא מיניה מתפשטן תלתין ותרין שבילין. נאורייתא בהו אַתְּכַלְלַת בכ"ב אחון ועשר אמרין.

עוד יאמר דל"ב נתיבות קאי ומחובר אדלעיל מש"כ השקפת לכבודה. רזל השקפת לכבודה פנימה דהל"ב נתיבות חכמה עלאה נמשכין ונכללין בחכמה תתאה. כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דקע"ה:] איהי [מלכות] שלטא על כולא ברוזא דל"ב דאיהי לבא דכל האי עלמא וכו' וכולא הוא בלב דנפק מחכמה עלאה. ופ"י [שם בהגהות מהרח"ו] שהם סוד ל"ב נתיבות חכמה. וכ"כ [ברצ"מ פ' פנהק דרנ"ו:] מסטרא דחכמה בת. ה' בחכמה יסד ארץ. באבא יסד ברתא כו' דכליל ל"ב נתיבות כו' דאתקרי כבוד. וכד אתכלילו בברתא אתקרי לב. ובגין דא כבוד לעילא ל"ב לתתא. וז"ל [האוה"מ שם. בשם מוהרח"ו ז"ל] ל"ב נתיבות בחכמה שהוא יו"ד דהוי"ה. וכן ל"ב נתיבות בחכמה תתאה מלכות. ותרומתו נקרא לבלב. אמנם האי דלעילא אקרי כבוד בגי' ל"ב. וכן המלכות נקראת כבוד תתאה עכ"ל. [איהי וזהו שיסד הפייס רבי יהודה, בפיוטו ית אלי וגואלי, לג' רגלים של קודם אש"י של מוסף] חבר כל אהלו [כ"כ בקה"י, ערך אהל, דאהל היא בחי' מלכות] בנתיבות לב לבלב וזהו דקפייט כאן השקפת לכבודה [היינו מלכות] פנימה. ל"ב נתיבות.

ד) חכמה נקרא ראשית. כמ"ש ראשית חכמה. וכ"כ [בתי'] על בראשית בסנכמא. וז"ל [זוה"ק ח"ב דקכ"א:] ודאי חכמה אקרי ראשית דכתב ראשית חכמה. ותורה שהיא בחי' חכמה גם היא נקראת ראשית. כמ"ש [בב"ר פ"א—א'] אין ראשית אלא תורה. המד"א ה' קנני ראשית דרכו. [במד"ר פ"ב—י'] התורה נקרא ראש. מעולם נסכתי מראש. וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דנ"ג:] דאורייתא דא בישא דכולא דאקרי ראש. דכתב מעולם נסכתי מראש. [בתי' דיה"ה] ה' קנני ראשית דרכו. ודא אורייתא. [תי' ע' דק"ב:] מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ. מאי מראש. הכי אמרת אורייתא דאיהו ראשית אנא אקדימת למיהוי רישא לעלם. וגם תורה אקרי תרומה. כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דקע"ט.] וז"ל וכמה תרומות אינון. אית תרומה מדאורייתא [תרומה אותיות תורה. ומ' יתירה הוא מ' יום. א"מ] תורה מ'. והאי איהו תרומה תורה דאתיהיב במ' יום. [עו"ש דרע"ב.] איהו תרומה תורה. דאיהו ה' חומשי תורה דבה ויהי משה בהר ארבעים יום וגו'. וכ"כ [בתי' תי' י"ז דל"א:] עיי"ש. וזהו דקפייט על ספירת החכמה ראשית תרומה. עוד יאמר. דהכונה כאן לשבח תורתו של רשב"י. כמ"ש רשב"י בעצמו על תורתו [בגיטין ס"ז.] בני שנו מדותי. שמדותי תרומות מתרומות של רבי עקיבא.

עֲקִיבָא. וְלִינן בְּסִפְרֵנוּ הַקְדוּשׁ [מדות רשביי שם. בביאורינו] מִשִּׁישׁ בְּשֵׁם הַאֲיִג מֵהַר־שֵׁא.
 וְאִיחָא [בירושלמי חגיגה פ"ג ה"א] שִׁנְכַנְסוּ שְׁבַע זְקֵנִים לְעֵבֶר הַשָּׁנָה. וְכָל אֲרִיא
 מֵהֶם דִּלְשׁ הַפְּסוּק בְּשֵׁבַע אוֹפְנִים. וְאַחֲרֵי הַדְּרָשׁוֹת קִלְסוּהוּ לְדַרְשַׁת רִשְׁבֵי יוֹתֵר
 מְכֹלָם. וְרֵאשִׁית נִקְרָא מוֹבַחַר. וְזֶהוּ דִקְפִיט עֲלֶיהָ תוֹרַת רִשְׁבֵי רֵאשִׁית תְּרוּמָה.
 עוֹד יֹאמֵר. דְּכֹנְתוּ עַל נִיצוֹץ נִשְׁמַת רִשְׁבֵי שֶׁהִיא מִמֶּשֶׁה רַבִּינוּ. בַּהֲקִדְמָה דְּמִשֶּׁה
 נִקְרָא רֵאשִׁית כְּמִשׁ וִירָא רֵאשִׁית לוֹ. וְהַנִּשְׁמָה נִקְרָאת תְּרוּמָה כְּמִשׁ [נדה ל':]
 הַמְּשַׁל עַל הַנִּשְׁמָה לְכַהֵן שִׁמְסַר תְּרוּמָה עֵינָשׁ. וְזֶהוּ דִקְפִיט עֲלֶיהָ נִיצוֹץ נִשְׁמַת
 רִשְׁבֵי שֶׁנִּשְׁמַכְתָּ לוֹ מִמֶּשֶׁה רַבִּינוּ שֶׁהִיא רֵאשִׁית תְּרוּמָה.

ה) מלשון הכתוב [יחזקאל כ"ח—י"ד] את כרוב ממשח הסוכך. [ופירש"י שם]
 כלומר העוף הגדול הסוכך בכנפיו סכך רב. כלומר מושל ממשל
 רב. ממשח לשון גודל. כמו אנשי מדות דמתרגמינן גברי דמשחן. והנה מצינו
 לבת פעמים בזוה"ק שקורא לחכמי רזי התורה בשם אנשי מדות. וראיתי [בהגהות
 מוהר"ח. על זוה"ק ח"ב דקל"ד:] לפי שהם החכמים שדורשים ענין המדות שהם
 הספירות. [בזוה"ק ח"א דקל"ג.] איהו רזא לידעי מדין. [עו"ש דרמ"א:] כולא
 אתגלייא לידעי מדין. [בח"ב דל"ד.] ואוקמוהו רזא דהכמחא כו' לאינון מארי
 מדין דידעין ברזין דמאריהון [עו"ש דע"א: בזהר] רזין דשערות למרי מדין
 דידעי אורחוי ורזי דאורייתא לאשתמודעא טמירו דבני נשא. [עו"ש דע"ג. בזהר]
 לאתחזאה לאינון מארי דמדין. [עו"ש דק"ל:] הכא רזא לידעי מדין. [עו"ש
 דק"ל"ד: בזהר] רזא הכא לאינון מרי מדין. [עו"ש דקס"א.] הכא רזא דרזין לאינון
 ידעי מדין. [עו"ש קס"ג.] הכא איהו רזא למארי מדין. [עו"ש דר"ג:] רזא דא
 למארי מדין. [בח"ג דכ"ז: ברע"מ] תנאים אמוראים אתון דמסטרדא דמדות דקוב"ה
 אתיתו. [עו"ש דק"ט:] בתפלתו של רע"מ. יהא רעוא דילך דתקרב אנת שכינתיה
 לגבי קוב"ה בכל דרגין דאינון אצילות דילה דאינון נשמתין דבעלי מדות כו'.
 ופי' [שם. באוה"מ. בשם הרמ"ק זלה"ה] וז"ל הענין שהשכינה מתקשטת בנשמתן
 של ישראל. וקישוטיה היא לפי מה שימצאו מישראל מרכבה למדותיה. וצריך
 שימצאו בישראל מכל המדות שיהיו מרכבה להשכינה לכל איבריה. ואלו הם
 הנקראים אנשי מדות איברים דילה. ובהם מתקשטת להתייחד למעלה. וכאשר
 ח"ו יחסר מישראל בעלי מדה אחת אינה מתקשטת ואינה מתייחדת שהרי היא
 פגומה ח"ו. וגורם שאפילו אי"ס מסתלק שאינה שורה על ת"ת ומלכות יחד עכ"ל.
 ובזה יבואר משיכ [עו"ש דק"ו.] קרבנין דת"ח מארי מדות. אלקי מארי רזי
 דאורייתא

ביאור השיר בר יוחאי

דאורייתא וסתרין גניזין, דבהון קוב"ה נחית הוא בגרמיה לקבלא קרבנין דלהונן דאיהו תורה ה' תמימה שכינתא קדישא מי' מדות, [עו"ש דרמ"ב:] ואי איהו בר נש מכל מדות אלין יהבין ליה כתר עיי"ש, [עו"ש דרמ"ג.] קמו תנאין ואמוראין ואמרו רע"מ אנת הוא שקיל לכל ישראל ממולא מכל מדות טבין כו', [עו"ש דרע"ו:] אמר קוב"ה לרע"מ דדא כלה דילך יהיבת לה ליה לגדלא לה במדות טבין כו', קס רע"מ נשיק ליה [או לאליהו, או לרשב"י] באנפוי ועל עינוי, ובריך ליה ואמר ליה תהא מברך מפומא דקוב"ה ושכינתיה בכל מדה ומדה ובעשר ספירן דיליה, [עו"ש דרע"ז:] מארי סתרי תורה מארי מדות דאינון ירתין נשמתין מסטרא דמלכותא קדישא דאיהי כלילא מעשר ספירן, דמאן דירית לה וזכי לה, זכי לעשר ספירן בלא פרודא, עשר ולא תשע, וכתב [שם באוהח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] מארי סתרי תורה העוסקים בסודות עשר ספירות שהם מדותיו ית' ולזה נקראו מארי מדות, ועיין מש"כ [בהקדמתנו מספר הזה] שרשב"י היה מאנשי המדות שייחד כל העשר ספירות, ואפשר מהאי טעמא קרא רשב"י לתורתו מדות, כמ"ש [גיטין ס"ז.] א"ר שמעון בני שנו מדותי, [פירש"י] למדו תורתי, כי באור תורתו יחד כל עשר ספירות וקיסר כל העולמות, כמ"ש [בהקדמת הזוה"ק ד"א.] דא"ר רחומאי לרפב"י שמענא דיוחאי חברנא אית ליה מרגלית אבן טבא, אסתכלית בנהורא דההיא מרגלית נפקא כנהירו דשמשא ונהרא כל עלמא, וההוא נהורא קאים משמיא לארעא ונהיר כל עלמא עד דיתיב עתיק יומין ויתיב על כרסייא כדקא יאות, וכ"כ [עו"ש דקנ"ו.] שאמרו על רשב"י דנהיר כל עלמא באורייתא, ר"ל שבאור תורתו האיר כל העולמות בספירותיהם ומדותיהם, לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י את כרוב ממשח, וכפירש"י אנשי המדות, שו"ר שם [ביחזקאל כ"ה—י"ד, ברד"ק שם] וז"ל דמה אותו לכרוב לרום מעלתו, ממשח, ענין גדולה, כמו אל תגעו במשיחי, הסוכך, לפי שנאמר בכרובים, סוככים בכנפיהם, ודמה אותו לכרוב אמר עליו ג"כ הסוכך סוכך על עמו עכ"ל, עוד ראיתי [במג"ע אופן ק"א] וז"ל והדפסתי בסליחה שלי שחברתי על הקדוש ר' אנשיל, בשנת א'נ'ש'י'ל בק'ק' קראקא, וכתב [בשה"ג השלם בפליטת סופרים] וז"ל הקדוש ר' אשר אנשיל ב"ר מרדכי מן דור יונהש הי"ד, נשרף על ק"ה פה קראקא בעליית שקר בשבת הגדול יו"ד ניסן שנת אנשיל, ובפנסקי בתי כנסיות דפ"ק מרבים בשבחי ער מאד, ומחמת יראת המלכות סתמו דבריהם סבה הרבר ועל מה הגיע לו עכ"ל, שני כרובים הם ברקיע שהם מליצי יושר שבידם מעלי ישראל, ואחד מהם הוא אליהו הוא פנחס ונכלל בו ב' נשמות

בשמות של נדב ואביהו עיי"ש. ואיתא [בסער הגלגולים הק' ל"ו דמ"ז:] דרשב"י היתה נשמתו מבחי' אוה"מ נדב ואביהו עכ"ל. אי"כ רשב"י הוא אחד מהכרובים המליצי יושר שלמעלה. ולכן זה שמצינו שהגין על דורו וסככס בכנפי צדקתו ואורו ומעלתו וגודלו. והליץ יושר בעדם וע"כ העולם כלו עד סוף כל הדורות לפוטרם ממדת הדין. ועיין. [בספרנו הקדוש מדות רשב"י במאמרי ק"פ. תתע"א] מש"ש בזה. ועוד מצאתי אח"כ [בזוה"ק ח"ג דס"ד.] דרשב"י אמר דברי תורה. וחבריאי שמעו קלא דקוב"ה שבק לחובי דרא. ולכן שפיר דקפייט עליה רשב"י את כרוב ממשח זיו אורך.

עוד יאמר. ויבואר ג"כ הלשון ממשח זיו אורך. בהקדמה מש"כ [בתוספת הזהר ח"ג סי' ח' דף ש"ב.] וז"ל משה ואהרן אינון תרין כרובין דאשתמע קלא דלעילא מבינייהו. ועל דא אתייהיבת אורייתא על ידיהו. הה"ד ונועדתי לך שם ודברתי אתך. ואינון תרין כרובים דלעילא. ואינון נצח והוד. ובזה הזהר לנו יבואר [מכילתא פ' בא פ"ג] וז"ל דברו אל כל עדת בניי. וכי שניהם מדברין היו. רשב"י אומר משה היה חולק כבוד לאהרן ואומר למדני והדבור יוצא מביניהם. ואהרן היה חולק כבוד למשה ואומר לו למדני. והדבור יוצא מביניהם כאלו שניהם מדברים. וגם בזה הזהר יבואר לנו דברי [בעל הטורים שמוח כ"ה—כ"ב] וז"ל מבין שני הכרובים ר"ת משה עכ"ל. וכי"כ [עו"ש במדבר ז'—פ"ט] מבין שני הכרובים ר"ת משה. לומר לך שהוא חשוב ככרוב של מעלה עכ"ל. וא"ה באלו דברי הזהר לנו יבואר דברי [רמב"ן פ' בהעלותך. עה"פ ואם ככה את עושה לין וז"ל וע"ד האמת כו' וכן את כרוב ממשח בכרוב השני ירמוז והמשכיל יבין עכ"ל. ואפשר לבאר דברי הרמב"ן הקדוש האלו מה שרמז להמשכילים להבין. עפ"י הקדמות האלה. עיין [זוה"ק ח"ג נ"ט.] כרובים דכר ויטקא. [עו"ש דר"ב ה"א] תרין בנין הו"ה אדניי הכי טליק כוכ"ה בחושבן יאזכוריהו תרין כרובים שרם כוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו עכ"ל. וז"ל וקה"י ערך כרובים: כרובים הם מבחי' ת"ת ומלכות כי פני אדם להם. כ"כ הראב"ד בפ"י כ"י יצירה פ"א מיט עכ"ל. והנה לכאורה קשה דלעיל בזהר כתוב דב' כרובים הם בנצח והוד. ובאלו המקומות איתא ההכרובים הם בת"ת ומלכות. וזה מתרץ שם [בקה"י. ערך כרובים] וז"ל כרובים גי' נצח והוד מ"ה אדני. והוא בחי' זעיר מ"ה והוא בנצח. נוק' אדניי והוא בהוד כנוע. הרי מתיישב ב' הדעות שהיא בניה וגם בוזין עכ"ל. ועיין [יומא נ"ד] כמעט איש ולויות. וז"ל [זוה"ק ח"ב קנ"ה:] אם ככה את עושה לי. את. אתה מיבעי ליה. אלא לאתר הנוקבא איהו עיי"ש. ועיין [עו"ש דקני"ה] מש"כ על את עושה לי. ואמור מעתה המשכילים יבינו הרמז צפנת משכל מה שמבאר בדרך אמת ורו"ק. ועוד נקדים הקדמה אחת מציאה יקרה שמצאתי עוד מקור חדש לדרכנו שהובא בספרנו כאן שרשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה רבינו ע"ה. בהקדמה מש"כ

ביאור השיר בר יוחאי

[בזוה"ק ח"ג דק"א:] קמו מארי מתיבתא ואמרו [לרע"מ] אשרי העם שכלה לו, שכליה בני משה, [עו"ש דרליד, ברע"מ] שארשב"י לרע"מ דרגא דילך איהי דביה וחמת המלך שכליה, אשרי העם שכליה בני משה, וכארשב"י [בתי" ס"ט דק"ב:] אשרי העם שכליה לו בני משה, ובאלו הקדמות יוכן ויבואר מה שגילה רשב"י בעצמו שורש ניצוץ נשמתו קודם פטירתו [כאדר"ז דרצ"ב], וז"ל זכאה חולקי ואינון דירתו ירותא דא דכתיב אשרי העם שכלה לו, ולכאורה הוא כמדרש פליאה ותמוה, ובאלו הקדמות יוכן ויבואר הדק היטב שכאן גילה רשב"י עתה בזה שירש ניצוץ נשמתו ממש רבינו שמרמוז בפסוק שכליה לו ודו"ק, ואמרו [בסנהדרין ל"א:] לדזיו ליה כבר בתיה, הרי למי שרצו לדמות כמשה דמוהג באור זיוו, וכן כאן מלמה לרשב"י שבבחי' ניצוץ משח זיו אור נשמתו נקרא ג"כ כרוב כמשה רבינו, וזהו דקפייט עליה רשב"י את כרוב ממשח זיו אורך.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [סוכה ה', חגיגה י"ג], דהקשה שם בגמ' דכתיב פני האחד פני הכרוב, פני השני פני אדם, היינו כרוב היינו אדם, ומתוך הג' אפי רברבי ואפי זוטרי, ר"ל פני אדם פני רברבי, פני הכרוב פני זוטרי, ועיין [בזוה"ק ח"א ד"ח: ובח"ג דרי"ז: ושם בתוספת דש"ב], דאיתא כרובין דלעילא וכרובין דלתתא, והן הן האנפי רברבי ואנפי זוטרי, כמ"ש [בקה"י, ערך כרובים], ערך אנפי רברבא ואנפי זוטרא, ערך אפרוחים עיי"ש, ואיתא [בזוה"ק ח"ג דר"א], דרבי פנחס בן יאיר הכין עצמו לקבל פני חתנו רשב"י וחביריו, אמר בזה"ל נתתקן לקבלא סבר אפי יומין, דהשתא יפקין לגכך אנפי רברבי ואנפי זוטרי, ופי' [שם במק"מ] שני פירושים, וז"ל אנפי רברבי פי' רשב"י, ואנפי זוטרי רבי אלעזר והחברים, אי נמי אנפי רברבי היא השכינה, ואנפי זוטרי הם רשב"י והחברים עכ"ל, א"כ בין לפי' א' ופי' ב', רשב"י הוא בחי' כרוב אחד או מרברבי או מזוטרי, ושפיר דקפייט עליה רשב"י את כרוב.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [במד"ת ענף כרובים, בשם הרב מג"ע] וז"ל סוד הכרובים לא גילה הקב"ה לאדה"ר ולא לאברהם יצחק ויעקב רק למשה עכ"ל, ועיין מה שאכתוב סמוך ליה אחר זה דרשב"י ג"כ ידע סוד יחוד הכרובים, ואין זה אלא מכה שהיה בו משח זיו אור ניצוץ נשמת משה רבינו ע"ה, ושפיר דקפייט עליה רשב"י את כרוב ממשח זיו אורך.

עוד יאמר, בביאור יותר פנימי, דרשב"י ידע סוד הכרובים שהם בחי' ת"ת ומלכות הוי"ה אדנ"י, ולייחדן ולהמשיך על ידן ברכה בעולם, כמ"ש

לבהשמטות זוה"ק ח"א דרע"ה]. וז"ל את השמים ואת הארץ. אליו רזין דתרין כרובין. חד דכר וחד דנוק'. למיהוי דבקין אליו באלין בחביבותא. כמ"ד את לאסגא [את לרבות] עילא ותמא כחדא למיהוי רזא דכרובים כולא בכללא חדא. [עו"ש דרכ"ה:] כרובים באת ובניסא הוו קיימי כו' ואליו אתברפן בקדמיתא מברכאן דנגדין מעילא. ומהכא נגדי ברכאן לתחא כו'. יברך את הנערים. דא רזא דכרובים. דמנייהו נגדי ברכאן מעילא לתחא עכ"ל. וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דנ"ט]. כרובים דכר ונוק'. [עו"ש דרנ"ה:] סוכה בחשבון הוי"ה אדנ"י. תרין כרובים. ועיין מש"כ [בז"ח שה"ש. בד"ה ותוסף ללדת] דעיקר יחוד הכרובים למיהוי כולא חד עיי"ש. והנה לעשות היחוד של הכרובים. שהם שמים נאָרץ עליונים. שהם בחי' הוי"ה אדנ"י. שהם בחי' ז'ו"ן ת"ת ומלכות. שיהיו נב"פ דבקין כחדא בבחי' כרוב אחד ולהמשיך על ידם שפע וברכה לכל העולמות. זה עשה רשב"י והעלה מ"ן מתחא לעילא בכח אור תורתו ותפלתו וזהר מעשיו הטובים. כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דנ"ט:] זמנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא. אולו חברייא לגביה רשב"י. אמר להם אם באתם אלי על שאין היחוד למעלה פב"פ. האי יומא אסתכלנא דיתהדר כולא למשרי אנפין באנפין. וכתב שם [בהגהות הרהי"א. בשם האריו"ל] שצדיק האוחז במדת היסוד יכול לגרום יחוד עליון אפילו בחול. והמיוחד שבהם רשב"י ע"ה דהוה מזהירא דמשה רבינו ע"ה. לכן הסתכל שבכח תורתו של היום יהיו ז'ו"ן פב"פ כו' עיי"ש. וציינתי שם בגליון זהר שלי דאיתא [שבת קי"ט. ובזח"ג דכ"ט:] דת"ח והצדיקים אקרי שבתות. וביחוד רשב"י איתא [בזח"ג דקמ"ד:] דרבי יהודה קארי ליה שבת. לכן גם בחול היה רשב"י יכול לעשות היחוד העליון הנעשה ע"י אהרים בשבת. ושפיר דקפייט עליה רשב"י את כרוב [שאתה עשית היחוד העליון של ב' הכרובים בבחי' כרוב אחת. וזהו] ממשח זיו אורך.

עוד יאמר. בהקדמה מש"כ [בראשית חכמה שער האהבה פ"א. בשם ס' טעמי המצות להר"ר יצחק נ' פרחי] וז"ל כי כשיש בנו אהבה אנו גורמים שיתייחדו הכרובים העליונים פנים אל פנים ויהיה אהבה ביניהם. וצדיק יריק השמן הטוב על המלכות ומשם למט"ט ולחיות הקודש ושאר העולמות כולם מלאים שפע וברכה עכ"ל. וזה עבודת האהבה היה לרשב"י. כמ"ש [בריש אדר"ר] דארשב"י אנן בחביבותא תליא מלתא דכתיב ואהבת את ה'א. וע"י כח האהבת ה' שלו ייחד הכרובים העליונים בבחי' כרוב אחד וכו'. וזהו דקפייט עליה רשב"י

ביאור השיר בר יוחאי

את כרוב ממשח זיו אורך.

עוד יאמר. הנה כתבנו לעיל בראש חרוז הזה בביאורנו על יו"ד חכמה קדומה, שרשב"י היה בדורו מקור החכמה. וכאן יאמר שגם השפיע ממקור חכמתו על כל בני דורו. כמ"ש [בזוה"ק ח"א קנ"ו]. דא"ר אבא מאן דחמי לרשב"י כל עלמא חמי, וכתב [שם באוהח"מ, בשם הרא"ג ז"ל] והענין כי הרשב"י צ"ה בדורו היה צנור לחכמה. לזה מאן דחמי לר"ש כל עלמא חמי, כלומר כל חכמת העולם שהוא מקור הכל ואין אנו צריכין לרב אחר כי הכל שלו. [עו"ש] דא"ר יוסי דרשב"י נהיר עלמא באורייתא. [בח"ב דפ"ו:] דא"ר יהודא דכר אנן קיימין קמיה דרבי שמעון מבוועין דלבא פתיחין לכל עיבר וכולא אתגלייא, ופי' [שם באוהח"מ, בשם הרא"ג ז"ל] שהיה רשב"י בדור ההוא צנור ומבוע לחכמה עליונה שתתגלה על ידו, והיתה גשמתו צנור לחכמי הדור עכ"ל, ואח"כ אמר תלמידו רבי חזקיה [עו"ש] היינו דכתיב ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש זקנים, כבוצינא דא דנהרין מיניה כמה בוצינין והוא בקיומיה שכיח, כך רשב"י מארי דבוצינין, הוא נהיר לכולא ונהורא לא אעדי מיניה, וכה א"ר יוסי [בח"ב דקנ"ו]. זכאה דרא דרבי שמעון שארי בגויה דאפילו ביני טוריא חכמתא אשתכח תמן, וכה וא"ר יוסי [בח"ג דכ"ב:] דהא ביומוי דרשב"י אפילו צפרי שמיא מרחשן חכמתא, דהא מלוי אשתמודען לעילא ותחא, ופי' [שם באוהח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] וז"ל היינו קולו המתפשט בכל העולמות, ומאור גשמתו מתנוצץ בכל הנשמות ומשם כל בני הדור יודעים עכ"ל, וכה נאמר לרשב"י ממתבתא דשמיא [בח"ג דקע"א]. זכאה חולקך דאפילו ינוקי, מנך אמרי רזין סתימין דאורייתא, [עו"ש דקפ"ו]. רבי שמעון זכאה חולקך, זכאה דרא, דהא בזכותך אפילו ינוקי דבי רב אינון טנרין רמאין תקיפין, [עו"ש דר"ו]. א"ר אבא תוהנא על דרדקי דדרא דא כמה תקיפא חיליהו ואינון טנרין רברבין ראמין, א"ר אלעזר זכאה חולקיה דאבא מאריה דדרא דא, וז"ל [באוהח"מ שם, בשם הרמ"ק זלה"ה] כי הנשמות כולם שמתו בחורבן כמה אלפים מישראל וכן בביתר היו צריכים לגלגל כדי להשתלם, והקב"ה ראה דורו של רבי שמעון מארי דדרא שנכותו יהיו כולם זוכים לחיי העוה"ב, לכן גלגלם כולם בדורו לתקן שתי ישיבות עליונות, ישיבה עליונה בג"ע העליון וישיבה תחתונה בג"ע התחתון, לכן גלגלם כולם לתקנם ולצרפם וללכנם, ובדורו יתקנו הישיבות רוחות ונשמות, וזה טעם כח ינוקי עכ"ל, ובזה יבואר דברי [ב"ר פל"ה—ב'] דרבי חזקיה מוציא דורן של אנשי כנה"ג ומביא דורן של רשב"י, ועיין בספרנו הקדוש [מדות רשב"י דקפ"ו:] שהבאנו שם כמה מאמרי זוה"ק שמדבר ממעלת גודל דורו דרשב"י, והכל בכחו של רשב"י

רשב"י שהשפיע לכל דורו עיי"ש, ובוהו החרוו מדבר מבחי' ספירת החכמה לכן אמר שרשב"י היה הכרוב הגדול מקור איר החכמה והשפיע לכל תלמידיו ולכל אנשי דורו ממשח זיו אור חכמתו, וזהו דקפייט את כרוב ממשח זיו אורך.

כתר בר יוחאי אור מופלא א) רום מעלה ב), יראת מלהביט פי רב
 קה ג), תעלומה ואין קורא לה ד), נמת עין לא תשורף ה): בר יוחאי
 א) בזה החרוו מדבר משבחי ספירת הכתר כמש"ל במבוא. וידוע הוא דכתר
 נקרא מופלא. כמ"ש [בזוה"ק ח"ב דק"ט:]: כתר דתמן עלת העלות
 מופלא ומכוסה. [בזוה"ק ח"ג דרמ"ג]. דעלת העלות מופלא ומכוסה בהאי כתר, וכ"כ
 [בהקדמת חתיקונים ד"ב]. כתר עליון דאיהו מופלא ומכוסה. [בת"י תי' כ"ה
 דמ"ח]: כתר עליון כו' ועליה אחז"ל במופלא ממך אל תדרוש כו' בגין דאיהו
 מקור דלית ליה סוף, ומקורא דלית ליה סוף מאן יכיל לאשגא ולאשכאה ליה,
 והוא כמ"ש [בזוה"ק ח"ב דמ"ב:]: קרא לכתר מקור, וביה לית סוף לנביעו דנהוריה,
 וכ"כ [בת"י תי' ע' דק"כ]. וז"ל כתר אמון מופלא ומכוסה כו', כתר עליון סתים
 וטמיר סתים דכל סתימין, והיחס לרשב"י עם ספירת הכתר, הוא במש"כ [בזוה"ק
 ח"ג דפ"ג]. דארשב"י לרע"מ כתר עליון אנת תהא מעוטר ביה, דביה עלת
 העלות איהו כתר על כולא טמיר וגניו מלגו מיניה, ומיניה אתפשט על כל ספירן
 ומסדר לון למיהוי דא רב ודא זעיר ודא בינוני, ואנהיג לון לרעותיה, ונהיר
 בהו ומקשר לון ומיחד לון, הכי אנת תהא מנהיג לישראל בכל מדות טבין דיליה,
 ותסדר כל חד כדחזי ליה הבכור כבכורתו, והצעיר כצעירתו, ובינוני כפום דרגיה,
 ותקשר לון קשר אחד לגבי אבוהון דבשמיא כו' עיי"ש. [עו"ש דרמ"ג]. קמו
 תנאין ואמוראין ואמרו לרע"מ אנת כתר על כל חד וחד מישראל, כי אין
 בלתך בר נש דיהא כתר עלך, לא נשיא ולא חכם, ולא מבין, ולא חסיד, ולא
 גבור, ולא תם, ולא נביא, ולא צדיק, ולא מלך כו', וא"ה ראיתי להעיר כאן ההכונה
 היא כמ"ש [דרמ"ג]. דאיהו תפארת מלך מיכתר בכתר עלאה דבה ימלך בשכינתיה ע"ל, כדי שלא
 יהא סתירה למה שכתבנו כאן בחרוו זה באות ה' ויר"ק]. ובוהו הקדמה יבואר מש"כ [בהוספת
 חתיקונים בסוף זהר חדש] כתר עליון איהו פלא, וביה עמודא דאמצעי' דאתקרי
 נורא [עיין זוה"ק ח"ב ע"ח: ע"ט]. עביד פליאן, הה"ד נורא תהלות עושה פלא,
 ובה אמר משה נגד כל עמך אעשה נפלאות, ורשב"י שהוא בחי' ניצוץ נשמת
 משה, גם הוא זכה עי"ז לאותו אור מופלא כתר העליון, ובוהו יבואר לנו [מדרש,

ביאור השיר בר יוחאי

מובא בס' ערכי הכינויים. ערך אור] וז"ל יהי אור זה משה. ויהי אור זה רשב"י עכ"ל. לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י בשבחי ספירת הכתר אור מופלא רום מעלה. עוד יאמר. דכונתו על רשב"י. בהקדם מש"כ [בזוה"ק ח"ג דרל"ד]. דאמר רע"מ לרשב"י בריך אנת בוצינא קדישא. בוצינא דדליק קמי מלכא ומטרוניתא. נר ה' איהו נשמה דילך. וכ"כ [עו"ש דרס"ה]: רבי אבא הוה אתי מלמחמי לרשב"י, פגע ביה רבי יצחק. אמר ליה מאן אתי מאריה דנהורא. גבר דאתדבק בנורא דאכלה כל יומא הא נהורא עמיה שרי עיי"ש. ושפיר דקפייט עליה רשב"י אור מופלא.

ב) כתב [בערכי הכינויים. ערך רום] וז"ל רום כחולם בכתר עכ"ל. ר"ל כי ספירת הכתר הוא רום המעלות מדריגות הספירות. וכונתו כאן לשבח תורת רשב"י שמגעת עד בחי' כתר עליון אור מופלא רום מעלה שהוא בחי' עתיק יומין כנודע. והוא כמ"ש [בזוה"ק ח"א די"א]. רבי פנחס הוה שכיח קמיה דרבי רחומאי בכיף ימא דגינסור. ובר נש רב וקשישא דיומין הוה ועינוי אסתלקו מלמחמי. אמר לרבי פנחס ודאי שמענא דיוחאי חברנא אית ליה מרגליות אבן טבא. ואסתכלית בנהורא דההוא מרגליות נפקא כנהירו דשמשא מנרתיקה ונהרא כל עלמא. וההוא נהורא קאים משמיא לארעא ונהיר כל עלמא עד דיתיב עתיק ויתיב על כורסייא כדקא יאות. וההוא נהורא כליל כולא בביתך. [יען דרשב"י היה חתנו דרפב"י]. וכ"כ [בח"ב די"ד]: כד מסיים רשב"י למלעי באורייתא כו' סלקין ריחין דבוסמין עד עתיק יומין וכל האי בגיניה דרבי שמעון. וכה ארשב"י בעצמו [שם קל"ד]: ומילין אילין זמינין לאתעתדא [להתייב] קמי עתיק יומין. וכה ארשב"י [שם קמ"ג]. לאעטרא מילין דיממא בליליא דא קמי עתיק יומין. וכה א"ר יוסי [שם קמ"ט]. מילין אילין נסלק לון לגבי בוצינא קדישא דאיהו מתקן תבשילין מתיקין כמה דאתקין לון עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין. וכה אסהיד עצמו רשב"י [באדר"ז דר"צ]. דהא גליא קמי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין. דמילין אילין נהרין בלבאי באשלמותא דרחימותא ודחילו דקובה. וכה אמר אליהו זל"ט לרשב"י [בזו"ח שה"ש] רשו אתייהיב לך מעם עתיקא דכולא דיתגלו רזין אלין כו' ובחייך רבי רבו יתיר אית לך. דכל מילך אכתיב לעילא קמי עתיק יומין. ובדרך זה יבואר מש"כ [בזוה"ק ח"ג דרל"ב]: אחרי שרפב"י שמע ד"ת מחתנו רשב"י. ארפב"י ארחא דא הוה מתקנא לי למשמע מילין אילין מעתיק יומין. וכאה עלמא דאנת שארי בנויה. ובאלו ההקדמות

יבואר זאת הברכה אשר בירך משה רבינו רעיא מהימנא לרשב"י [בזוה"ק ח"ג דכ"ח]. אמר רע"מ בריך את לעתיק יומין, דמתמן את כענפא דאתפשט מאילנא, הכי נשמתך ענפא מיניה, וגם יבואר מש"כ [בזוה"ק ח"א דכ"ב]. דשמע רבי שמעון דהוה קרי ליה שמעון ולא רבי שמעון, אמר לחברוי ודאי הוא קוב"ה דאתמר ביה ועתיק יומין יתיב, הא כען איהו שעתא למפתח בהאי רזא כו', [עו"ש עמוד שני] פתח עוד רבי שמעון ואמר חברייא שמעו מילין עתיקין דבעינא לגלאה, ובהקדמות אלו ביארתי מש"כ [בזוה"ק ח"ג דרפ"ח]: דארשב"י שמעולם לא התענה תענית חלום וכ"ש בשבתא, משום שכתב [שם דק"ה], דקורעין לו גז"ד של שבעים שנה, וכולא אתקרע בגין דעתיקא נטיל ליה לבר נש עיי"ש המשל, וזהו בשאר בני אדם, אבל רשב"י דנשמתו היה ענף מבחי' עתיק יומין, אי"כ אפילו בלי תעניות היה מועיל לו הכח מקדושת עתיק יומין לבטל כל גזירות קשות ורעות המתרגשות לעולם [ואפשר דזהו הכונה מש"כ [בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב] דא"ר עקיבא לרשב"י דייך שאני ובוראך מכירין כתר, והוא הוא בחי' כח דעתיקא קדישא, כמ"ש [בזוה"ק ח"ג דקס"א]: כי חילא רעתיקא נקרא כח ה', ובוה הקדמה יבואר זאת הברכה אשר בירך רשב"י את תלמידו רבי אבא [בזוה"ק ח"ג דקס"א]: עתיק יומין יפקה עינא דא עלך בשעתא דתצטריך ליה, וכן בירך [עו"ש דק"ל]. רשב"י לתלמידו רבי יהודה יתמן ארחך וייתי בך מעתיק יומין, ר"ל שרצה רשב"י לברך לתלמידו גם להאציל עליהם מכחא דעתיקא שיש בו, ועיין [לעיל דכ"ח]. מש"כ בזה ושם בירך רשב"י לר"א בנו בברכת עתיק יומין עיי"ש, והוא מכח רצון העליון, וז"ל [שצרי אורה שער ט'] וזים הרצון כי המגיע למקום הרצון הרי הכל בירו לעשות כפי רצונו וחפצו כמ"ש רצון יריאיו יעשה כו', ודע כי כל הנסים והנפלאות שנעשו בומן הנביאים או התנאים והאמוראים, כולם היו אפשריים כשהיו מגיעים בתפלתם עד מקור רצון ע"ליו ועיין [לעיל דכ"ח]. מש"ש בזה, וכן היום יאיר פניו אתנו סלה מאור עתיקא בהשקפה טובה לגול עלינו רחמים וחסדים עליונים מרום מעלה משמי שמי קדם ויפק רצון מה' על כלל ישראל אמן.

ג) כל מי שמגיע למדריגת כתר עליון מרוב מעלתו הוא ירא מלהביט שם, כמ"ש [כהקדמת תי' זוה"ק דף ז']. וז"ל יחזקאל כד מטא לדמות כתר דאיהו דרגא עשיראה, חזי מה כתיב ביה ואראה ואפול על פני, דלא יכיל למסבל, וכה ארשב"י בעצמו [באדר"ז דרצ"ה]: אסהדנא עלי דכל יומא אודהרנא בהו דלא לאטעאה בהו, בר יומא חד דעטירנא עטרי דמלכא במערתא דמרוניא [הייתי מעטר עטרה יחוד וקישור העליון במערה הסמוך לכפר מירוניא, ד"א] וחמיבא בוצינא דאשא מתלהטא אפותיא דמירוניא [נ"א דמערתא] ואודעזענא, מההוא יומא אודהרנא בדעתאי בהו עכ"ל, וזהו דקפייס יראת מלהביס כי רב לה.

ביאור השיר בר יוחאי

ד) א"ה כן צ"ל אין בפתח תחת האלף ובחירק תחת הו"ד, ולא אין בצירי תחת האלף, וכונתו על ספירת הכתר שהוא נעלם מאד בהשגה, ומחמת אי השגתו קורין לו אין, וז"ל [זוה"ק ח"א ד"ל]. דחכמה אשתכליל מאין, ר"ל דספירת החכמה נמצאת ונמשכת מספירת הכתר הנקרא אין, וכן דרשו [בזוה"ק ח"ב דקכ"א, ובח"ג דר"צ]. בפסוק וחכמה מאין תמצא, כי החכמה נמשכת ונמצאת מכתר הנקרא אין, והוא כמ"ש [בשערי אורה שער י'] וז"ל וצריך אתה לדעת ג"כ עוד מה שרמזו והחכמה מאין תמצא, באמת הסוד יו"ד של שם מסוד הקוץ העליון נתגלית, וזהו החכמה מאין תמצא, וסימן אות יו"ד ונקודה שעליה עכ"ל, וז"ל [התי' תי' מ"ב דפ"א]: איין כליל תלת ספירן, א' כתר, י' חכמה, ו' בינה, ויוכן זה במ"ש [באדר"ז דרפ"ח]: וז"ל תלת רישין אתגלפן דא לגו מן דא ודא לעילא מן דא כו', רישא דכל רישא, רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא דא, דלא אתדבק בחכמתא ולא בסוכלתנו כו', ובג"כ עתיקא קדישא איקרי איין דביה תליא איין עכ"ל, וז"ל [שערי אורה שער ט'] וצריך אתה לדעת הטעם כי הספירה הראשונה שהיא הכתר לפי שנעלמה מעיני כל חי ואין מי שיוכל להתבונן בה נקראת איין, ואס"ב בא אדם לשאול בה דבר, תשובת שאלתו הוא איין, כלומר אין מי שיוכל להתבונן בסוד עומקה ומעלתה עכ"ל, [עו"ש שער י'] והספירה הזאת נקראת בתורה בלשון אין, צריך אתה לדעת כי לפי רוב התעלמות ספירת הכתר והיותה נסתרת מכל הנבראים ואין מי שיוכל להתבונן בה זולתי לשמע און, לפיכך נקראת בלשון איין, וזהו דקפייט על ספירת הכתר תעלומה ואין קורא לה, (ה) כ"כ על ספירת הכתר [בזוה"ק ח"ב דס"ח]: דלית ביה רשימו ולא רעותא דלא אתחזי, [בח"ג דכ"ט], דאיהו מכוסה ולא שליט עליה עינא, ובג"ד עין לא ראתה, [עו"ש דרנ"ה]: כתר עליון דלא שלטא ביה עינא, כבוד עלאה [כבוד סתם היא חכמה, כבוד עלאה הוא בחי' כתר עליון] עליה אמר משה הראני נא את כבודך, ואתיב ליה קוב"ה לא תוכל לראות את פני, [בתי' בהקדמה דף ח']. כתר איהו עלת העלות על כולא דלית עינא שליט עליה, ר"ל כי אין שם שום השגה ותפיסה כלל, [עו"ש דיי"ב], לית עדן אלא כתר עליון דאיהו מופלא ומכוסה, ובג"ד אתמר בעדן עין לא ראתה אלהים זולתך, [עו"ש תי' כ"ב דס"ח]: כתר עליון כו' ועליה אמרז"ל במופלא ממך אל תדרוש, בגין דאיהו מקור דלית ליה סוף, ובמקורא דלית ליה סוף מאן יכיל לאשגחא ולאשכחא ליה עכ"ל, ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה רבינו ע"ה, וזהו דקפייט נאמת עין לא תשורך.

בר יוחאי אשרי יולדתה א, אשרי העם הם לומדה ב, ואשרי
העומדים על סודה ג, לבושי חשן תמיה ואוריה ד: בר יוחאי

א) כמ"ש [ביל"ש פ' תשא סי' שצ"ד] שאמרו על משה רבינו אשרי יולדתו
של משה. וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דקנ"ו]. זכאה חולקיה דמשה דקוב"ה
בעי ביקריה. עליה כתיב ישמח אביך ואמך וגו', והכי איתא על רשב"י [שם
דס"א]: זכאה חולקיה לעילא ותתא. עליה כתיב ישמח אביך ואמך, ואנל ראתי
[שם בזוה"ק דק"ס. דקנ"ו. ור"מ:]: דפיו ומגל יולדתך דא אמו, וצריכינן להבין ולפרש למה בעל השיר
יצא בשירו כאן לשבח דוקא את יולדתך זו אכו דרשב"י, ואפשר לבאר הנהר לסתתו עפ"י משיב
[בזוה"ק ח"ג דפ"א:]: דשבח קדושת הוי"ו הוא יותר בהאם מהאב, ופ"י [שם באוה"חמ, בשם הרמ"ק
זלתי] וז"ל יען שהאם קרובה לשערי מוח ורחוקה מן הקדושה ולכך הבן הקדוש יש לו להחזיק טובה
לאמו יותר מאביו שכטבעו הוא קדוש ולא היה לו טורח מרובה כל כך עכ"ל, ועו"ש בשם מהר"ח
זלתי] וז"ל כי האם גרמה לו כל הקדושה ההיא כי שבתה גדול בזה אשר קדשה עצמה בעת תשמיש,
והטעם כי האישי יודע דרכי התורה וקדושתה ולא האשה ועכ"ו קדשה עכ"ל. וכ"כ [בפתחמא פ' נשא]
כל אשה שמתייחדה עם בעלה בקדושה, הקב"ה מעמיד ממנה בנים צדיקים, שכן מצינו בחנה שנתייחדה
עם בעלה בקדושה, ולא קפח הקב"ה מן סכרה ונתן לה הקב"ה בן צדיק כמשה למה שנורע בקדושה,
וז"ל [בחיי ס' קדושים] אכראיש אכו ואביו תיראו כו, לפי ששלשה שותפין יש באדם הקב"ה אביו ואמו,
והקדים האם לבעלה, כי הקדושה נעלה יחירה נאשה יותר מבאיש, ואחר האם הזכיר האב שהיא העיקר,
וזהריהם השותף השלישי ית' העליון על הכל עכ"ל, וכ"כ [הרח"י דא במ"ק מע' ר' אות ט'] שמצא
בקובץ ישן על קלף כתיב העיקר היא האם, שאם האשה תטהר מחשבתה ורעיוניה ותרבק ב"ה מאד
מתרפקת על דורה ולא על אהר הולד יצא קדוש וטהור ונקי עכ"ל, וכתב [במר"ש אבות פ"ב] וז"ל
ור"י בן חנניה עליו נאמר אכרי יולדתו, כי להיות אמו צדקת ואשה יראת ה' היא גרמה להיות הבן
היוצא ממנה כמותה, כי האשה היא דומה לקרקע כעין אמתר קרקע עולם היחה ולפי הקרקע כן יצא
הזרע הנזרע בה, כי יש קרקע מצמיח הטיס יפות, ויש מצמיח רעות כו' עיי"ש, וכ"כ [במעבר יבק מיא
פ"טו] וטבע האשה היא הכנה גדולה למוג בניה אם לטוב ואם למוטב יותר הרבה מהאיש, ולכן ימכור
האדם כל מה שיש לו וישא אשה הגונה וממשפחה כשירה, כי כל טוב אדוניה בידיה, ותחלה קלוקל הבנים
ח"ו יצמח מהספר האשה, כי עיקר הצניעות בנקבה ועיי"כ יהיו הבנים צנועים, וגם הבעל יהיה על ידה
צנוע עכ"ל, ובאלו הקדמות יבאר מאמר [הנהר ח"ג דרמ"ו]. מים אחרונים דנוקמא חובה, ועיי"ש [בקרני
אור] ויו"ק. וזה הכונה של רש"י [מכות י"ז:]: אמר רבא דילידא אימיה כרבי שמעון
תיליד. ושם [פירש"י] כל שאמו יולדת חבקש רחמים יהי רצון שיהא כרבי שמעון
עכ"ל, ועיין בספרנו הקדוש [מדות רשב"י דק"מ]. משיב בזה.

עוד יאמר, כמו שביארנו מקודם באות א' אשרי יולדתך דקאי על אב ואם של גופא
קדישא דרשב"י. נבארהו עתה ג"כ על אב ואם דנשמתא קדישא דרשב"י.

ביאור השיר בר יוחאי

וכמ"ש רשב"י בעצמו [בווה"ק ח"ב ד"ב]. וז"ל ורוא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם אית לנשמתא כמה דאית אב ואם לגופא בארעא כו' עיי"ש, ויהנה ראיתי [בש"ך ע"ה"ט מ' פקודין] שכתב וז"ל ו' סליקין יש שמסתלקת הנשמה כשיוצרת לבא בעולם לשכון בגוף החומר, וזה נגלה לי בחלום ליל שבת שופטים שנת השב"ז ליצירה ראיתי בחלומי נשאלה שאלה בישיבה, הנשמה היא רוחניות בתכלית הרקות והיא חלק אלוה ממעל איך אפשר שתודווג בגוף נגוף בעל חומר וצורה זכר, והשיב המשיב שזהו סוד ואלה המלכים אשר מלכו כו' שיש ז' מדרגיגות זו למטה מזו, וכל אחר יש לה עביות יותר ממה שלמעלה ממנה. ומסתלקת הנשמה ויוצרת לשכון באותה מדרגיגה עד שתקבל העביות כו' של שבעה מדרגיגות יכולה לקבל התומריגות של הגוף כו', ועל אלו ז' מדרגיגות נאמר וז' עדנין יחליטון עלוהי כו' זהו מה שראיתי עיי"ש, אבל רשב"י דנאמר עליו [בווה"ק ח"ג דס"א:] מן יומא דברא קוב"ה עלמא הוי אודמן קמי קוב"ה ואשתכח עמיה, וקוב"ה קרי ליה בשמיה, אי"כ נשמתו לא היתה צריכה להתעבות ח"ו בהכנסה בגוף קדוש כזה, כי היה קדוש מרחם, וראיתי כתב [בס' הלולא רבא, לר' יעקב אנהורי ז"ל, דכ"א.] שמעון במילוי כזה ש"ן מ"ם עיי"ן וז"ו ג"ון בני קדוש מרחם עכ"ל, וזהו דמסיים [שם בווה"ק] זכאה חולקיה לעילא ותתא. עליה כתיב ישמח אביך ואמך, אביך דא קוב"ה, ואמך דא כנסת ישראל עכ"ל ודו"ק. כי רשב"י היה באמת תיכף בבואו לעוה"ז מבחי' בנים אתם לה"א ודו"ק, ובוה יבואר הטעם של השם של רשב"י שנקרא בוצינא קדישא, הוא הטעם והשם שקראוהו משה רבינו רע"מ [בווה"ק ח"ג דרל"ד]. דאמר רע"מ לרשב"י בריך את בוצינא קדישא, בוצינא דדליק קמי מלכא ומטרוניתא. ושפיר דקפייט עליה [אב ואם של נשמתו הקדושה והטהורה של רשב"י] אשרי יולדתך.

(ב) הן על נגלות דרשב"י אשרי הלומדים מאמריו. כי לא מצינו בכל ש"ס וחז"ל עוד תנא ואמורא שביקש שילמדו מאמריו ותורתו. רק התנ"א הרשב"י כמ"ש [בגיטין ס"ז.] א"ר שמעון בני שנו מדותי. [ופירש"י] למדו תורתי, ועיין מש"כ בזה [בהקדמת ספרנו הקדוש מדות רשב"י]. ועל יסוד דברי רשב"י אלו נתעוררתי ונתתי אל לבי לחבר ספר הקדוש הענקי הזה, "מדות רשב"י" אשר שם אספתי בעוה"יית אוצר כל מאמרי רשב"י משני השס"ים ומכל מדרשות חז"ל בכדי שיהיה ביד כל ישראל מצוי כל תורת רשב"י בספר מיוחד, ואשרי להלומדים בו יום יום לבסס את נפשם מתורת רשב"י דבר יום ביומו. כי גם בשמים קוב"ה עוסק מתורתו של רשב"י כמ"ש [לעיל ד"ח:]. ומה גם על נסתרות דרשב"י בווה"ק ותיקונים הלומד מהם יום יום אשרי לו ואשרי לנשמתו כמ"ש [בהקדמת התיקונים ד"א.] מהאי זהר זהרין כמה נשמתין דאינון זהרין כולהו ברקיע. וכה אמר אליהו ז"ל"ס לרשב"י [בתי' ח"ו ו' דב"ג:] דנשמתין קדישין וכמה בני נשא לתתא

יתרונסון מהאי חבורא דילך כד יתגלי בדרא בתראה בסוף יומיא, ובגיניה וקראתם דרור בארץ וגו', (ואפשר לימר מ"ש וקראתם, כי ידוע הוא כי לימוד הוה"ק מסוגל לטהר הנפש אפ"י ולא ידע מה דקאמר הר"ז משונת, כמ"ש רשב"י בעצמו [בזוה"ק ח"א דס"ט]: כל מאן דכסיף לאסתכלא ולמנדע אע"ג דלא יכיל, שבחא איהו דיליה וכולא משבחין ליה, ועיין משי"כ [בזוה"ק ח"ג דפ"ה]: בזה, ואפשר דוהו הכונה במה שמביא הכתוב וקראתם, ר"ל אפילו שאומרים הוה"ק ותיקונים וקירים בקריאה בעלמא בלי פסט, גם זהו הקריאה מקרב הדרור הגאולה בארץ, וא"ר אבא [בזוה"ק ח"ב דס"ח]: דמילין דרשב"י יתנהירו בעלמא עד דייתי מלכא משיחא, [בח"ג דקכ"ד]: דעתידין ישראל למטעם באילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר ויפקון ביה מן גלותא ברחמי, [עו"ש דרל"ב], דהא חדרה ופורקנא יתער בהון לעילא ותתא, וכ"כ [בתי' תי' כ"א דנ"ג]: בגלותא בתראה הזוה"ר ביה הו"ה ר"ג, דאיהו אור דפורקנא בתרייתא, ועיין [בהקדמת הזהר ד"ד]: דאמר משיח לרשב"י קוב"ה איהו חתים אורייתא ממתיבתך, ואנא לא אתינא למיחתם ממתיבתך, ופ"י שם הרה"ק בעל שיר הקדוש הזה [בספרו כתם פז דל"ו]: וז"ל רבי חייא אמר שראה שהיה משיח בא לשיבתו של רשב"י של מעלה, ואמר כי כל ישיבות החכמים שהיו ראשי ישיבות בזה העולם הנם רשומים למעלה כאו"א במה שנחעסק, ומלך המשיח נכנס בכל הישיבות ההם וחותם על התורה שהם עוסקים בה והסודות שמחדשים בה מפיהם, ולפי שתורתו של רשב"י ע"ה היא המקיימת את העולם, ובזכותה עתידין ישראל ליגאל לכשיעסקו בה כו', ואמר משיח לרשב"י אנא לא אתינא למיחתם ממתיבתך, כי תורתך חתומה היא בחותם האל ית', ואינך צריך שיחתום אני כשאר הישיבות שצריכים לחתימתו עכ"ל, ובוה יבואר משי"כ [בזוה"ק ח"ג דר"ג]: דאתגור בתרי מתיבתין זכאה חולקך רבי שמעון דזכית למילין עלאין דמארך, ומארך אתרעי בך, וז"ל [הרמ"ק באוה"מ על זוה"ק ח"א דנ"ג], אפילו מלאכים העליונים אין להם פתחון פה בחורה לפניך עכ"ל, וז"ל [קה"י, ערך סוד אות ה'] ע"י עסק ישראל בסודות התורה יבא משיח צדקנו בב"א כמבואר בזהר, וסימן לדבר סו"ד במילוי כזה סמ"ך ו"ו דלית גי' משיח בן יוסף במכוון, שאף משיח בן יוסף יהיה ויתקיים ע"י זכות לימוד רזין דאורייתא עכ"ל, וזהו דקפייט אשרי העם הם לומדיך.

ג) ר"ל הגם דאשרי לאלו שלומדים בפשטות מאמרי תורת רשב"י ושל זוה"ק ותיקונים, אבל ואשרי ר"ל אלו מאושרים יותר ויותר, אלו שבאו בסוד ה' וזכו לעמוד על סוף דעתו דרשב"י [כמ"ש [מנחות ג']: כלום הגענו לסוף דעתו של רבי שמעון], ור"ל מי שזוכה לעמוד על הסודות ולהבינם, כמ"ש [בזוה"ק ח"א

ביאור השיר בר יוחאי

דק"ל: ולית אתר פנימאה בכל אינון, כאינון דידעי רזא דמאריהון וידעי לאתדבקא בהו בכל יומא, על אלין כתיב עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו, מאי למחכה לו, כר"א חכה את איוב בדברים, ואלין אינון דדחקין למלה דחכמתא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברירא דמלה, ואשתמודען למאריהון, אלין אינון דמאריהון משתבח בהון בכל יומא, אלין אינון דעאלין בין עלאין קדישין, ואלין עאלין כל תרעי דלעילא ולית מאן דימחי בידיהון, זכאה חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי, [עו"ש דקס"ב], דכל אינון נשמתין דעלמא דאחקיימו בהאי עלמא ואשתדלו למנדע למאריהון ברזא דחכמתא עלאה, איהי סלקת ואתקיימת בדרגא עלאה על כל אינון דלא אתדבקו ולא ידעו, ואינון אתקיימון בקרמיתא, והוא כמ"ש [שם דל"ט], כל אינון דמיחדי יחודא דמאריהון בכל יומא ואלין עאלין בהאי היכלא וזמינין לסלקא בקדמיתא, [בזוה"ק ח"ב ד"ב], והמשכילים אלין אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא, יזהירו נהרין ונצציין בזיוא דחכמתא עלאה, כזהר נהירו נציצו דנהרא דנפיק מעדן כו', זהר איבא דאילנא יהיב חיין לכולא קיומיה לעלם ולעלמי עלמין כו', זכאה חולקיהון אינון דטעמין סיניה, אינון קיימין לעלם ולעלמי עלמין, אלין אקרונ משכילים וזכאן חיין בהאי עלמא וחיים בעלמא דאתי, [עו"ש דקס"א], כל נשמתין בשעתא דזמינין לנחתא להאי עלמא, קוב"ה אומי לה דכד תיחות להאי עלמא דתשתדל באורייתא למנדע ליה ולמנדע ברזא דחכמתא, ואם לאו טב ליה דלא יתברי, דהא בגין דא אייתי ליה קוב"ה לבר נש בהאי עלמא לדעת כי ה' הוא האלהים, [עו"ש דרי"ג], זכאה חולקיה מאן דעאל ונפק וידע לאסתכלא ברזין דמאריה ולאדבקא ביה, ברזין אלין יכיל בר נש לאתדבקא במאריה למנדע שלימו דחכמה ברזא עלאה, כד פלח למאריה בצלותא ברעותא בכוון לבא אדבק רעותיה כנורא בגחלתא ליחדא כו', [עו"ש דרמ"ז], בהיכל עצם השמים יש שם המלאך יופיא"ל ואיהו קיימא בכל רזי דחכמתא, וכל אינון מפתחאן דחכמתא קיימין ביה, והוא תובע אגרא מקוב"ה למיהב לכל אינון דרדפי בתר כל מאריהון דחכמה ואפילו מכל בר נש, ואולפי חכמה למנדע למאריהון, וכד נפיק בר נש מהאי עלמא הוא נפיק על ד' שרפים מעופפים וטאסת קמיה ולא שביק לכל אינון גרדיני נימוסין די בסט"א למקרב בהדיה, וכמה אינון שליחן דשלם סחרניה, ואלין שרפים כד נסלין ואתחזיין, אתכפיין אינון שרפים נחשים כו', והוא שאל להנשמה ברזא דחכמתא דמאריה, וכפום ההוא חכמתא דרדיף אבתרה ואדבק בה, הכי יהבי ליה אגריה, ואי יכיל לאדבקא ולא אדבק דחי לה לבר ולא עיילא, וקיימא תחות

ההוא היכלא בכסיפו, וכד נטלין גדפייהו אלין שרפים דתחותה כדין כולהו
בטשו בגדפייהו ואוקדון לה, ואתוקדת ולא אתוקדת, וקיימא ולא קיימא, והכי
:אתדנת בכל יומא, נהירת ולא נהירת, ואעיג דעובדין טבין אית לה, בגין דלית
:אגרא בההוא עלמא כאינון דמשתדלי בחכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון,
:ולית שיעורא לאגרא דאינון דידעי חכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון, זכאה
:חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי, דכתיב אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק
:תבונה, וכ"כ [בוהר חדש שה"ש, בד"ה שלמה אהיה כעוטיה] זכאין אינון כל
:דאשתדלי באורייתא למנדע בחכמה דמאריהון ואינון ידעין ומסתכלין ברזין
:עלאין, בגין דכד בר נש משתדל בהאי עלמא, בהאי מסתלקי מיניה כל דיגין
:דעלמא, ולא עוד אלא דפתחין ליה תליסר תרעי דרוי דאפרסמונא דכיא דחכמתא
:עלאה תלייא בהו, ולא עוד אלא דקוב"ה חקיק ליה בההוא פורפירא דכל דיוקנין
:גליפין תמן, וקוב"ה אשתעשע ביה בגן עדן, ואחסין תרין עלמין עלמא דא
:ועלמא דאתי כו', כל מאן דאזיל לההוא עלמא בלא ידיעה [בסודות התורה] אפילו
:אית ביה עובדין טבין סגיאין, מפקין ליה מכל תרעי דההוא עלמא, [עו"ש בח"ב
:דרמ"ה] זכאין אינון דידעין רוזי דמאריהון למיהך בארח קשוט בעלמא דין
:ובעלמא דאתי, [עו"ש דרנ"א], זכאה חולקיה מאן דידע גנזי דמאריה ליחדא ליה,
:ולקדשא שמיה דמאריה תדירא, למזכי ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי, וכ"כ
:[בו"ח פ' בראשית] זכאין אינון דמסתכלי ברעותייהו מילין דרוזין עלאין למיהך
:בארח קשוט למזכי בהאי עלמא ולנהרא לון בעלמא דאתי, עלייהו כתיב והמשכילים
:יזהירו כזהר הרקיע כו' זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי, [עו"ש בח"ב
:דרנ"ו:] זכאה חולקיה מאן דידע ברזין דמאריה לאשתמודעא ליה כדקא יאות,
:דהא אינון אכלין חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי, ע"ד כתיב הנה עבדי יאכלו,
:וובלמדי בוהר ברבים פירשתי רכוונתו למאמר הגמרא [שבת קנ"ג], משל למלך שוימן את עבדיו לסעודה
:ולא קבע להן זמן, פיקחין שבהן קסטו את עצמן וישבו בית המלך, טפשים שבהן הלכו למלאכתם אמרו
:כלום יש סעודה בלא טורח, פתאום ביקש המלך את עבדיו, פקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין,
:והטפסין נכנסו לפניו כשהן מלוכלכים, שמח המלך לקראת סקחים, וכעס לקראת טפשים כר הללו שקישטו
:עצמן אוכלין ושותין, והללו שלא קשטו עצמן רעבים צמאין, שנא' הנה עבדי יאכלו ואחס תרעבו כו',
:זכונת בעל מאמר הזהר כאן, הללו שקשטו עצמן בקישוטי דרוי דאורייתא יאכלו [והוא כמ"ש] [בו"ח שה"ש]
:אינון יריעי ברזין דחכמתא לקשטא קישוטה, לית שיעורא לאחסנת ירותא ולהון בעלמא דאתי עכ"ל], והללו
:שלא קישטו עצמן בקישוטי דרוי דאורייתא תרעבו ורו"ק], זכאין אינון צדיקא דמשתדלי

ביאור השיר בר יוחאי

באורייתא יממא ולילי בגין דאינון ידעי אורחוי דקוב"ה, וידעי ליחדא יחודא קדישא כדקא יאות, דכל דידע ליחדא שמא קדישא בשלימו כדקא חזי, זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי. [עו"ש דרנ"ח:] זכאה חולקיה מאן דידע ליחדא יחודא ולסדורי סדורא דמהימנותא למיהך בארח מישור, זכאה איהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי. [עו"ש דרנ"ט.] זכאה חולקיה מאן דידע לסדרא סדורין ולאחתקנא תקוני אשתלמותא כדקא יאות, רחימו דקוב"ה בהאי עלמא ובעלמא דאתי. [עו"ש דרס"ב.] זכאה חולקיה מאן דאתקדש בהאי גוונא בצלותא וקשר קשרין וייחד יחודין ויתכוון בכלא כדקא יאות ולא יסטי לימינא ולשמאלא. צלותיה לא אהדר בריקניא, קוב"ה גזיר ואיהו מבטל כו' אית ליה חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי. [שם עמוד שני] זכאה איהו בר נש דקשר קשרין דמאריה וסמך סמיכין כדקא יאות, ומתכוון בכל הני מלין דקאמרן, זכאה איהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי. [בח"ג ד"מ.] ומאן דידע ליחדא שמא קדישא, אע"ג דברכאן לא משתכחי בעלמא [היינו אחר החרבן]. איהו סמך וסעיד לה לכנס"י בגלותא. [עו"ש דקנ"ג:] והמשכילים יבינו אינון מארי קבלה דאתמר בהון והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, אלין אינון דקא משתדלין בזהר דא דאקרי ספר הזהר כו' ודא אורה דספרא דא [ונבאלו ההקדמות יבואר מש"כ שארשב"י [בריש אד"ו דרפ"ו]: וז"ל ואנא בעינא למיעל בלא כסופא לעלמא דאתי, והא מילין קדישין דלא גליאן עד השתא בעינא לגלאה קמי שכינתא דלא יימרון דהא בגריעותא אסתלקנא מעלמא, ועד כען סמירין הוו בלבאי למיעל בהו לעלמא דאתי עכ"ל, וכן אמר בנו רבי אלעזר [בח"ב דקכ"ג]: כל הני תיקונין אבא גלי לון בגין דלא ייעול בכסופא לעלמא דאתי עכ"ל, וכה אסהיד עליה רשב"י בעצמו [באור"ו דרצ"א]. ואמר גלי קמי עתיקא קדישא דהא לא ליקרא דילי ודבית אבא עבידנא, אלא בגין דלא איעול בכיסופא קמי פלטריו עבידנא, [עו"ש] ארי"ש בצדרא לא גלינא כולא, וכל הני מילין סמירין בלבאי היו עד השתא ובעינא לאסמרא לון לעלמא דאתי משום דחמן שאלתא שאילנא כמ"ד והיה אמונת עתך חוסן ישועות כו' וחכמה בעיין מני, כוונתו כמ"ש [במדרש משלי פ"י] בא מי שיש בירו תלמוד שואלין לו צפית במרכבה כו' עיי"ש].

עכ"ל, ואורה זו הוא בחי' אור הגנוז, כמ"ש [דרל"א]: אחרי שרשב"י ביאר שם מסודות השופר, ארשב"י וכל אינון דידעי רזא דתרועה יתקרבו למהך באור פניו דקוב"ה, ודא אור קדמאה דגניז קוב"ה לצדיקייא, וע"ד איצטריך למנדע לה עכ"ל, וכתב [בכסא מלך על התיקונים תי' מ"ג] וז"ל כי למוד הזהר בגירסא בעלמא בונה עלמין, וכ"ש אם יזכה ללמוד ולהבין פי' מאמר אחד, יעשה בו תיקון למעלה בשעה אחת מה שלא יעשה בלמוד הפשט שנה תמימה עכ"ל, וזהו דקפייט ואשרי העומדים על סודך, שיודעים לכוון הכונות ולייחד

הדודים העליונים ולתקן העולם במלכות שדי בתיקון יחוד העליון והשלם להעלות למעלה שיאירו שבעת הנרות ביחודא דנ"ר תמיד אמן.

עוד יאמר, כמ"ש בספרנו [עמודי ארוזים דס"ד]: בהג"ה בד"ה ופעם אחת בשבתנו בל"ג לעומר עיי"ש.

עוד יאמר, בהקדמה מש"כ [כהקדמה תיוה"ק ד"א], ואילין אינון נשמתין מאילין משכילין דאית בהון שכל לאשתמודעא ברזין דמאריחון, ופי' שם [בבאר לחי רואי] וז"ל היינו חכמת הקבלה, וכמ"ש רבינו [בלק"ט פ' האזינו, בפסוק כשעירים עלי דשא] כי מי שהוא דבוק בחומר שלו אי אפשר לו להשיג חכמה זו, רק לאחר שהופשט מעט מן החומר ומענייני העוה"ז, אז יכול ללמוד ולהשיג הסוד עיי"ש, וזה ביאור הדברים כאן דהצדיקים שהם מופשטים מחומרים ומזהירים כוהר הרקיע, הם יש להם שכל להשיג ברזין דמאריהון עכ"ל, וכ"כ רבינו מהרח"ו ז"ל [בהקדמתו של הע"ח] כי אין ספק שדברים אלו לא יובנו בעיון אנושי חומריים, אלא בקבלה מפה אל פה, או מפי אליהו זל"ט, או מפי הנשמות המתגלים בכל דור ודור אל הראויים להם עכ"ל, וזה דקפייט ואשרי העומדים על סודך.

עוד יאמר, ויבואר דקדוק הלשון מה שאמר הפייטן על סודך, ולא אמר סתם על סודות התורה, וגם יבואר שאלה העולם למה לא נתגלה הזוה"ק רק על ידי רשב"י ולא ע"י רבותיו והראשונים שקדמו לו, ומצאתי בזה לרבינו האריז"ל בספרו [שער מאמרי רשב"י על זוה"ק פ' תרומה דף ק':] על מה שאמר שם הסבא על רשב"י, כוה"ל בריה דיוחאי ידע לאסתמרא ארחוי, כו' דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחי' אור המקיף, ויש מהם שהם מן האור הפנימי, וכל אותם שהם מצד האור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם, והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היה בו כח להלביש הדברים ולדורשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינם אלא מי שראוי להבינם, ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזהר, ולא ניתן רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל לטעם הוא שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו, וזמ"ש בריה דיוחאי ידע כו', וכזה תבין גודל העלם ספר הזהר אשר כתב רשב"י שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו עכ"ל, ובוה הקדמה יבואר מה שארשב"י בעצמו בווה"ק

ביאור השיר בר יוחאי

[בזוה"ק ח"ג דרפ"ז]. והא אתגלי על ידן מלה דא מה דלא אתגלי לקרמאה ודו"ק, וזהו דקפייט ואשרי העומדים על סודך.

עוד יאמר, במה שפירש [בשער יששכר, במאמר חדש אייר, מאמר גל עיני אות ט"ב] וז"ל לכאורה קשה דכיון שהמה לומדיך ולומדים זוה"ק וחכמת האמת, איך קוראם בלשון העם שהוא מדריגה פחותה כנודע, אך מזה הוא ראייה לשיטת המקובלים רבותינו ובפרט בס' סור מרע, שגם איש הפשוט שלא קידש את עצמו כ"כ במעלות הראויים ללימוד הקבלה, מכל מקום יקרב אל החכמה ההיא, בפרט בסוף יומיא אלין שבזה תלוי התקרבות הגאולה ב"ב, ע"כ כתב בזה"ל אשרי העם שהוא בכחי' העם במדרגה פחותה, ואעפ"כ יתקרבו להיות לומדיך ויעזרם השי"ת שיצליחו וישיגו להיותם גם בכחי' אשרי העומדים על סודיך.

עוד יאמר, בהקדם מש"כ [בזוה"ק ח"ב דפ"ג]: דאי תימא לגלאה מה דלא אצטריך לגלאה לכל בר נש, כתיב אנכי ה"א, כמה דאנא טמירא וסתים, כך יהיו מלין אלין טמירין וסתימין בלבך, וכתב שם [בהגהות ניצוצי אורות, בשם א"מ] מוכח שהמגלה סוד למי שאינו ראוי עובר על אנכי ה"א, והוי כאלו עובר ע"ז עכ"ל, [עו"ש דרל"ד], סוד ה' ליריאיו, ההוא רזא עלאה דקיימא בגניזו, לא קיימא אלא ליראיו דאינון דחלין דקוב"ה תדיר, ואינון אתחון לאינון רזין עלאין, ולמיהו אינון רזין עלאין בגניזו ובסתימו כדקא יאות בגין דאינון רזין עלאין, [עו"ש דרל"ז]: ארשב"י לרבי אבא דהא רזין דאורייתא לזכאי אתייהבו דכתיב סוד ה' ליריאיו, [בזוה"ק ח"ג דע"ג], חקיו ומשפטיו לישראל, אלין רזי אורייתא ונימוסי אורייתא וסתרי אורייתא, דלא יצטרכון לגלאה אלא למאן דאיהו בדרגא עלאה יתיר כדקא חזי, כי ידוע הוא כי מי שאינו ראוי ללימוד הקדוש הזה, איתא [שם בדקב"ג, ברע"מ] דיש נחשים ועקרבים ושרפים דנטרין ההוא טוב דלא ייעול תמן דלאו איהו ראוי למיעל, ואי לאו, כל חייביא הוו עלאין ברזין דאורייתא, ובג"ד מאן דאיהו חייבא וייעול למנדע רזין דאורייתא כמה מלאכי חבלה דאתקריאו חשך ואפילה נחשים ועקרבים חיות ברא אתקריאו ומבלבלין מחשבתיא דלא ייעול לאתר דלאו דיליה, אבל מאן דאיהו טוב כל אלין נטירין אינון לממריה, וקטיגור נעשה סניגור וייעלון ליה לטוב הגנוז, ויימרון ליה מרנא הא בר נש טוב וצדיק ירא שמים בעי לעאלא קרמך, ואמר לנו פתחו לי שערי צדק כו', ההוא טוב הגנוז יימא לון פתחו ליה בהאי תרעא, וכה ארשב"י [עו"ש דקמ"א]: ורזין אלין לא אתמסרו בר למחצדי חקלא קדישא וכתיב

וכתיב סוד ה' ליראיו. [עו"ש דרמ"ז:] ויין ישמח לבב אנוש. דא יינא דאורייתא, דהכי סליק יין כחושבן סוד. ומה יין צריך למהווי סתים וחתים דלא יתנסך לע"ז. אוף הכי צריך למהווי סתים וחתים סוד דאורייתא וכל רזין דיליה. ולא איתשקין אלא ליראיו. [עו"ש דרמ"ד ברע"מ.] אנר רע"מ מאן דמזלזל בכרורין דנהמא וזריק לון באתר דלא אצטריך האי כו'. כל שכן מאן דמסר רזין דאורייתא וסתרי קבלה וסתרי מעשה בראשית או סתרי אחוון דשמא מפרש לאנשים דלאו אינון הגונים דשליט עלייהו יצה"ר כו' עיי"ש. [עו"ש דרמ"ז. ברע"ב] דארע"מ הני מילין סתימין אינון וצריך למפתח לון קמי חברייא. [וראימי וביהל אור להגריא ז"ל, על ס' פקורי דרמ"ז.] שכתב וז"ל כי כל משפיע הוא נהי' מיד, ולהגון הוא מציה גדולה עד מאד, ולימוד קבלה למי שאינו ראוי היא כוד נהי' קרי שמוריד שם ח"ו מיד והוא הרבן גדול, וכן למסור דברי תורה לכוהי עכ"ל. [עו"ש דרמ"ט:] אנר רעיא כדינא כילין אלין כהימין וצריך למפתח לון לגבי חברייא. דמאן דסתים לון גניזין דאורייתא איהו מצער לון, דלרשיעיא נהורין דרוזין אתחזרן לון חשוכין. ואיהו מתלא לממונא דאיהו גניז, מאן דחפר ליה עד דגלי ליה ולא איהו דיליה אתהדר בסוכלחנותיה בחשוכא וקבלא. ולמאן דאיהו דיליה נהיר, ובג"ד אית לכ"נ לגלאה רזין סתימין דאורייתא, וכה ארשב"י [ב"ח"ג באדר"ז דר"צ.] מילין אלין לא אתייהבו לגלאה בר לקדישי עליונין דעאלו ונפקו וידעין אורחוי דקוב"ה דלא סטאן בהו לימינא ולשמאלא. דכתיב כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בכ' כו'. זכאה חולקיה דמאן דזכי למנדע אורחוי ולא סטי ולא יטעי בהו, דמילין אלין סתימין אינון. וקדישי עליונין נהירין בהו כמאן דנהיר מנהירו דבוצינא. ולא אתמסרו מלין אלין אלא למאן דעאל ונפיק עכ"ל. [וז"ל [שעה"כ כפירת העומר דרוש י"ב] בביאור מאמר הזהר בהאי מלה לא השאל כו', וביום שמוז"ל ביאר לנו המאמר הזה היינו יושבים בשדה חתה האילנות, ועבר עליו עורב אחד צועק וקורא כדרכו, ומז"ל ענה ואמר אחריני ברוך דיון האכת, שאלתי את פיו [א"ה] עיין [בזוה"ק ח"ב דר"ד. ובזוה"ס נ"ג נד"ה רבי איבו, ובתי' ח"י ע' דקכ"ד: ובספר הלכותים סו"פ האיזנין] מ"שש בענין שאלת העורב, וא"ל כי א"ל העורב ההוא כי לפי שגילה הסוד הזה לכל בני האדם בסרהסיא, לכן נענש בעת ההוא בב"ד על מעלה וגזרו עליו שימות בנו הקטן, והיכה הלך לביחו ונבנו היה מטיל בחצר ובאותה הלילה חלה את חליו ומת אחר ג' ימים ר"ל, ולכן ראוי לכל בעל נפש הרואה הדברים האלו להסתירם בחכלית ההסתר, וז"ל הכלל הנודע בכל החכמה הונו כי כבוד א' הסתר דבר, ואין מקום להאריך בזה כי הדברים נודעים, וכל מה שיסתיר האדם הסודות מגלוחם למי שאינו ראוי הוא משובת, ומכובד בפמליא של מעלה, והעושה היפך מזה מכניס עצמו בסכנה עצומה בעוה"ז במיתת עצמו בהכרת ח"ו ובמיתת בניו הקטנים, נוסף על עונש נשמתו בניהגם שאין קץ לענשו וכמו שהזכיר רשב"י ע"ה בסוף אדר"ז, עיי"ש הסעם שנענש הארז"ל, [א"ה] אוי לנו ח"ו מיום הדין והתוכחה, כי אנן מה נעני באתרייהו, אבל אפשר

ביאור השיר בר יחזאי

יען כי למורינו אינו רק אלא כחותה על גבי גחלים, ואולי שרי לנא מאריה דרחמנא ובפרט למי שכוננו לשישומשמים ירחמנוהו כי אל רחום ותנון הוא ולא כלו רחמיו, ולרושי יחודו ככבת ישמרם ויברכם ויטהר נפשם לעבודתו יתישאמן. והיוצא לנו מזה כשם שגדול השכר של הדרישה של סתרי תורה לגלותן לראויים והגונים, כן גדול השכר של הפרישה שלא לגלות סודות התורה לשאינן ראויים והגונים, והנה מצינו דעומד הוא מלשון דום ועוצר, כמש"ש [יהושע י'—י"ג] וידום השמש וירח עמד, וכ"כ [איוב ל"ב—ט"ז] עמדו לא ענו עוד, ועיין [בוזה"ק ח"ג דקע"ג]. למה קרי לשתיקה עמידה, ולאלו שאינם ראויים והגונים ללימוד הקדוש הזה קפייט ואשרי העומדים על סודך.

ד) מלשון הכתוב [דברים ל"ג—ח'] תומיך ואוריך לאיש חסידיך, וכולי עלמא שואלים מהו היחס האורים ותומים לרשב"י, דהא האורים והתומים הם משמונה בגדים של כה"ג ובזמן שביהמ"ק היה קיים, ורשב"י לא כהן הוה, וגם היה אחר החרבן, ואפשר לבאר במש"כ [יומא ע"ג]: למה נקרא שמן אורים ותומים, אורים שמאירין את דבריהם, תומים שמשלמין את דבריהם, והנה הלשון מאירין ומשלמין צריכים ביאור, שהיה צ"ל שהיו משיבין לישראל דברי שאלתם, והנה ראיתי [בירושלמי יומא פ"ז ה"ג] הנוסחא למה נקרא שמם אורים שהן מאירים לישראל, ותומים שהן מתימים לפניהם הדרך, שבעת שהיו ישראל תמימן היו מכוונין להם את הדרך, ואפשר לבאר בהקדמה מש"כ [בוזה"ק ח"ב דר"ל]. דשאל רבי אבא מרשב"י פשט זה הגמרא שיבארהו עפ"י הסוד, ורשב"י ביארהו שם דאורים הוא בחי' אספקלריא דנהרא, בחי' פנים, בחי' קול, ותומים הוא בחי' אספקלריא דלא נהרא, בחי' אחר, בחי' דבור, ורוא דא קול ודבור, קול אנהיר לדבור למללא, דבור אשלים מלה, ותדיר דא בדא סלקן ולא אתפרשן דא מן דא לעלמין [ר"ל בחי' זו"ן תו"מ שהם בחי' קול ודבור כנודע], ובגין כך חשן ואפור, דא פנים ודא אחר, וכלא רוא חדא בלא פרישו כלל, וכתב שם [בהגהות מהרח"ו ז"ל] זו"ן ולא יוח החשן מעל האפור עכ"ל, ופי' [שם במק"מ] לקבל דא אורים לשון אספקלריא דנהרא, תומים לשון יונתי תמתי עכ"ל.

שו"ר דבר חדש [שם בוזה"ק דר"ל ד:]: דבכפלי החשן [כ"כ שם במק"מ] היה מונח האורים שהוא בחי' רוא דאספקלריא דנהרא, ודא איהו גליפו דאתון דשמא קדישא בסוד שם מ"ב דבהו אתברון עלמין, ואת התומים רוא דאתון דכלילין באספקלריא דלא נהרא ואתנהרא בשם ע"ב, ובההוא חילא [ר"ל של שם מ"ב וע"ב שהיו מונחין בכפלי החשן] נהרין אתון אחרנין בגליפו דאינון שמחן דשכטין [שהיו

חקוקין באבני החשן. ונהרין או אתחשכאן, וכולא בההוא רזא דאינון אתוון דשמתן
 קדישין. ואינון אתוון דשמהן קדישין אינון אתיין על רזא דאורייתא, וכולהו עלמין
 אתכרון ברזא דאלין אתוון, אלין שמהן הוו גניזין משקעין תמן, ושמהן דשכטים
 הוו בלטין אתוון דלהון לעילא [ר"ל האותיות של שמות הקדושים מ"ב וע"ב
 היו שקועין, והאותיות של שמות השכטים שהיו חקוקין באבני החשן היו מכליטין
 אותיותיהם למעלה]. ועל דא כולא מרזא דאינון אתוון עכ"ל, וז"ל (בעל הטורים ט'
 תצוה) את האורים ואח התומים בני' שם בן שבעים ושמים עכ"ל, וז"ל (הרשב"ם פ' תצוה) את האורים
 ואח התומים. כעין השבעות של שמות בדבר הקב"ה שהיה נותן בהחשן להגיד משפטן וצורכיהם עיי"ש.
 היוצא לנו מדברי הוזה"ק האלו שהאורים והתומים הם היו שמות הקדושים מ"ב
 וע"ב, והם באו עפ"י סודות התורה, והם הם היו מאירים ומשלימים לאותיות
 של השכטים שהיו חקוקים באבני החשן שהם ישיבו השאלה הנשאלת במאירות
 ובשלימות. וזה ביאור הג' הנו' שאמרו שהיו מאירין ומשלימין את דבריהם ודו"ק.
 שוב מצאתי אח"כ אחר מפורש בזה כתב [הרמב"ן ז"ל עה"ת בפ' תצוה] וז"ל
 והנה באורים ותומים אמר ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים.
 ולא צוה אותם בעשייתם. והזכירם בה"א הידועה, ולא הזכירם הכתוב רק במשה
 לבדו שאמר בצוואה ונתת אל חשן המשפט, ובמעשה ויתן אל חשן את האורים
 ואת התומים, כי לא היה מעשה אומן, ולא היה לאומנין ולא לקהל ישראל בהם
 מעשה ולא נדבה כלל, אבל הם סוד מסור למשה מפי הגבורה והוא כתבם
 בקדושה, והיו מעשה שמים, ולכך יזכירם סתם ובידיעה, והנה משה כו' נתנם
 בין כפלי החשן, והענין הוא כי היו שמות קדושים מכחם יאירו האותיות מאבני
 החשן אל עיני הכהן השואל כו' שהיה מכוון בשמות שהם אורים, והאירו לעיניו
 האותיות כו', היו שם שמות הקדש אחרים נקראים תומים מכחם יהיה לב הכהן
 תמים כו', וזאת מדריגה ממדריגת רוה"ק [א"ה עיין משי"ב בזה (הרדב"ו בס' מגן דוד אות
 ה') עיי"ש] והיא למטה מן נבואה ולמעלה מבת קול שמשתמשים בה בבית שני
 לאחר שפסקה הנבואה ופסקה אורים ותומים כמ"ש רבותינו, ואפשר שאחרי
 שנתן משה בחשן השמות הקדושים של האורים והתומים היו נודעים במסורת
 ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרם להם עם סתרי תורה עכ"ל, וז"ל הרב [מקדש
 מלך שם בווה"ק] וזה סיוע למה שפירש הרמב"ן ז"ל שאורים ותומים הם שמות
 שירדו מן השמים והיו בין כפלי החשן ובכחם היו בולטים האותיות, ומה שארז"ל
 שבבית שני חסרו אורים ותומים, היינו השמות הנזכרים שנגנזו, אבל בח' בגדים

ביאור השיר בר יוחאי

אי אפשר לכ"ג שיהיה חסר מאחד מהם אפילו בבית שני עכ"ל. ועיין מש"כ בזה [הרמב"ם הל' בית הבחירה ריש פ"ד. ובהל' כלי המקדש פ"י הל' י']. וז"ל [הכסף משנה בריש פ"ד מהל' בית הבחירה] ומ"ש עוד הראב"ד שאינו מחשבון הבגדים. טעמו שהוא קירא אורים ותומים לשם המפורש שהיו נותנין בין כפלי החשן כרכתיב ונתת אל החשן את האורים ואת התומים עכ"ל. וכן [הריקאנטי פ' תצוה] הביא כל דברי הרמב"ן הנז' שו"ר [במדרש תלפיות. ענף אורים ותומים. בשם מנחה בלולה] וז"ל ולא נזכרו עד עתה ולא שם עושיהם. ללמדך שהיו מעשה שמים כתבי שם המפורש הידועים לחכמי הקבלה האמיתית. ולזה היה החשן כפול שהיו נתונים בתוכו ולא הורשה לשום אדם לשוטט בס בלתי משה אדונינו לבדו בעת נתינתם בתוכו עכ"ל. והנה כמש"כ [הרמב"ן] שהאורים ותומים הם סוד מסור למשה מפי הגבורה. והשמות הקדושים שבהם היו נודעים למסורת ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרם להם עם סתרי תורה עכ"ל הרמב"ן ז"ל לעיל. כה א"ר אלעזר [בזוה"ק ח"ג ד"ב]. דאותיות רברבין וועירין וחבורן כולהו אתמסרו למשה מסיני. וכולהו טמירין גו חברייא. [עו"ש דר"מ]: לוכאי קשוט דרזא דמאריהון לא אתכסי מנייהו. וכ"כ [בהשמטות זוה"ק ח"ב ס"י דרע"ז]: ואיהו צניע בגו חברייא עכ"ל. וז"ל [בזוה"ק ח"א ד"ט]. בנהירו דחכימא דהוה מגלפין שמא מפרש בארבעין ותרין גווני. וז"ל [בזוה"ק ח"ב דר"ס]. ברזא דאתון צירופא דשמא קדישא דביה הוה ידע כהנא לצרפא בכל סטרוי עד דסלקי שמהן בכמה סטרין בארבעין ותרין גוונין כו' ואלין אתמסרו לקדישי עליונין למיהך באורחא דרזא דאתון יחודא דשמהן אתון כמה דהוה ידע כהנא לצרפא שמהן באתון רשימין. והנה מדברי הוהר האלו מקור לדברי [הרמב"ם ז"ל בסוף הל' כלי המקדש] וז"ל אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוה"ק. להודיע כי הגיע זה למעלת כה"ג שמדבר עפ"י האפוד והחשן ברוה"ק עכ"ל. וכ"כ [בבעל הטורים בס' שמות ב'—ו' ברה"ה אלך] שדברי נביאים מתקיימים כדברי אורים ותומים עכ"ל. ובכל אלו הקדמות יבואר לנו היטב מה דאיתא [יומא ע"ג]: כל כהן שאינו מדבר ברוה"ק ושכינה שורה עליו אין שואלין בו באורים ותומים כו' סיוע הוה מסייע הכהן בהדי אורים ותומים כמש"ש ברשי"ע עיי"ש. והנה רשב"י איתא [בסנהדרין צ"ז]: דהוה עייל בלא בר. והסתכל באספקלריא המאירה. ושרה עליו רוה"ק. ורוח נבואה היה בו כמש"ל [דל"ד—ל"ה]. וכל רזין דאורייתא לא אניס ליה. ובתוכם גם סודות השמות של האורים והתומים [ועיין [בזוה"ק ח"ב דקל"ב]: דרשב"י ביאר סודות השמות מ"ב

יע"ב, ומסיים שם זכאה חולקיה דמאן ידיע ליה ואזוהר ביה, ועיין [בחיג דריג] דרע"מ גילה להם הסוד של שמות מיב ועיב עיי"ש. והוא הוא בחי' מעלת כה"ג שמדבר עפ"י האפוד והחשן ברוה"ק כנוזל, לכן שפיר דקפייט עליה רשב"י וסמך ליה ואשרי העומדים על סודך, [שהם הם] לבושי חשן תומך ואוריך.

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם, בילא"ו, יילא"ו.

— קונטרס מנוחת רבי אלעזר ברשב"י —

עם חתימת הספר אעתיק כאן מספרנו כתי"י. מאמרי רבי אלעזר ברשב"י" מה שבררתי בעזהיית על עיני. מנוחתו של רבי אלעזר ברשב"י" ער שהובא למנוחתו בי עלמין דאבוהי למירון

בגמרא [כ"מ דפ"ד] כי הוה קא ניחא נפשיה [דרבי אלעזר ברשב"י], אמר לה לדביתהו ידענא בדרבנן דרתיחי עלי [על שגלחתי גנבים על ידו והוה להו קרובים, רש"י] ולא מיצסקי בי שפיר, אוגנין בעליתאי [השכיבני בעליתאי, רש"י]. ולא תדחלון מנאי כו', דאשתעי דביתהו דרבי אלעזר ברבי שמעון לא פחות מתמני סרי ולא טפי מעשרין ותרין שנין איגניתיה בעליתא כו', כי הוה אתא בי תרי לדינא הוה קיימי אבבא, אמר מר מלתיא ומר מלתיא, נפיק קלא מעליתיה ואמר איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי, יומא חד הוה קא מינציא דביתהו בהדי שיבבא, אמרה לה [השכנה] תהא כבעלה שלא ניתן לקבורה, אמרי רבנן כולי האי ודאי לאו אורח ארעא [משנודע לבריות שאינו חי ולא נקבר אין זה כבודו, רש"י]. איכא דאמרי רשב"י אתחזאי להו בחלמא אמר להו פרידה [גזול] אחת יש לי ביניכם ואי אתם רוצים להביאה אצלי, אזול רבנן לאעסוק ביה לא שבקו בני עכבריא [שם מקום סמוך שם רש"י] דכל שני דהוה ניים רבי אלעזר בר"ש בעליתיה לא סליק חיה רעה למתייהו, יומא חד מעלי יומא דכפורי הוה הוה טרידי, שדרוה רבנן לבני בירי [שם מקום סמוך שם רש"י] ואסקוה לערסיה ואמטיוה למערתא דאבוה וכו' עיי"ש.

ועתה נעתיק מהעובדא השינויים מה שמובא [בקה"ר פי"א—ב'] ואינו מובא בגמ' כאן, וז"ל וכיון דרמך אתייהב בהדא גוש חלב, והוה רבי שמעון מתגלי על מרונאי [לאנשי מירון] ואמר לון חד עין דימין דהות לי ולית אתון יתביה יתיה גבי, והוון מרונאי אזלון בעיין מייתוניה, וגוש חלב אנפקון בתרייהו בחוטרי ובמורניתא [יצאו ורדפו אחריהם במקלות ובחניתות], חד זמן קרב צומא רבה, אמרינן [אנשי מירונאי] הא ענתה מייתין יתיה [כמ"ש בג' דהוה טרידי], עד דאינון בקיין [בעוד שבני מירון הוה מחפשיין ומעיניין בבקיאות עצה איך להוציאו, רד"ל] אזלון בעיין מייתוניה ונפיק תרין חויין דנור [נחשים של אש] שרן מהלכין קדמיהון [ובזה הבינו שמסייעים להם משמים והשעה עומדת להם],

קונטרס מנוחת רבי אלעזר רשב"י

אמרין ההיא שעתא דאנן מיייתין, וכיון דמטון למערתא קמון לון תרין חיון לסטר.
אמרון מאן עליל מייית ליה (ר"ל כנראה שהיה קבור שם עם עוד מתים, ואנשי
מירונייא לא הכירוהו, לכן שאלו זל"ז מי יכנוס ויכירהו כי זהו). אמרה (אשתו)
אנא עללה (אני אכנוס) ומייית ליה דאית לי סימן ביה כו'. אייתוניה ויהבוניה
גבי אבוי (במירון) אצל אביו רשב"י. מן ההוא שעתא לא אחגלי רבי שמעון
על מרונאי, עכ"ל הנוגע להעובדא הלזו, וכמו כן מובא העובדא (בפסדר"כ פסקא
' פ' ויהי בשלח) כמעט באותה הנוסחא המובא במד"ר קהלת הנז'.

**ועתה יש לדקדק כמה דקדוקים אשר אי אפשר לעבור עליהם בדומיה, ומצוה
לבארם ובפרט הסתירות בגופא בעובדא כמ"ש לקמן בעוהי"ת.**

**א) להבין הלשון המובא בג' שאמר ר"א ידענא בדרבנן דרתיהו עלי ולא מיעסקי
בי שפיר, איזהו מין התעסקות שפיר לא ירצו רבנן עמו להתעסק,
וכי ח"ו התנא הקדוש ר"א רודף אחר הכבוד היה ובפרט אחרי פטירתו רצה
שיעשו לו התעסקות שפיר רצה לומר לויה שפירא.**

**ב) שאמר ר"א אוגנין בעליתאי, עיין [בחא"ג מהרש"א] שהקשה הא קבורת
המת מצוה היא ועוברים בל"ת, עיי"ש שמתרץ שני תירוצים, ותירוצו
השני מש"כ דמשום כבוד המת שרי להלין, והוא משום כבודו עשה כדאמר
ולא מעסקי בי שפיר עכ"ל, ולכאורה קשה מאד להבין וכי ס"ד שלא יהיו
עוסקים בו כלל רבני העיר אחרי פטירתו, ויהיו כ"כ ח"ו מזולזלין בו לנקום
ממנו להניחו בביתו בלי שום קבורה כלל, וזהו דבר שאי אפשר להעלות על
הדעת שיעשו כן אפילו אנשים פשוטים מישראל וכ"ש רבנן, ואלא אם נאמר
כמו שאנו חושבים בפשטות הדברים, משום שלא יעשו לו ההתעסקות בהלויה
כ"כ שפיר כדחזי ליה, ואטו משו"ה צוה להניחו בבית ועליה שלו בלי קבורה
כלל, ומי יודע עד כמה, ואיזו כבוד המת יהיה לו מזה, וד"ק צריכין עוד באור.**

**ג) מש"כ בג' כאן אחרי שהאשה השכנה המתקוטטת עם אשתו של ר"א אמרה
לה בקול שבעלה לא ניחן לקבורה אז אמרו רבנן כולי האי ודאי
לאו אורח ארעא, כנראה ששום איש בעיר לא ידע שר"א נפטר, ולפלא שמשך
זמן רב של לא פחות מי"ח ולא יותר מכ"ב שנים עם שדן דינא מבית עלייתו
למה לא חקרו רבנן ושאר בני העיר על ר"א למה לא בא לבית המדרש.**

**ד) אח"כ כשנודע לרבנן ולכל בני העיר שר"א נפטר וניים בעלייתו, לא סיימו
בש"ס כאן מה דעבדו רבנן אז עם ר"א, אלא מובא בגמרא איכא דאמרי
שרשב"י איתחזי¹³ להו בחלמא וכו' אזול רבנן לאיעסוק ביה וכו' לא שבקו בני
עכברא, וכי באותו הזמן בני העיר לא שמעו להו לרבנן ח"ו, ובפרט משום**

טעם דחיה רעה שלא יעלה עליהם בזכותו של אותו התנא. אדרבה ביותר היו צריכין לפחד מפני כבודו דרשב"י אביו שאתגלי בחלמא לרבנן, וגם לפחד ולא לזלזל בכבודו של אותו התנא הקדוש ר"א שלא יובא לקבורה משום תועלתם. (ה) כתוב בש"ס שדרוהו רבנן לבני בירי, למה הם בעצמם לא התעסקו עמו כיון שבני העיר טרודון הוו במעלי יומא דכפורי.

(ו) גם על האיכא דאמרי רשב"י אתחוי להו בחלמא, כנראה זה היה אחר כמה שנים של לא פחות מ"ח ולא יותר מכ"ב שנים, זה קשה מאד להבין למה המתין רשב"י משך זמן שנים רבות אלו ולא הקפיד על שאין מביאין לו את בנו ר"א, ורק עתה אחרי שנגלה לכל בני העיר שר"א ניים בעלייתו אז הקפיד והרעיש רשב"י ובא בחלום להביאו אליו והוא אחרי זמן זמנם טובא משמע. (ז) וביותר קשה מאד להבין כי אחרי שעבר שנים אלו רבות אז הקפיד רשב"י דוקא על מה שלא הביאו אליו, ולמה לא הקפיד כל אלו השנים בכלל על מה שלא הביאו את ר"א בנו לקבורה, הא הוא הוא בעל המימרא [סנהדרין מ"ו]: המלין את מתו עובר עליו בלית, ורמז לקבורה מהת, [ופירשי שם] רמז לקבורה, שאדם חייב לקבור את מתו, וכה ארשב"י [בזוה"ק ח"א דקס"ט]: ח"ב דקמ"א, ודקנ"א, ודרי"ד, ובח"ג דפ"ח: ודקמ"ג]: והעתקתים בספרנו הקדוש [מדות רשב"י ב"דף ג"ז: במראה זהר שם] ועיי"ש טעמו דרשב"י בזה, אי"כ למה רשב"י לא הקפיד ולא בא אף פעם בחלום לרבנן משום זה, ושו"ר בזה [כריקאנטי פ' תצא] וז"ל יש לך לדעת כי קבורת המת הוא נחת רוח לנשמה, וכ"ז שהמת לא נקבר אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כמ"ש חז"ל במדרש רות כל זמן דגופא לא נחית בדוכתיה נפשא דיליה אוף הכי לא סליק לעיל עכ"ל.

(ח) כאן בג' כתב סתם דרשב"י אתחזאי להו בחלמא, ולא נודע למי אתחזאי, והנה [בקה"ר ובפסדר"כ שם] מפורש דאתחזאי לבני מרונייא, כאן יש לשאול למה לא נתגלה רשב"י בחלמא לבני גוש חלב, וגם למה לא לרבנן דשם שהם היו בזה אנשי מעשה יותר מבני אנשי מרונייא.

(ט) כאן בש"ס משמע שהביאוהו את ר"א מבית עלייתו ישר למירון לאביו, ולא היתה לו לר"א שום קבורה בנתיים במקום אחר, והנה קשה מאד הלשון [בקה"ר ובפסדר"כ שם] וכיון דדמך אתיהיב בהדא גוש חלב, וכי מי יהיב ליה ומי עסק עמו, הלא ניים ושכיב בעלייתו בביתו נאווה קדש, ויותר מפורש כתוב [בזוה"ק ח"ג דע"א], שאמר אחד מנפשות המתים בני קברי בגוש חלב לרבי חזקיה ורבי ייסא, אתער רבי אלעזר ברבי שמעון דהוה קביר עמנא כו' ומהווא יומא דסליקן ליה לר"א מבי קברא דא ואתיהיב לגבי אבוה כו' עיי"ש המעשה,

קונטרס מנוחת רבי אלעזר ברשב"י

הנה הרי מפורש כתב שם שהיה קבור שם בחד קברי בגוש חלב בין שארי המתים טרם שהביאו לאביו הרשב"י, והוא סתירה בחז"ל בגופא דעובדא דא. והנה ראה ראיתי לאדמו"ר הגאון"ק צ"ע וכו' הגאבדק"ק מונאטש (שליט"א) [זצוק"ל] בספרו [ד"ת מ"ב אות פ"ד] שכתב שם וז"ל שהרב מק"מ בזה"ק שם עורר כבר שזה כמו סתירה מדברי הג' שלנו בב"מ, אולם [כאוהח"מ, בשם הרמ"ק זלה"ה] תירץ דלאו דוקא קברוהו, אלא אותו הזמן שהיה בעליה שלו בלי קבורה בגוש חלב היה נחשב בכלל מתי גוש חלב עכ"ל, אבל אחרי נשיקת עפר קוה"ק של הרמ"ק זלה"ה לא זכיתי להבין עקרי דבריו אחרי רואי מפורש מפורש כתב [בקה"ר ובפסדר"כ שם] שהיה ר"א מונח במערתא בגוש חלב בעת שבאו בני מרונייא להביאו למירון לאביו, וגם קשה מאד הלשון [בזה"ק שם] דסליקו לר"א מבי קברא דא, ואם תדחק לאמר ולפרש הפירוש הלשון במערתא, ובי קברא דא, היינו עליית ביתו כמ"ש הרמ"ק זלה"ה, הרי כתב [שם בקה"ר ובפסדר"כ] וכיון דמטון למערתא שאלו מי יכנוס ויכירהו כי זהו, אמרה אשתו אנא עייל וסימנא אית לי ביה עכ"ל"ש, והשתא לפי פ"י הרמ"ק זלה"ה, סימנא למה לי, הא ר"א לבדו הוה טמיר וגניז וניים בבי גזא שם בעליית ביתו נאוה קדש ואין שום עוד מת אחר היה שם, והשתא איזו סימן היו צריכים להכירו אם לא היה קבור בין עוד מתים שם.

והנה בזכות רבת נסיעותי למירון, עזר לי השי"ת לחבר כל אלו החז"ל יחדו ולגלות ולברר מהם בעצמם גופא דעובדא היכי הוה, הנה התנ"א רבי אלעזר ברבי שמעון הוא היה מכלה קוצים מן הכרם כמובא בג' שם, ואמר קודם פטירתו לאשתו ידענא בדרבנן דרתיחו עלי, היינו רבנן של מקומו ועירו כמ"ש [רש"י ז"ל] שרבנן היו קרובי הגנבין וליסטין שנתפסו על ידו כמ"ש בג' שם, וכנראה שהרבנן האלו היו ראשי וטובי העיר, והבין ר"א שהם לא ינהגו בו בכבודו ולא יעסקו בו שפיר, היינו להביאו לאביו למירון שזהו מקום כבודו הראוי לו מקום מנוחת העץ אביו שם יהיו פירותיו פרוי קדש הלולים, אשר מצינו מפורש בתוה"ק שיעקב אבינו ע"ה אמר וצוה וקברתני בקבורתך, ואיתא על זה [כתובות ק"א], דברים בגו, ופ"י [רש"י] יש כאן דברים מסותרים בדבר זה, וכ"כ [בירושלמי כלאים פ"ט ה"ג] יעקב כל הן דהוא מה הוא מנכיא, [כל היכן הוא שקבור מה הוא מפסיד ומה אכפת ליה], ואמרו שם דברים בגב, פ"י יש דבר פנימי ונסתר בזה, וכ"כ [בירושלמי כתובות פ"ב ה"ג] עיי"ש, וכתב [במעב"י שפת אמת מ"ב פ"ז] שיש קירוב דעת אל הנפשות בעולם ההוא מפני ייחס הכן עם אביו בנר"ן ונהנין זה מזה עיי"ש, לכן יען שהבין ר"א שרבנן

של עירו בטח לא יעשו לו זה הכבוד, אלא יביאוהו לקבורה דוקא בגוש חלב. לכן צוה ר"א לאשתו שלא תגלה לשום איש דנה נפשיה, והוא חשב בדעתו נפלה נא ביד ה' וביד אדם ושונאיו לא אפול, ואם הקב"ה ירצה יעשה לו גם משמים שיביאו אותו למנוחת אביו רשב"י. וגם ר"א שמע מאביו מרשב"י כמ"ש [בזהר חדש דפוס ליורנו דכ"ד: ובח"ג דף ש"ט: בתוספת הזהר] דארשב"י קודם הסתלקותו לר"א בנו זכאה חולקך ברי, אבל זמן סגיא יהא זלא תתקבר גבאי עיי"ש, לכן סמך על דברי אביו שסוכ"ס יבא זמן שיביאו אליו, ולא רצה בעצמו בידיו למסור עצמו ביד שונאיו, לכן אמר לאשתו אוננין בעיליתאי ולא תדחלון מנאי כו', וכל אלו שנים שניים ר"א שם בעלייתו לא ידע מזה שום איש ולא הרגישו דנה נפשיה, כי מה שלא בא לביהמ"ד חשבו כי חולה הוא ר"א, וגם קודם שנח נפשיה היה כן מעשה שעבר שנים רבות שלא בא לביהמ"ד, כמ"ש [רש"י בד"ה רשעה] ל"א שאשתו עכבתו מלבוא לביהמ"ד שנים רבות עכ"ל, והנה פתאום שנשמע ונתפרסם ע"י השכנה המתקוטטת שר"א נפטר ולא נקבר, אמרו רבנן כולי האי ודאי לאו אורח ארעא ואין זה כבודו, וצריכים להביאו לקבורה כי זהו חיובא רמ"א עליהו מה"ת, והנה כאן בש"ס לא סיימו זאת איפה קברוהו, אבל [בקה"ד ובפסדר"כ ובזה"ק שם] מגלים ומשמיעים שכן עשו לו כמו שהבין ר"א בחייו שהביאוהו לקבורה בגוש חלב באיזו מערתא שם בבית עלמין בין שאר מתי העיר, ובזה מדוייק הלשון [בקה"ר ובפסדר"כ שם] כיון דדמך [ר"ל שנשמע בין החיים שנפטר] אתיהיב בהדא [ר"ל איזו מערת קבר שהיה בעיר] גוש חלב, ולא הביאו אותו הנהו רבנן של אותו העיר למירון לאביו שזה היה כבוד הגדול ויקר של ר"א דמיססקי ביה שפיר שיכנוס הבן אבל האב, ומנעו ממנו הטוב והכבוד הזה השפיר, ואך ורק די להם היה שיצאו ידי חובתם של חיוב התורה וקברוהו שם בעיר, וגם שאר אנשים טובים של אותו העיר ודסמך עלייהו שתקו לרבנן על זה, כי היה נהנין ממה שר"א מונח שם בעירם ולא במירון שע"ז לא בא היה רעה בגבולם.

והנה אביו הרשב"י כל הזמן הארוך שבנו לא בא לקבורה בקרקע והיה מתעסק בעסקי החיים ודן דינא ופסקים בין איש לחברו מעלייתו, לא הקפיד על שאינם מביאים את בנו אליו, יען כי רבים החיים צריכין לו עוד שישפטם משפטי אמת וצדק, לכן היה נחשב מה שניים על מטתו בעלייתו כאחד מהחיים בעוה"ז, אבל אח"כ שנודע בין החיים שר"א נפטר, ומכ"ש אח"כ שהובא שם לקבורה בבי עלמין במערתא חדא בין המתים, כמובן שהפסיקו העם מלבוא עוד לפניו לדון, א"כ מאז שהפסיק לגמרי ייחס בנו ר"א מבין החיים של עוה"ז, לכן אז התגעגע

קונטרס מנוחת רבי אלעזר ברשב"י

מאד רשב"י שיביאו אצלו למירון, והצטער על זה מאד, ובא בחלום לבני מרונייא ולא לרבנן של גוש חלב, כי ידע שהם שונאיו ובכוונה קברוהו בגוש חלב, ועוד אפשר לומר הטעם שלא בא בחלום לרבנן של גוש חלב, משום שהם היו קרובין לגנבין וליסטין שנתפסו ע"י ר"א בנו, ורשב"י השיטתו שאמר (שבועות דל"ט.) אין לך משפחה שיש בה ליסטים שאין' כולם ליסטים מפני שמחפים עליו, ועיין מש"כ בזה [בספר חסידים סי' תקמ"ד תתש"ה], ולכן לא נתגלה רשב"י להם, אלא לבני מירונייא.

וזהו שכתב כאן בג' אזור רבנן לאיעסוק ביה, ר"ל רבנן דמירונייא אלו שזכו שרשב"י אתגלי להו בחלמא, הם הם שהלכו לגוש חלב למיעסקי ביה שפיר ולהביאו לאביו למירון, ולא עלתה בידם עד דמטו מעלי יומא דכפורא שלחו הני רבנן של מירון לבני בירי, והם בעצמם פחדו מלבא עוד לגוש חלב כי יראום האנשים משם ויגרשום, לכן שלחו לשם אנשים של בני בירי שלא יבינום שהם רוצים להוציאו משם, וגם נס גדול משמים היה ששני נחשי אש רצו לפניהם, עד שבאו לאותה המערה בגוש חלב שהיה מונח שם ר"א בין שאר מתי העיר, ובני גוש חלב והרבנן דשם לא באו שם למחות בידם, או משום שטרודין הוו מטרדת מעלי יומא דכפורי, או אולי ראו ושמעו מרוצת השני נחשי אש שעמדו לפניהם סביב המצרה להגין על אנשי בירי ומרונייא שלא יעמוד איש בפניהם, ויען שהם לא היו אנשי מקומו ועירו לכן לא ידעו מקום הקבורה, ולא רצו סתם לחטוטי שכבי, לכן אמרו זל"ז מי יכנס שם במערתא ויכירנו, לכן כתב [בקה"ר ובפסדר"כ שם] שאשתו של ר"א היא שאמרה שהיא תכנס ותכיר פני קדשו כי סימנא יש לה בו כו' עיי"ש, ועתה בעזה"י"ת מכואר ומתורץ כל הדקדוקים והקושיות, ועין בעין יראה שכל אלו הנוסחאות המובאים [בג' ובקה"ר ובפסדר"כ ובזוה"ק] לא פליגי כלל זע"ז במציאות, אלא בא זה וגילה החסר ופירש על זה, ואלו ואלו דא"ח ואמת קשורים כאחד זה עם זה, ועל מקומו יבא שלום וינוחו על משכבותם עד קץ הימין בב"א.

ושלחתי הרברים האלו לכ"ק אדמו"ר הגאון הצה"ק יחיד הדור הגאבדוק"ק מונקאטש זצוק"ל, וזה תשובתו שהשיב לי אז.

ב"ה, פ"ש לירידי הה"ג וכו' שליט"א

ראיתי דמירון והמה ראוים להאמר כו', והנה מענייני ר"א בר"ש זי"ע נזכר בחבורינו ד"ת ש"ק אות ק"ז, וביותר בענין קבורתו במירון ולמה הית בלב רבנן עליו כפי השערתי, ובירור קצת הענין בעזה"י"ת בר"ת מהדורא ו' אות ק' עיי"ש באורך, ומה שהביא מרבנינו בר"ת מ"ב אות פ"ד, זכבר כתבתי בגליון ספר מספר אוה"ח"מ שהביאום כתי"ה על גלינוי כו' והנני ירירו דוש"ט"ט באהבה וכח"ש שוכט"ס.

חיים אלעזר שפירא

השלמתי לסדר ולהגיה ספר הזה מהדורא קמא ליל ל"ג לעומר שנת תרצ"ט, אשר אז לא נסענו בעוה"ר למירון על ההילולא דרשב"י מפני סכנת הדרכים ר"ל של ספיכת דמן של ישראל באה"ק שהיה יום יום ה"ד, ועלה במחשבתי אז דברי המדרש (פתיחתא דאיכ"ר סי' י"א) וז"ל אלו זכותם הייתם קוראים בתורה שלש פעמים בשנה (והוא כמ"ל [דף ז'. בהגהות] עיי"ש) ועכשיו שלא זכותם הרי אתם קוראים דרכי ציון אבלות עכ"ל, ובשבתי בביתו כליל ל"ג לעומר וצירתי במחשבתי תמונת מירון בל"ג לעומר והיה לי געוועים גדולים מאד למירון, ושרתי או שירה הזאת מי יתן לי אבר כיונה, אעופה ואשכון מירונה, ונוכרתי בדברי רבי אבא (בוה"ק ח"ב דק"מ:) אוף הכי צחינן למשתי בצחותא מלוי בני מקדשא אתר דאקרי קדש, ומי' שם (באוה"מ) בני מדרשו של רשב"י, ובשרתי אז בביתי את שיר הקדש „בר יוחאי" סיימתי בהרוז האחרון ואשרי הנוסעים על ציונך, ולומדים שם מאמריך, ובעוה"ת מאז ועד עתה הוספתי בכפליים על ביאורינו על השיר „בר יוחאי" והשלמתי לסדרו ולהגיהו מהדורא שניה לדפוס בשנת ה'וד כבוד יומא דהילולא דרשב"י לפ"ג, ביום ער"ה סיון שהוא יום פטירת שמואל הנביא ע"ה, ונוכרתי דאיתא (בשער הגלגלים הק' ל"ו דמ"ו:) דרשב"י ע"ה היתה נשמתו מבחי' אור המקיף נדב ואביהוא נצח והוד ונתגלגלו בשמואל עכ"ל, ועתה תהיל ימי' אשריני שוכיני להוציא לאור עולם ספרי הזה אשר בזה אכבד ואקדם את פני נ"שה רבינו ופני הארון ה' בקרבן מנחתי זאת ההולכת לפניהם, ונודמן לי לגמרו בדפוס ולברך ברכת שהחינו כמבואר [בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' ס"ה] היום יום עש"ק פ' ויחי י"ג סבת יום הילולא ובשמים מעליתי כ"ק מחותני זקיני הרהצה"ק המפורסם רבי משה מלעלוב זצוק"ל, בשנת אויבינו ילבשו בשת הפוך בשת' וחשכה שבת' (ח"י דף ה'): ועלינו יציץ זכוח ציץ נור הקדש התני"א הרשב"י אשר עורנו עומד חי וקיים בקרבנו ותלמידיו אנו ומימיו אנו שומין בצמא, ויוכנו השי"ת לעבדו שכס אחר עם אחי הנאמנים לו ולתוה"ק משארית הפליטה אשר באה"ק המה, ולחת לי ניר לפניו כל הימים לעמוד לשרחם בלימוד זוה"ק ותיקונים בחצרות בית ה' בחוככי ירושלים, ויקיים בי מקרא שכתוב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם אמן.

וזה אשר כתב לי ידידי הגאון האדיר החכם השלם הגאב"ד בעיה"ק טבריא ת"ו

ב"ה. טבריא יוט ר"ח כסלו תש"ב, למעי"כ ידידי וחביבי כנפשי... כמוהרי"א מרגליות הי"ו.

בדף מ"ב—מ"ג במה שפי' החוט' פסחים נ"א: וכת"ר ביאר הענין כיד ה' הטובה עליי, בקושטא שנהניתי מרכ"ק, וקצת ארחיב דבריו במה שהצנתי על הרגע דהנה חמצא בשבת קל"ד חס רבי מאיר במעיו ובקשו לטרוף לו יין ושמן כו' אמר אעפ"י שאני מתיר לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי כו' אך נלע"ר ליישב לפי מה שכתוב בקונטרס תורת נביאים דהאר"ך לברר דהגם דאין לסמוך על נביא בהוראתו, דוקא לשאר העולם, אבל הנביא בעצמו שהופיע אליו הנבואה או ברוה"ק מאת ה' אזי רשאי וגם חייב לשנוח ע"ש, והוא גופיה שם בקונטרס הוראת שעה כתב בענין שהנביא עושה בעצמו ואין לורים אתו ואינו מצוה לאחרים שיעשו, הנביא עצמו אינו צריך לבחינה כלל שהרי אליהו אכל משחיטת אחאב, ויהושע נשא את רחב ע"ש, (ועיין בחת"ס או"ח סי' כ"ח), ובכן רשב"י שהיה שופריה דמרע"ה ולכן הגם שכל הצדיקים לא עבדי עובדא בנפשייהו, שאני רשב"י הקדוש ושכינה מרבית מתוך גרונו [א"ה ומש"כ בפנים הספר הזה (דרכ"ט—ל' עיין בהשמטות) בקשר רשב"י עם השכינה הקדושה], הוא אסר לאחרים ללכת בהוראתו כו'. הנני מברכו בהצלחה ובניו היקרים בני המרגליות שיהיו מרגליות בתוה"ק ובכ"ס ותוכה לראות מהם כל טוב, ואחה שלום וכל אשר לך שלום.

יעקב חי זריהן ס"ט

וזה דבר השמטה ותקוני טעיות

רבי חייא, א"ל חמינא באנפך דהא במדורא דשכינתא מזורך, ופי' שם [במקמ] שאתה תמיד עם רשב"י שהשכינה מתלבשת בו עכ"ל.

דף ל"ה: שירה כ"א אחר תיבת ית', חסר וכוה יבואר לשון [וזה"ק ח"ב קע"א]. קרשים קיימי תדיר בקוימיייהו ולא מתכפפי כגוונא דאינון עומדים [ר"ל המלאכים] דלא מתכפפי דלית לון קפיצי וקיימי תדיר בלא ישיבה, ועיד כתיב בקדשים עומדים עכ"ל ורז"ק.

דף ל"ט: שורה ח' דקע"א: צ"ל דקע"ו: " " " י"ב הלוללא, צ"ל הלולא.

דף מ"א: בשורה אחרונה אחר תיבת דאמצעיטא, חסר ובאלו ההקדמות יבואר משי"כ [בזוה"ק ח"ג דרע"ט]: שנתגלה שם נשמת אדה"ר בכתי' סבא עם הרע"מ, קס בוצינא קדישא ואמר סבא סבא במילין דילך אשתמודע מאן את, אנת הוא ארם קדמאה מה שמו אחר עלך, מה שם בנו אתמר על רע"מ, וכארשב"י [עוי"ש דרמ"ד]: שגם שם נתגלה אדה"ר בבתי' סבא לרע"מ, והסבא נשיק לרע"מ, וקס בוצינא קדישא ואמר כען מתחברין מה שמו ומה שם בנו.

דף מ"ה: שורה י"ד אחר תיבת קרבא, חסר [עוי"ש דרע"ב]. דאמר הינאק ועד כען וריקנא האי אבנא לס"מ דאיהו אבן מצור והרסנא מצור דיליה ואשפגנא ליה לתתא כו' דאנא ירענא איך מגיחין גברין רברבין בסייפין ברומחא בקשתא בקירטא.

דף מ"ה: שורה כ"ג אחר תיבת עכ"ל, חסר וכה ארשב"י לרע"מ [בח"ג דקיי"ד]: קובי"ה יהיב לך מדת גבורה דיליה למיהוי בסיעתך דיתחלחלון וירחלולון מינך ס"מ ובת זוגיה וכל ממנן ומשריין ויהון קשורים בשלשלאי תחות ירך.

דף נ"ו: שורה כ"ו ברתיה, צ"ל בתיה. דף נ"ג: שורה ט', אחר תיבת באשלמוחא, חסר [עוי"ש דרע"ח]. אי מסטרא דאבא אשתכתת חכמה אתקרי.

דף נ"ה: שורה י"ד אחר תיבת זוטרי, חסר והגה [בזוה"ק ח"ג דרמ"ד]: כתב בקיצור וז"ל תנינן דמות פניהם פני אדם, אינון לאו כאינון כרובים, אינון אנפי רברבין, כרובים אנפי זוטרי כרביא.

דף ב': בהגה שורה ה', רבינ, צ"ל רבינו. " " " " " ובכתבי, צ"ל בכתי.

דף ג': אחרי שורה ל"ג חסר זאת, למשה רבינו קראוהו בשמו ער שלא נולד כמי"ש [במדר"א פל"ב], וכן לרשב"י כמ"ש בפסיקא שקודם זה. דף ג': שורה כ"ו אחרי תיבת חמה, חסר וכ"כ [בזוה"ק ח"ג דרפ"ג]: אתעביד משה בגופא דשמשא קמיייהו דישראל.

דף ג': שורה כ"ט אחרי תיבת כשמשא, חסר וכה אתא [בזוה"ק ח"א דר"א]: על רשב"י דנהורא דההוא מרגליות נפקא כנהירו דשמשא מנחתיקא ונהרא כל עלמא.

דף ד': שורה ל"ד אחרי תיבת סיני, חסר [עוי"ש דר"ט], אתו כולהו וברכיכו ליה ואמרו ליה סיני כו'.

דף ד': שורה כ"ט אחרי תיבת כמשה, חסר וכה אמר הרע"מ לרשב"י [בזוה"ק ח"ג דרע"ג]. בוצינא קדישא זכאה חולקך דקובי"ה גלי לך מה דלא גלי לכל נביא והוזה אלא למאן ולמאן. [א"ה כונתו היה על עצמו ועל רשב"י, ומפני גודל ענותנותו דמשה רבינו לא גלה על עצמו מפורש וסתם דבורו ורז"ק].

דף ה': שורה י"ט אחרי תיבת דין, חסר וז"ל [זוה"ק ח"ג דרפ"ו]: משה ארעיש כולהו עלמין, תאנא בההיא שעתא דאמר משה האינון הסמים וארכרה אתרגישו עלמין כו'.

דף ט': בהג"ה שורה ד' הציינים, צ"ל הציונים, דף כ"ג: בהג"ה שורה ו' אחרי תיבת מדות, חסר דבגינייהו אמרת לא אשחית בעבור העשרה.

דף כ"ה: שורה ט' אחר עיי"ש, חסר וז"ל [ס"ח ס"ו קצ"ג] הצדיקים שמהים לקבל בשת רבויין לכבוד הבורא, שנאי' [ישעי' נ"ו] פני לא הסתרתי מכלימות ורוק, ויחוקאל שילח זקנו, וישעיה שהלך ערום ויחף עכ"ל.

דף כ"ט: שורה א' כתוב, צ"ל כתוב. דף ל': שורה כ"א אחר תיבת עיי"ש, חסר [עוי"ש דרל"ד. ברע"מ דארע"מ לרשב"י גר ה' איהי נשמה דילך, וידוע הוא כי הו"ה הוא ת"ת, ובר ה' היא כתי' מלכות שכינה, [עוי"ש דרצ"ח]. רבי יצחק הוה אויל בארחא וסגע ביה